

אונקלוס

שמות יב בא

קסו

תחנה: טו שבעת ימין פטיר תחנה: טו שבעת ימים מצות תאכלו

רש"י

לקט בהיר

חקת עולם תחגוביה (מכילת): (עו) שבעת ימים. שביעי"ח של ימים: שבעת ימים מצות תאכלו. ובמקום אחר הוא אומר (דבר ט"ז ח) ששת ימים האכל מצותי, למד* על שביעי של פסח שאינו חובה לאכול מצוה, ובלבד שלא יאכל חמץ, מנין אף ששה רשות (תלמוד לומר שבעת* ימים) זו מדה שיוני נוסחאות למדנו * שש.

ואחר שגילה לנו קרא שאינו צ' דורות מעתה ידענו שגם לדורותיכם פירושו כל הדורות (חזק): בו כבר ביארנו דבר זה בפסוק (י' כ"ג) שלשת ימים עיי"ש, שהכוונה לומר שאין המצוה על לשון נקבה, כי לשון נקבה זו "שבע", אלא היא מ"ו הקישור, והוא שם דבר, שהמיווג מו' דברים נקרא שבעת, ומיווג זה הוא של ימים, והוא דרך מליצה ויפוי הכתב, ופירושו ממש כמו שבעה ימים: (גו) רצון רש"י כאן כמו בכל מקום לפרש הכתוב על פי פשוטו, אשר יוכל להחפרש צ' אופנים, שנוכל לטעות ולפרש שהכתוב מצוה לאכול מצוה בכל יום מהו' ימים, אבל האמת שאינו כן, אלא פירושו שאם אתה רוצה לאכול לחם אסור לך בחמץ ומותר לך במצה, וצא להכריח זאת על ידי דרשת חז"ל, והוא עו"ה, פסוק זה צריך להאמר, (עיי' פסחים כ"ח): ובמפרשים טעמים רבים נגלים ונסתרים, וחזן מכל זה צריך אהה לדעת שאין לנו בכל התורה ואזהרה על אכילת חמץ כל שבעה חזן מזה, כי מה שנאמר סוף פסוק זה הוא עונש ואזהרה מנין) ואחר שנכתב פסוק זה רצון הכתוב לשמור אותנו מטעות כדלעיל, לזה כתב במקום אחר ששת ימים האכל מצוה, ואילו יום שביעי לא קאמר, הרי בהכרח שיום זה' אין בו חיוב לאכול, וזה מכריח אותנו שגם ששת ימים הראשונים אין פירושו חיוב אלא רשות, שאל"כ יש סתירה עם פסוק שלפניו, שאין כלל יום זה' בתוך החיוב ושם הוציאו מכללו, ואין לך לומר אלא שבין כאן וצ"ן שם פירושו רשות ולא חובה, אבל מה שאמר הכתוב בערב תאכלו מצוה ודאי שכונתו לחייב, שאל"כ מיותר הוא, שידענו שאיסור חמץ הוה בלילה כציוס ממאמר הכתוב עד יום האחד ועשרים, אבל לא נוכל לומר עליו שיצא מן הכלל, שהרי לא נכלל במאמר שבעת ימים

אור החיים

יד. חקת עולם תחגוביה. טעם שלא הספיק לומר לדורותיכם. והגם שאמרו ז"ל (מכילתא) כי דורותיכם לצד הייתי אומר מיעוט רבים שנים תלמוד לומר חקת עולם לגלות על פירוש דורותיכם שהוא תמיד עדיין קשה לא היה לו לומר לדורותיכם אלא חקת עולם. אכן יתבאר על דרך האומר (ברכות י"ג): למען הזכור את יום לאחך מארץ מצרים כל ימי חיך להביא לימות המשיח, ולמאן דאמר כל ימי חיך הלילות אפשר כי אמר חקת עולם שלא תאמר תינה צימני בהירותי) צימי הגלות שאנו משועבדים מה מקום לזכרון

לעובד שפסקה תלמוד לומר חקת עולם אפילו בזמן השעבוד בשאר גלויות חקת חקת ה' ומאמלעות פירושו זה השכיל גם כן הסרת טענת לדורותיכם שאין כוונתו צ' דורותיכם. ואם לא היה אומר לדורותיכם לא היינו שומעים מה שפירשנו בחקת עולםי) והיינו אומרים שלא צא אלא להחמדת דורות ולא לצ' דורות לבד הנשמע מהיבת לדורותיכם ומכחיתור שמענו מה שפירשנו: **מו. שבעת ימים.** הנה הטעם הואי) ללד שלא הספיק צלקס להחמין וגאלס הגואל. ואם תאמר והלא היוצאים עדיין לא יצאו

אור בהיר

קיד) שצריך לחוג את יום ט"ו. קטו) שהרי הגלות לא הייתה אלא אחר כמה דורות. קטז) שהוא על ימי הגלות. כללו של דבר לדורותיכם לבד לא די, שנוכל לטעות שפי' צ' דורות, חוקת עולם לבדו לא די, שנוכל לפרשה על זמן שישראל על אדמתם, אבל עתה אי אפשר לומר כן, שאם כן מיותר לדורותיכם, ובהכרח לומר שבין לדורותיכם וצ"ן חקת עולם פירושו לדורות עולם ממש. קיז) של

דעין אמת מצוה אגלה מצוה בא שבעה ואג מקרכין א"ר

אך ביום הראשון תשביתו שאר
מבתיכם ביו פלאכל חמין ונכרתה
הנפש ההוא מישראל מיום הראשון
עד יום השבעי: ^{זו} וביום הראשון

תיבדון ברם ביומא קדמאה
תבמיון חמיע מבתיכון ארי פל
דיכול חמיע וישתצי אנשא ההוא
מישראל מיומא קדמאה עד
יומא שביעאה: ^{זו} וביומא

לקט בהיר

רש"י

מנות תאכלו, שהכלל הזה אינו מדבר מלילות רק מימים, ועוד כתיב על מנות ומרוצים יאכלוהו, זה ודאי שהוא חובה, אלא שזה רק בזמן הצית שיש פסח, לזה בא בערב תאכלו שגם בזמן הזה הוא חובה (ג"א): (בח) פי' מורה זה לנו משה בשביל פקודי ה' מנותיו חקויות ומשפטיו הכתובים בה, ולא רק פשטי הכתובים כתב יושר עלינו לקיים, אלא גם היוצא מן הכתובים על פי דרושים הם עיקרי גופי ויסקודי התורה, ואופני הדרושים מסרו לנו חז"ל איש מפי איש ממשה רע"ה, וקראו אותם "מדות" שהתורה נדרשת בהן, וזה אחד מאותן מדות: (נט) פי' הגם שמנינו ראשון פירושו קודם, אבל מן הסתם אינו כן, ומי יכריחנו לומר כן: (ס) והפסח נשחט בערב יו"ט, וכן בזמן הזה שאין פסח בעוה"ר, כבר ידענו שלענין איסור חמץ ואכילת מצה אין חילוק בפני הבית או שלא בפניו (מ"ל): (סא) פי' במזיד (כן הוא בפירוש במכילתא), כי חיצת נפש פעמים פירושו הרגון והדעת, כמו (בראש' כ"ג ח') אם יש את

צחורה"י) דבר שהיה בכלל ויולא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו בלבד יולא, אלא ללמד על הכלל כלו יולא, מה שביעי רשות אף ששם רשות, יכול אף לילכה* הראשון רשות, תלמוד לומר (י"ח) בערב תאכלו מצה, הכתוב קבעו חובה (מכיל' - פסחים ק"ב): אך ביום הראשון תשביתו שאר. מערב יום טוב, וקרוי ראשון לפי שהוא לפני השבעה, ומלינו מוקדם קרוי ראשון, כמו (איוב ע"ו ז') הראשון אדם תולד, הלפני אדם נולדת, או אינו אלא ראשון של שבעה"ט, תלמוד לומר (ל"ד כ"ה) לא תשחט על חמץ, לא תשחט הפסח"י ועדיין חמץ קיים (מכיל' - פסחים ה'): הגפיש ההוא. כשהיה בנפשה"ט ובדעתה, פרט לאכנס (מכיל'): מישראל. שומע אני חכמת מישראל ותלך לה לעם אחר, תלמוד לומר במקום אחר (ויק' כ"ב ז') מלפני, ככל מקום שהוא רשותי* (ס"ב) (מכיל'): שנינו נוסחאות היללה. ברשותו.

נפשכם, או (דברי י"צ ט"ו) והטבת את ה' וכו' ובכל נפשך, או (שם כ"ג כ"ה) ואכלת ענבים מנפשך. והרא"ם כתב כי חיצת ההוא משמע שיהא צהוימו ובישוב דעתו עיי"ש: (סב) שהיא כל העולם, ופירושו שנכרת ונפסק מצין ישראל שהיה שם עד

אור החיים

לעשות זכרון הדבר. הלא"י) גם הפסח שזוה ה' לקחת שם לבית אבות וגו' עדיין לא פסח אלא שבזכות מצוה זו יפסח ה', גם המלה בזכות מצוה זו ימנהר לגואלם, וכן היה. ותמצא שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים ק"ב). מדרשות התורה בא' ביי"ג מדות כי כל שבעה אין חיוב במצוה אלא לילה ראשונה קבעו הכתוב חובה, והטעם כי גם בחינת המצוה"י לא היה אלא צליל ט"ז וזה נקבע לחובה בזמן עלמו ומאז והלחה אין כיון צנס למצוה והבן. וטעם

אומרו שבעת ימים מנות אינו אלא רשות. ואולי שדיבר בסדר זה לומר כי מעלה עליו הכתוב כאילו אכל כל ז' ק"י. ותמצא כי לוח ה' ז' מקראי קודש ביום הא' וביום הז' ק"א) יום א' ללד נס יום ט"ו, ויום ז' ללד נס גמר הגאולה של קריעת ים סוף וכו'. עוד טעם אומרו שבעת ללד שלא לוח ה' בכל ז' לאו דלא תאכל חמץ ק"ב) והייתי אומר אם לא אכל חמץ אין צידו לא זכות ולא עונש תלמוד לומר שבעת ימים תאכל מנות לומר לך כי כשלא אכל חמץ כאילו

אור בהיר

אכילת מצה. קידח) כאן מתחיל התירוץ. קי"ט) פירוש טעם חיוב אכילת המנות. ק"ב) פירוש האוכל מצה צליל ט"ז מעלה עליו הכתוב כאילו היה מצוה לאכול כל ז'. וגם אכל כל ז'. ק"בא) מביא ראייה על מה שאמר למעלה שהחיוב אינו אלא בזמן שהטעם מרמו עליו, שהלא גם שביחה ממלאכה אינו חיוב כל ז' אלא דוקא בראותו זמן שבה הרמו עליו. ק"בב) פי' בכל אזהרות

קדמאה מעו
שביעאה מעו
פל עיבדא

(טז) מקרא ק
קודש, לאכילה.
בהם. אפילו
(יכול אף לנכרו
לכס ולא לנכ
מכשוריו"ס) שא

(הנוסח שלפנינו)
או אינו, לא תעשו
בהם לא תעשה א'
יהא מוהר על מ'
שמביא ברייתו ו'
לקר באחי, ועיין
יורה דרכו שצריי
יעשה חכך אבל
אומר אינו צריך ו'
הוא שתהא מוהר
מק"ו, וראיה בזה
עכו"ם או כותי כ
לא "תעשו" בהם
צידכם אלא גם לל'
לפני עור וכו', או
שיהא חייב, שהלא
דבר המכשיר ומנ'
לצדו, כלומר, מלו'
ופירך ר' יהודה ז'
אכל מנות וחר
פחות ולא יותו
עד גמר הגאו
הפליח ה' עשו

שהזהיר על אכילת
מצוה בקיומה. וכ"

לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם: וְשִׁמְרֶתֶם אֶת־
 הַמִּצְוֹת כִּי בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי
 אֶת־עַבְדֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 וְשִׁמְרֶתֶם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם
 חַקֵּת עֹלָם: 7^ה בְּרֵאשֵׁן בְּאַרְבַּעָה

בְּרַם דִּי מִתְאַבֵּר קָבֵל נֶפֶשׁ הוּא
 בְּחִדּוּדֵיהִי יתְעַבֵּר לְכוּן: י' וְתִמְרוּן
 ית פְּטוּרָא אַרְי בְּכִרְן יוֹמָא הָרִין
 אִפְיָקִית ית חִילִיכוֹן מֵאַרְעָא
 דְּמִצְרַיִם וְתִמְרוּן ית יוֹמָא הָרִין
 דְּרִיכוֹן קַיִם עֲלֵם: י"ג בְּגִישָׁן

בְּאַרְבַּעָה עֶסֶר
 בְּרֵמְשָׁא תִיכֵל
 יוֹמָא עֶסְרִין
 בְּרֵמְשָׁא: יט שו
 קָא יִשְׁתַּכַּח בְּ
 דִּיכוֹל מִחֲמַעָא
 הוּוּא מְבַנְשָׁתָא
 וּבְנִיצִיבָא דְאַרְעָ:

לקט בהיר

רש"י

כ"ה: לבל נפש. אפילו לזכמה"י, יכול אף לנכרים,
 תלמוד לומר לכס* (בי"ה כ"ה): (יז) ושמרתם את
 המצוות. שלא יבאו* לידי חמוץ"י, מכאן אמרו,
 הפח, תלעוש זלוקן, רבי יאשיה אומר, אל תהי קורא
 את המלות, אל תהי המלות, כדרך שאין מחמיצין
 את המלות* כך אין מחמיצין את המלות*, אל תאס
 באה לידך עשה אותה מיד (מכיל"י): ושמרתם את
 היום הזה. ממלאכה (שס): לדרתיתכם חקת עולם.
 לפי שלא נאמר דורות וחקת עולם על המלאכה אל
 על החגיגה, לכך חזר ושנאו* כאן"י, שלא תאמר
 אזכרת כל מלאכה לא יעשה, לא לדורות נאמרה אל
 שינוי נוסחאות * יכול לויים תייל אד חלק (מכיל"י). תבוא. הפצה. המצוה.
 ושטן.

שאסור לקדור ציו"ע, לאו משום שאפשר לעשותו מעיו"ע,
 אלא משום דלא נכנס בסוג אוכל נפש אלא אותן מלאכות
 שעושין לצורך אכילה, כגון צישול ואפייה, שמן הסתם אין
 מבשלין אלא כשרוצים לאכול, משא"כ קניירה כשצא זמנו
 קולרים, וכן מגבן ומחבן וכדומה (ג"א): (סז) כן דרש
 ר"ע מריבוי כל נפש, שגם נפש בהמה נקרא נפש דכחי
 (ויק' כ"ד) ומכה נפש בהמה ישלמנה, וכן הלכה, ומה
 דאסרינן לאפות עיסה ללכבים, משום דאפשר להו בלא אפייה
 (רד"ה), או משום שפת חמה אינו עומד לאכילת ללכבים
 (ג"א): (סח) פי' מלות שהתורה חייבה אותנו לאכול אינו
 נקרא מלה אל על ידי שמירה, מאחר שעובדים על העיסה
 דברים המבזיאים אותו לידי חינוך, הן בעודו קמה הן בשעת

לישה ואפייה, ובאותו זמן לא די בהיסח הדעת, ולדוגמא כשהאשה עסקה צדיקה הרבה נתחממו ידיה ועל ידי זה ממנה
 העיסה להחמין, לזה כשתראה שקרוב להיות תפת תלעוש ידיה במים זוננים כדי לנגס, והו פשוטו, והביא גם מה שאמר ר'
 יאשיה, לפי שיותר היה לו לומר ושמרתם הבצק מחימוך, אלא דברה חורה בדרך משל ומשל, הקרי דהיינו מלה הוא המשל,
 והכתיב דהיינו מלה הוא הנמשל, כשם שהעללות והיסח הדעת פוסלת את המלה, כך פוסלת את המלה (רא"ם), ונתן
 הכתוב טעם לכל זה, כי בעצם וכו', שהלא אכילת מלה זכר לחפון שלא הספיק צנאס וכו', לזה כמו שאני לא אחרתי הזמן
 ושמרתו להוציא אתכם בכיוון מופלא שלא תבואו שם חו"ש לידי פסול וחימוך, עשו גם אהם בין המלה ובין המלה בשמירה
 מעולה. (אורח"ח): (טט) פי' הגם שכבר אמר בפסוק הקודם וציוס הראשון וכו' וציוס השני וכו' כל מלאכה וכו', חזר
 ואמר ושמרתם וכו' כדי לכתוב עליו לדורותיכם חוקת עולם (רא"ם), ומה שאמר את היום הזה לשון יחיד שייך על אחד
 מהם, בין יום הראשון בין יום השני:

אור החיים

יז. ושמרתם את המלות וגו'. (ק"י) פי' כשם
 שאני שמרתו היום ולא אחרתי
 יום אחד ובעצם היום הזה הוצאתי אתכם לטעם זה
 אתם גם כן לא תאחרו המלה עד שתחמיץ. ואמר
 עוד ושמרתם את היום הזה יאזן כן האל גם כן
 שיהיה האדם משמר גם היום לצל יטעה בחשבון

אור בהיר

7^ה שהוא קודם הילאה שבזכות זה ימהרו ללאת וכנ"ל, אל הזכר נרץ להיות על כל משך זמן הילאה. (קבג) נמינת טעם זה של
 "כי" בעצם וגו' להיכן חזרת. (קבד) שאם לא כן מה שייכות לקשור אותו בפסוק אחד.

לחותו הדור: (יה)
 נאמר, והלא כבן
 ימים, לילות מני
 (שס): (יט) לא י
 תלמוד לומר (י"ו)
 צבתיכם, מה ציו
 חמלו של נכרי
 אחריות (מכיל"י): נ
 על השאור"י, וכ
 תאמר, חמץ שרו
 ראוי לאכילה לא
 עגש על החמץ
 אחרים עגש עליו
 עליו, לכך נאמ
 ובאזרח הארץ
 לרבות* את כ
 תאכלו. אזכרה
 שינוי נוסחאות * לכתוב.

צל"ד): (עא) ה
 פעמים פירושו רשו
 צביתך אעפ"כ אינו
 שן. ג) חזר של מו
 רז"ל במכילתא (לא)
 אינם בכלל האיסור
 לגלות פי' האמיתי
 וכחך, ואין פירושו
 צביתך ואמה פטור
 נגבולך (רא"ם) - ד
 מהר (רא"ם):

עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֵי תֹאכְלוּ
 מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ
 בְּעֶרְבֵי: יט שְׁבַעַת יָמִים שָׂאֵר לֹא
 יִמָּצֵא בְּבִתְיֵכֶם כִּי | כָּל־אֵבֶל
 מִחֻמָּצֵת וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 מֵעַדֶת יִשְׂרָאֵל בְּנֵר וּבְאֹזְרָה
 הָאָרֶץ: כ כָּל־מִחֻמָּצֵת לֹא תֹאכְלוּ

בְּאֶרְבָּעָא עֶסְרָא יוֹמָא קִירְחָא
 בְּרִמְשָׁא תִיכְלוּן פִּטְרָא עַד
 יוֹמָא עֶסְרִין וְחַד קִירְחָא
 בְּרִמְשָׁא: יט שְׁבַעַת יוֹמִין חֲמִיר
 קָא יִשְׁתַּכַּח בְּבִתְיִכּוֹן אֲרִי בְּ
 דִיכּוֹל מִחֻמָּעָא וְיִשְׁתַּצִּי אֲנָשָׁא
 הַהוּא מִכְּנִשְׁתָּא דִישְׂרָאֵל בְּגִיּוֹרָא
 וּבְצִיבָא דְאֶרְעָא: כ כָּל מִחֻמָּעָא

לקט בהיר

רש"י

ע) רבינו קיטר כאן ומיטר להציא סיפא דקרא, וחשבו רבים שכוונתו על פסוק הסמוך שבעת ימים שאור לא ימצא בצמיח (הגם שלא יתכן שהרי רש"י בלשונו "כבר" נאמר), אבל במכילתא הוצא הפסוק בשלימות שבעת ימים מצות האכלו, ופי' דברי רש"י והמכילתא הם עז"ה: צריך אמת לדעת, וכבר כתבנו זאת שאין עונשין אלא א"כ מזהירין, כלומר כל מקום שכתוב בתורה עונש צריך אמת למצוא גם אזהרה, וכתיב (ט"ו) כל אוכל חמץ ונכרתה וכו' מיום הראשון עד יום השביעי, הרי לך עונש כרת על אכילת חמץ כל ז' אכל אזהרה על ז' ימים לא מצאו אלא אומרו שבעת ימים מצות האכלו שפירושו אכל לא חמץ, הרי לך אזהרה, ועתה קשה להם לרז"ל שאמר הכתוב כאן צערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים, בשלמא מה שאמר צערב תאכלו מצות כבר אמרנו שאינו מיותר שצא לקבוע מוצה ללילה הראשון, אבל מה שגמר אומר עד יום האחד ועשרים מיותר הוא, שאם צא להזהיר על אכילת חמץ כל ז' הלא כבר הזהיר באומרו שבעת ימים מצות האכלו, ומירצו ז"ל שהכתוב רצה לכלול גם הלילות לאזהרת אכילת חמץ (ג"א -

לחותו הדור: (יח) עד יום האחד ועשרים. למח נאמר, והלא כבר נאמר שבעת ימים^ט, לפי שנאמר ימים, לילות מנין, תלמוד לומר עד יום האחד וגו' (ס:): (יט) לא ימצא בבתיכם. מנין לגבולין^{טז}, תלמוד לומר (י"ג ז') צכל גבולך, מה תלמוד לומר צבתיכם, מה ציתך צרשותך אף גבולך צרשותך, ולא חמנו של נכרי שהוא אלל ישראל ולא קבל עליו אחריות לומר (מכילי): כי כל אכל מחמצת. לעונש כרת על השאור^{יז}, והלא כבר ענש על החמץ^{יח}, אלא שלא תאמר, חמץ שראוי לאכילה מונע עליו, שאור שאינו ראוי לאכילה לא יענש עליו, ואם ענש על השאור ולא ענש על החמץ הייתי אומר שאור שהוא מחמץ אחרים ענש עליו, חמץ שאינו מחמץ אחרים לא יענש עליו, לכך נאמרו שיהם (מכילי - צינא ז'): בגר ובאזרח הארץ. לפי שהגם נעשה לישראל, הולך לרבות* את הגרים (מכילי): (כ) מחמצת לא תאכלו. אזהרה^{יט} על אכילת שאור: כל מחמצת.

שינוי נוסחאות • לכתוב

צ"ד): (עא) חיצת גבולך יש לה ג' פירושים, א) פעמים פירושו אחרון הכולל ביתו חצרו שדהו כרמו וכו'. ב) פעמים פירושו רשותך ואין נפ"מ באיזה מקום הוא כל שרשותך וכתך לעשות בו כרצונך הרי הוא בגבולך, יכול להיות שמונה ציתך אעפ"כ אינו בגבולך לפי שאינו שלך, ולהפך אפילו הוא בחצר חבךך יכול להיות בגבולך כשאחיה בעליו והוא באחריות שלך. ג) חצר של חבךך הסמוך לחבךך, כלומר מקום שאלל רשותך סביב סביב נקרא גבולך, וצוה חבין דברי רש"י שהם דברי רז"ל במכילתא (לא כן בגמ') שאם לא יאמר הכתוב אלא בית הייתי אומר שאור גבולין חוץ מצית דהיינו חצר שדה וכרם אינם בכלל האיסור, וא"כ קשה יאמר גבולין שהוא כל אחוזתו ובכללו יהיה גם הבית, לזה מירצו שיאמר חיצת צבתיכם צא לגלות פי' האמיתי של חיצת גבולך, שהרי ציתך צבתיכם שהוא צבתיכם (משא"כ גבולך) כמו כן גבולך פירושו מה שצבתיכם וכתך, ואין פירושו אחוזתך ואין נפ"מ באיזה מקום הוא מונח, אלא הדבר תלוי אם אחריותך עליו או לא, יכול להיות מונח צבתיך ואחיה פטור עליו, ויכול להיות שהוא מונח אלל הגוי ואחיה חייב עליו, ופירושו הכתוב הוא ולא יראה לך חמץ אשר בגבולך (רא"ם - ד"ד): (עב) מחמצת הוא לשון הפעיל שהוא מחמץ את אחרים, וזה שאור שנותנים צביטה כדי שיחמץ מהר (רא"ם): (עג) וכל שכן שאור שחמוצו קשה שמחמץ אחרים: (עד) פי' כי בכחצו הקודם לזה כתיב העונש ולא

5

76

יח. עד יום האחד ועשרים פרש"י למה נאמר והלא כבר נאמר שבעת ימים לפי שנאמר ימים לילות מנין ת"ל וכו'. חז"ק היאך מצינו למימר לילות מנין הרי לעיל כתיב מיום הראשון עד יום השביעי ואפי' לילות משמע (נב). אלא ע"י דוחק י"ל יש לך דברים שמקבלים שכר בעשייתם ולא עונש (נג) כשאין עושים אותם (נד) כגון מצה בלילה הראשון ויש לך דברים שאין מקבלים שכר בעשייתם ושכר (נה) כשאין עושים אותם (נו) כגון מצה מליל ראשון ואילך¹⁰⁵. ומ"מ מצות, שבעת ימים מצות תאכלו כתיב כלומר אם אכל מצה כל שבעת הימים קיים הפסוק זה של שבעת ימים מצות תאכלו (נז). לילות מנין כלומר אם אכל כל שבעת הלילות מצה מנין שקיים את הפסוק ת"ל עד יום האחד ועשרים מכל מקום (נח). מיום הראשון עד יום השביעי¹⁰⁶ לא קאי אלא אכי כל אוכל חמץ. עד יום האחד ועשרים שלא תאמר שבעת הימים שצוה הקב"ה לאכול בהם מצה אין קפידא לעשותן בסוף החודש או סירוגין (נט) ת"ל בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחדש בערב¹⁰⁷.

מקורות וצינונים: 105 הובא בריב"א בשם רבינו. 106 פסוק טו. 107 ובתו"ש אות של הביא ממדרש החפץ

ביאורים

(נב) הרא"ם תירץ דהכוונה לאיסור חמץ שיהיה שוה ביום ובלילה דמהפסוק הראשון לא היינו יודעים לילה ראשונה. אולם החת"ס בחדושו דף ג. ד"ה איתקש הקשה דלהר"ן מהצווי להשביח שאור לומדים שז' ימים הכוונה עם לילות לענין איסור חמץ, דהא איתקש השבת שאור לאיסור חמץ. א"כ מהמכילתא, אין לפרש כדברי הרא"ם. וסיים, על כן נראה כמ"ש החזקוני, דהיתור בא ללמד שמצות אכילת מצה ביום ובלילה, עד כ"א בחדש לערב, דאף דקיי"ל דששה ימים רשות חוץ מלילה ראשונה מ"מ נהי דאינו נענש מ"מ שכר יש לו, (לפי החת"ס תיושב הערת המהדיר תוה"ש אות טז) ולולי זה לא ידעתי לפרש הנך קראי עכ"ד. וכ"כ בחדושו בסוגי' מי פירות אין מחמיצין ד"ה שבעת. (נג) ועונש, עפ"י כ"י. (נד) וקרוב לזה בס' המנהיג הלי' תפלה סי' פה לענין הא דאיתא דתפלת ערבית רשות, דהיינו שאינו מחוייב לעשות, ואם לא עשה אינו נענש על כך, אבל אם עשה קיים מצוה ומקבל שכר, ועיין גם בפמ"ג פתיחה כוללת

ריש חלק ג. לענין צדקה וגמ"ח לאחר שכבר נתן כפי השיעור הראוי. ועיין גם בפירוש ר"ח ב"ק ט: לענין שאם זימן לו הקב"ה ממון שלא מעמלו ומיגיעו הרשות בידו. ורש"י לקמן כ א אין אלקים אלא דיין כתב, לפי שיש פרשיות בתורה שאם עשאן אדם, מקבל שכר, ואם לאו, אינו מקבל פורענות. יכול אף עשרת הדברות כן ת"ל וידבר אלהים. ועיין בפחד יצחק שבועות מאמר לז בהסבר הענין. (נה) ולא עונש, עפ"י כ"י. (נו) ראה בענין זה במלואים. (נז) ראה בענין זה במלואים. (נח) ויש מפרשים, עפ"י כ"י (במקום מכל מקום). (נט) בפענח רזא קרוב לזה. וז"ל: עד יום האחד ועשרים וקשה למה לי, דמדכתיב שבעת ימים מצות תאכלו וכתיב בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב וגו' פשיטא דעד כ"א בחדש בערב הוא, וי"ל דסד"א שאלו ז' ימים אין צריכים להיות רצופים רק שיתחילו ביי"ד בערב קמ"ל. ועיין בסוגיא ערכין יח: ובתוס' שם שהקשו, וא"ת היאך אפשר לומר כן, שיום ראשון לא בכלל

יט. שבעת ימים שאר תשביתו שאור מבתיכ מלפני היום מושבת כ יו"ט מושבת הוא¹⁰⁹. ו שהרי אתה ענוש כרת וגו'. כי כל אכל מחנ לא תאכלו (סג).

כ. בכל מושבתיכם ת בין בחוצה לארץ כתי לדורותיכם לפי שאין

כא. ויקרא משה לכי מצות הלקיחה היתה

מקורות וצינונים: כתי קרוב בפסחים ה. 110 מכילתא.

איסור חמץ והכתיב ו מצות, ובתרוצם שם. ו מאי ס"ד להוציא ראז לדברי רבינו נראה שהסי לעשותם בסוף החודש א הירושלמי פסחים פ"א ו אם לאכילת מצה כבר מצות תאכלו, ואם לו והכתיב עד יום האחד וי אם אינו ענין לאכילת לבעור חמץ. מבואר הפסוק עד יום האחד וע שיעשה בזמנים אחרים לסרוגין או לסוף החוד עפ"י כ"י. (סא) להחמ כ"י. (סב) לפי דברי הפשט, מבואר שאין צו נמצא בבית לא ברז במכילתא ובפסחים מג. על שאור. (סג) אף ו

הצקוני
פירוש אר הגורו
חרינו תפקי ל"י מנוח סג

אוצר החקוני - מחנה ציונים וקטוריה
אברהם ל' משה מנחם אברהם ט"ז

וזה כוונתו במש"כ מ
בעשייתה דאין זה
לקבל על עצם המעו
על המו"נ שהבאנו) ע
גם בספר אבי ע
פ"ו מה' סוכה ה"ה)
שבעה כשאוכל מצה

איסור אכילת חמץ אות במקום הנחת
תפילין ולא דמי לשביתה ממלאכה בשבת
דודאי דבר הניכר הוא אבל אם סועד כל
היום כל מיני מטעמים ופת הנילוש במי
פירות רק שאינו אוכל חמץ איה האות בזה
אך אם יש מצוה בכזית מצה בכל יום אפילו
לא יהיה חיוב רק מצוה כישבת סוכה שפיר
הוי אות. עכ"ל.

(וצמדני שמואל על קלש"ע הל' פסח סי' קי"ט
ס"ק כ"ז ה"א בקלור מהשד"ם (הרד"מ), ועיין
בערוך השלמן סוף סי' תע"ה).

בכל יום יש מצוה לאכול מצה אלא שאינו
נענש אם לא עשה ולגבי חובה דלילה
ראשונה קרי להנך רשות דמצוה לגבי רשות
חובה קרי ליה והיינו שבעת ימים תאכל
מצות דאיכא מצוה על כל פנים והוה אמינא
ולא לילות קא משמע לך עד יום האחד
ועשרים דאפילו בלילה מקיים המצוה
והשתא אתי שפיר דיליף היקשא אכל
שבעת ימים למצוה ולילה ראשונה לחובה
ויש להביא סעד לזה מתוספות מנחות ד'
ל"ו ד"ה ושמת עי"ש דנראה דוחק שיהיה

פרק ג

בענין ברכת אקב"ו על אכילת מצה

ובמועדים הזמנים כתב, שרק במצוה
חיובית תקנו לברך, אבל כל שבעה שאינה
אלא מצוה קיומית בעלמא אין לברך.
ובקונטרס אור אהרן—מועד (להרה"ג
אהרן פפויפר שליט"א דרום אפריקה ניסן
תש"מ) כתב על דברי רבינו שצע"ג דאם
נאמר דכוונתו דמצות מצה כל שבעה הוה
מצוה רק דאינה חובה (כדלהלן פרק ה) איך
כתב דהוי דבר שאין מקבלים שכר
בעשייתם הרי מקיים מצות עשה של תורה
ואף שהוא רשות בודאי יש בה שכר וגם
שאר דבריו צ"ב, וכתב לחלק בין מצות
אכילה בלילה ראשון דעצם מעשה אכילת
מצה הוא החיוב. וכן שיעור אכילתה
וכדומה, אך בשאר ימים אף אם יש ענין
מצוה במצה כל שבעה אבל אין עצם מעשה
האכילה מעשה מצוה כלל אלא זהו דין בחג
הפסח שקיים בעצם החג לזכור הנסים, ועי'
שאוכל מצה יש מעליותא בעצם החג,
וממילא יובן שאין שייך לברך ע"ז, שאין
זה מעשה מצוה בעצם ששייך לברך על זה.

76
השדי חמד הביא כמה סברות מהאחרונים
למה אין מברכים על אכילת מצה לשיטת
החזקוני והגר"א שיש מצוה באכילתה.
הנה בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' ר"ט
הביא מהחתי"ס שאין לברך, ובשם ספר יפה
ללב שהמליץ בעד הנוהגים לברך כל ד',
והנצי"ב בשו"ת משיב דבר (חיו"ד סי' ע"ז)
נסתפק אודות מי שמברך על אכילת מצה
בכל ימי הפסח אם יש בזה איסור ברכה
לבטלה מ"מ נראה עיקר להלכה שאסור
לברך כי לו יהא אלא ספק, והרי קיי"ל ספק
ברכות להקל. עוד כתב משום הפסק בין
ברכת המוציא לאכילה, ונמצא שהמברך על
אכילת מצה בשבעת ימים אוכל בלי ברכה.
ובשו"ת דברי מלכיא (ח"ה סק"ד) כתב
שאסור משום הזכרת שם שמים לבטלה.
ובקובץ שיעורים סוף קדושין כתב דלפי
דעת רבינו היה אפשר לברך על אכילת מצה
כל שבעה וזה לא מצינו.
וראה עוד בפרדס יוסף כאן ובספר מנחם
ציון סעודת יום א' דחוקה"פ בענין הברכה.

שאינן לברך כשאוכל אוכל כשר ולא נבלות וטרפות. משא"כ בסוכה הלא הכל הוא אוכל כשר ובכל מקום שהוא אוכל מותר לאכול, אלא שיש מצוה לאכול בסוכה, וע"כ שפיר חשיבא למצוה ומברכים עליה. ועיין בשו"ת ארץ צבי סי' ס"ח, שמסיק שיש לברך.

וזה כוונתו במש"כ מה שאין מקבלים שכר בעשייתה דאין זה מעשה מצוה מסוים לקבל על עצם המעשה שכר (וסמך דבריו על המו"נ שהבאנו) עכ"ד. גם בספר אבי עזרי (זמנים) — הוספות פ"ו מה' סוכה ה"ה) כותב שאין לברך כל שבעה כשאוכל מצה ואינו אוכל חמץ, כמו

פרק ד

שקלא וטריא בדברי החוקוני

א

דהיינו דבשאר יומי אפי' מצוה ליכא ודלא כרבינו. ומספיק אות של שב ואל תאכל חמץ, ועוד הביאה הגמ' ראייה מריב"ל דאמר לבניו מכאן ואילך לוושו לי בדבש, וקשה מה החידוש שחידש ריב"ל לבניו, אלא צ"ל שריב"ל סבר שבת ויו"ט לאו זמן תפילין ולא היה מניח תפילין בחוה"מ ויתכן ובניו יסברו שצריך אות אחר והוא אכילת לחם עוני, ועל כן הודיע להם דלא חש לאלו הסוכרים שמצות מצה כל שבעה ולכן לוושו עוגות.

ועוד הביא, מהגמ' לה. דאיתא התם, שבעת ימים תאכל מצות דברים הבאים לידי חימוץ יוצאים ידי חובת מצה. פירוש מזה שכתוב תאכל מצות, משמע שכל דבר הבא לידי חימוץ יוצאים ידי חובת מצה בפסח. והקשה והרי ממה שכתוב שבעת ימים למדו במכילתא ששאר ימים רשות וא"כ היאך הגמ' לומדת מפסוק זה דין חובת חימוץ למצה והרי החובה היא רק בלילה ראשון (או ביום ראשון). אולם לשיטת רבינו שלדעתו המכילתא מלמדנו שיש מצוה כל שבעה אתי שפיר. שבשבעת הימים שיש מצוה לאכול תאכל מצות מדברים הבאים לידי חימוץ. אולם לפי מה שהוכיח לעיל מהגמ' בדף

הזת"ס בחדושינו למסכת פסחים בסוגית מי פירות אין מחמיצים ד"ה שבעת, כתב שם בסופו, להביא סעד לדברי רבינו מהתוס' מנחות לו. דכתבו דהאות הוא מניעת אכילת חמץ וזה נראה לו דוחק דאם יאכל כל היום מיני מטעמים ופת הגילוש במי פירות איה האות בזה. אך אם יש מצוה בכזית מצה כל יום (וכדברי רבינו) אפי' לא יהיה חיוב רק מצוה כשיבת סוכה שפיר הוה אות. (וכן בדרשותיו לפסח שנת תקצ"א באופן אחר). ומלשון הגמ' בדף לה. מוכח דלא כרבינו דאם יש מצוה מאי האי לוושו לי בדובשא, וכי לא בעי למעבד מצוה. אע"כ דלא כרבינו. וא"כ האות הוא באיסור אכילת חמץ כפשטות משמעות לשון התוס'.

ורצה להביא ראייה אחרת לשיטת רבינו. מר"ע במנחות, שטובר שאין מניחים תפילין ביו"ט כיון שהם אות ובפשטות מה הוא האות שיש בחוה"מ פ, ע"כ כרבינו ובאכילת מצה. ואי ס"ד דכל שבעת ימים צריך לאכול לחם עוני איך ר"ע (פסחים לו.) לש לרבי אליעזר ורבי יהושע בצק ביין ושמן ודבש, אפי' בשאר ימים, וע"ז מתרצת הגמ' לא קשיא הא ביו"ט ראשון הא ביו"ט שני,

נחת
שבת
כל
במי
בזה
צילו
ופיר

וי"ט
ועיין

צוה
יבנה
ד"ך.
ה"ג
יסן
יאם
זוה
איך
זכר
ירה
וגם
נות
לת
תה
גנין
שה
חג
צ"י
חג,
אין
זה.

אֲנִי יְהוָה: י וְהָיָה הַיּוֹם לָכֶם לְאֹת עַל הַבְּתָרִים אֲשֶׁר אֶתֶם שָׁם וְרָאִיתִי אֶת-הַיּוֹם וּפְסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא-יְהִי בְכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בְּהַפְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וַחֲגַתֶּם אֹתוֹ חֵג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגַּגְהוּ: 7 טו שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֶת-

אֶעֱבֹד דִּינִין אָנָּא יי: י ויהי דמא לכוּן לָאָת עַל בְּתָרִי דִי אַתּוֹן פִּסְמִן וְאַחֲזִי יֵת דִּמָּא וְאַיְחוס צְלִיכוֹן וְלֹא יְהִי בְכוֹן מוֹתָא לְחַבְלָא בְּמִקְטְלֵי בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם: י ויהי יומא דדין לכוּן לְדוֹכְרָנָא וְתַחֲגוּן יְתָה חֲגָא דְגָדָם יי לְדְרִיכוֹן קָדָם עֲלָם תַּחֲגַגְהוּ: טו שְׁבַעַת יוֹמִין פְּטִיר תִּיכְלוּן בְּרָם בְּיוֹמָא קִדְמָאָה תְּבַטְלוּן חֲמִיעַ מִבְּתִיכוֹן אַרְי פֶּל

תולדות ובית אהרן והכופות

[ג] מכלתא נא פסחא פ"א פ"א, נשח עמלן פ"א, [ד] יוסלמי חגיגה פ"א ו, מכלתא נא פסחא פ"א, [טו] פסחים ד: ה: י: כו: נל: מג: חולין קכ, מנחות טו, ערכין יז,

שפתי חכמים

וְשָׁמַר תֹּאמַר מִדְּכַתִּיב לָכֶם הוּא אֲמִינָא לְדוֹר הוּא, לְכִן פִּירֵשׁ לְדוֹרוֹת. וְלֹא הוֹצֵרֵךְ הוֹרֵב לֹוֹה שְׁהָרִי כְּתִיב אַחֲרָיו לְדוֹרוֹתֵיכֶם, אֲלֵא כְּרִי לְסַמְכוּ לְוַחְגַּתֶּם וְכוּ, (נחלת יעקב): א אֲשֶׁר־י לַמַּעֲלָה הַזֹּכֵרוֹ יוֹם הַחֹדֶשׁ, וְעִשׂוֹר, וְאַרְבַּעַת עֶשֶׂר: ב וְאִין לְהַקְשׁוֹת אִיכּ לְמַה לִּי לְדוֹרוֹתֵיכֶם. יי ל דאי לאו לְדוֹרוֹתֵיכֶם הוּא אֲמִינָא לֹוֹה הַזִּיזר יְהִי לְחֻקַּת עוֹלָם שִׁיחֻגּוּ בְּכֹל שָׁנָה וְשָׁנָה וְכוּ, אֲבָל לְדוֹרוֹת עוֹלָם לֹא, לְפִיכֵן צְרִיכִי תְרוּוִיָּהוּ. (נחלת יעקב): ג מִדְּכַתִּיב וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לְה' אֱלֹהֶיךָ (דברים טו ח) מְשַׁמֵּעַ דְּלֹא הוּא רַק עֲצַרְתָּ אֲבָל אִינוּ חוֹבָה לְאֹכֹל בּוֹ מִצָּה, דְּאֵם הִיָּה חוֹבָה הִיָּה לֹוֹ לְכַתּוּב בְּפִירוּשׁ וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תֹאכְלוּ מִצּוֹת וְעֲצַרְתָּ תְהִיָּה, כְּדִי שְׁלֹא נִחְשָׁב דִּיצָא מִן הַכֹּל דְּלַעִיל כַּתֵּב שְׁשֵׁה יָמִים דְּמִשְׁמַע וְלֹא שְׁבַעַת, וְאִין לְהַקְשׁוֹת לֹא לְכַתּוּב אֲלֵא בְּעַרְב׃ תֹּאכְלוּ מִצּוֹת שְׁבַעַת יָמִים לֹא יֹאכֵל חֲמִץ וּמִמִּילָא יִרְעִין דְּבַעֲרֵב רֵאשׁוֹן חוֹבָה וְכֹל הַשְּׁבַעַת רְשׁוּת, וְיִיל דְּהוּא אֲמִינָא בְּעַרְב׃ תֹּאכְלוּ מִצּוֹת וְיִיל בְּעַרְב׃ תַּחֲמִיל לְאֹכֹל מִצָּה וְתֹאכֵל אוֹתָם כֹּל שְׁבַעַת וְלֹא תֹאכֵל חֲמִץ, וְק"ל, עִין בְּמוֹרָתִי כִי אַחֲרֵיךְ הִרְבָּה אֲבָל אִינוּ צְרִיךְ כֹּל כִּד לְפִירוּשׁ רִשׁוֹי מְשׁוֹם הִכִּי לֹא אֲרַחְתִּי: ד פִּירֵשׁ רִשׁוֹי (פסחים קכ). הִשְׁבִּיעִי בְּכֹלל שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ הִיָּה יוֹצֵא מִן הַכֹּל וְכַתֵּב בִּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לְה' אֱלֹהֶיךָ (דברים טו ח) וְלֹא נֹאמַר בּוֹ תֹאכְלוּ מִצּוֹת, לְלַמֵּד לְעַצְמוֹ שְׁהוּא רְשׁוּת וְלֹא חוֹבָה, וּמִן הַמִּרְחָה חוֹתֵת לְמַדְנָה שְׁלֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ בְּלִבְדָּ יֵצֵא אֲלֵא גַם עַל הַכֹּל כּוּלּוֹ. וְהוֹרָאִים דְּחַה פִּירוּשׁ זֶה, וּפִירֵשׁ בְּעִינֵין אַחֲרֵי: ה פִּירֵשׁ רִשׁוֹי (פסחים כח): קָרָא יִתְרָא הוּא דְּרָחַ דְּרָחַ כְּתִיב עַל מִצּוֹת וּמִרְחִימִים יֹאכְלֵהוּ. דָּאֵם לֹא כֵן בְּעַרְב׃ לְמַה לִּי וְהוֹלָא בְּכֹלל שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ הוּא, דִּימִים אִף לִילוֹת בְּמִשְׁמַע, כְּדִנְפָקָא לִן מִקְרָא דְעַד יוֹם אַחֲרָיו וְעִשְׂרִים לְחֹדֶשׁ (הללן פסוק יז ועי' רש"י טו):

(יג) וְהָיָה הַיּוֹם לָכֶם לְאֹת, לָכֵס לְאוֹת, וְלֹא לְאַחֲרִים לְאוֹת, מִכָּאֵן, שְׁלֵא נִמְנוּ דְּהַס אֲלֵא מִנְפִינִים (מכלתא יז כב): וְרָאִיתִי אֶת הַדָּם, הַכֹּל גְּלוּי לְפִינֵי, אֲלֵא אֲמַר הַקְּדוֹשׁ צְרוּךְ הוּא נִמְנוּ אִנִּי אֲנִי אֲנִי לְאוֹת שְׁאַתָּם עֲסוּקִים בְּמִלְחָמָתִי, וּפּוֹסָה אִנִּי עֲלֵיכֶם (מכלתא): וּפְסַחְתִּי, וְתַמְלִמִי, וְדוּמָה לֹוֹ פְּסוּקִים וְהִמְלִיטִי (ישעיה נא ה), וְאִנִּי אֲוֹמַר כֹּל פְּסִיחָה לְשׁוֹן דְּלוּג וּקְפִילָה, וּפְסַחְתִּי, מְדַלֵּג הִיָּה מִנְּחִי יִשְׂרָאֵל לְנַחֲתִי מִנְּרִים, שְׁהִיו שְׂרוּים זֶה בְּתוֹךְ זֶה, וְכֵן פְּסַחְתִּים עַל שְׁפֵי הַקְּסָפִים (מלכים א יז כא) וְכֵן כֹּל הַפְּסַחְתִּים הוֹלְכִים כְּקוֹפְלִים, וְכֵן פְּסוּחַ וְהַמְלִיטִי, מְדַלְגוּ וּמְמַלְטוּ מִצִּין הַמוֹמַחִים: וְלֹא יְהִיָּה בְכֶם בְּגָף, אֲבָל הוּנָה הוּא בְּמִנְרִים, הִרִי שְׁהִיָּה מִנְרִי בְּצִמּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יְכוּל יִמְלַט, תְּלַמּוּד לֹוֹמַר וְלֹא יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף, אֲבָל הוּנָה בְּמִנְרִי שְׁבַעַתִּים, הִרִי שְׁהִיָּה יִשְׂרָאֵל בְּצִמּוֹ שֶׁל מִנְרִי שׁוֹמַע אִנִּי יִלְקַח כְּמוֹתוֹ, תְּלַמּוּד לֹוֹמַר וְלֹא יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף (מכלתא, עיין טו): (יד) לְזִכְרוֹן, תְּלַדּוֹרוֹת:

וְחַגַּתֶּם אֹתוֹ, יוֹם שְׁהוּא לֵן לְזַכְרוֹן אֲתָה חוֹגְגִי, וְעִדִּין לֹא שְׁמַעְנוּ אִי זֶהוּ יוֹם הַזִּכְרוֹן, אֲתַלְמוּד לֹוֹמַר זְכוֹר אֲתָה הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאָתָּה (להלן יג ג), לְמַדְנָה שְׁיִס הַיְלִיָּהָה הוּא יוֹם שֶׁל זְכוֹרוֹן, וְאִיזָה יוֹם יִצְאָה, תְּלַמּוּד לֹוֹמַר מִמַּחֲרַת הַפְּסַח יִצְאָה (במדבר לג ג), הַיּוֹם אֲוֹמַר, יוֹם חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר צִינָן הוּא שֶׁל יוֹם טוֹב, שְׁהִרִי לִיל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר אֲכָלוּ אֲתָה הַפְּסַח, וְלִצְבָק יִצְאָה (מכלתא): לְדְרִיבְכֶם וְגו'. שׁוֹמַע אִנִּי מַעֲוֵת דּוֹרוֹת שְׁנִים, תְּלַמּוּד לֹוֹמַר חֻקַּת עוֹלָם בְּתַחֲבֹה (מכלתא): (טו) שְׁבַעַת יָמִים, סְטִימִיָּנָא שֶׁל יָמִים: שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ, וּבְמִקּוֹס אֲמַר הוּא אֲוֹמַר שְׁשַׁת יָמִים תֹּאכֵל מִצּוֹת (דברים טו ח), לְמַדְנָה עַל שְׁבִיעִי שֶׁל פְּסַח שְׁאִינוּ חוֹבָה לְאֹכֹל מִצָּה, ג וְכִלְבַּד שְׁלֹא יִכְלֵךְ חֲמִץ, מִנִּין אִף שְׁשֵׁה רְשׁוּת, תְּלַמּוּד לֹוֹמַר שְׁבַעַת יָמִים, זו מְדָה צְמוּרָה, דְּצֵר שְׁהִיָּה בְּכֹלל דְּיִצְאָה מִן הַכֹּלל לְלַמֵּד, לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ בְּלִבְדָּ יִצְאָה, אֲלֵא לְלַמֵּד עַל הַכֹּלל כּוּלּוֹ יִצְאָה, מַה שְׁבִיעִי רְשׁוּת אִף שְׁשֵׁה רְשׁוּת, יְכוּל אִף לִילָה הַרְאֵשׁוֹן רְשׁוּת, תְּלַמּוּד לֹוֹמַר צְרַח תֹּאכְלוּ מִצָּה ה (להלן פ"ק), הַכְּתוּב קִצְעוּ חוֹבָה (מכלתא, פסחים קכ): אֲךָ בִּיּוֹם הַרְאֵשׁוֹן תְּשַׁבֵּיתוּ שְׂאֵר, מַעֲרַב יוֹם טוֹב, וּקְרוּי רֵאשׁוֹן, לְפִי שְׁהוּא לְפִנִּי הַשְּׁבַעַת, וּמִלִּינוּ מוֹקְדִים

וְהָיָה דִם נֶכְסֵת פְּסַחֵךְ שְׂרִינֵן פִּסְמִן וְאַחֲמִי יֵת דְּהַשׁוֹתָא לְמַחְבְּלָא בְּמִקְטְלֵי הַנָּא קָדָם יי לְדְרִיכוֹן קְפִירֵשׁ יוֹנָתָן לֹא וְגוֹרַת מַה

וְכֵן שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ, וּבְמִקּוֹס אֲמַר הוּא אֲוֹמַר וְשְׁשֵׁה מִן הַכֹּל, דְּצֵר אֲמַר, שְׁאִינוּ מוֹבָה, וּמִכָּאֵן אֲתָה שְׁבִיעִי בְּכֹלל הִיָּה וְיִצְאָה מִן הַכֹּלל,

יג וְהָיָה הַיּוֹם לָכֶם, לָכֵס בְּגִי עַד מִילַת מִצְרַיִם הִיָּה אֲתָה שְׁנָה:

ספדו אִנִּי ה' וְלֹא יֹאדָה כֹּל זֶה בְּלַחֲתִי לֵה ה' אִנִּי הוּא וְלֹא אַחֲרָי, וְכֹוֹה נִתְּן שְׁעִישָׁה הָאֵל יִחְבְּרֵךְ בְּעַצְמוֹ אֲתָה יְהוָה: יג וְלֹא יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף פִּירוּשׁ מַכָּה שֶׁל אוֹתָה הַהִשְׁחָתָה שֶׁמְלַבֵּב מַכָּה הַבְּכוֹרוֹת שְׁלֵחַ בְּשָׂא הִיָּה נְמַלְטִים מִשְׂאֵר הַצְּרוֹת שְׁשֵׁלָה לְמַעַן י

יג וְלֹא יְהִיָּה וְגו' לְמִשְׁחֵי שְׁיֹאֵל לְהַשְׁחִית בְּזוֹלַתוֹ אִין לָכֵל, זוֹלַת צְרַחֹת חוֹתֵם שְׁמֹו יֵת מְגִשֵׁת אֲלֵינוּ, לֹוֹה הוּא שְׁנֹוה ה' כֵּן מִנְרִי שְׁהִיָּה נִמְכָּד אֵל צִיָּת י לֹוֹמַר בְּכֶם וְלֹא בְּמִנְרִים, כִּי לֹא אֲלֵא עַל יִשְׂרָאֵל, דְּכַתִּיב (ישעיה ע) עֲלִיךְ יִר

יד חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגַּגְהוּ לְדוֹרוֹתֵיכֶם, וְהַגִּס שְׁלֵמֵי דְנִרוֹתֵיכֶם לְצֵד הַיִּמִּי אֲוֹמַר מִיִּן חֻקַּת עוֹלָם לְגִלּוֹת עַל פִּירוּשׁ ד קִשָּׁה לֹא הִיָּה לֹו לֹוֹמַר לְדוֹרוֹ

יז עִין שְׁמוֹרִי (יח ב) וְאוֹתָם ש

כִּלְפִינֵיהֶם וּמְלֹאחֲרֵיהֶם עַל כֵּן ל: וְשִׁכְנָה כִּי הִיָּה נִרְאָה כְּאִילוֹ בְּרַחֲ שְׁנֹאמַר כִּי לֹא בְּחַפְזוֹן תִּצְאוּ וּבְמִנוּ

(טו) אֲךָ בִּיּוֹם הַרְאֵשׁוֹן תְּשַׁבֵּיתוּ

אבן עזרא

יד וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה, יְהִיָּה זְכוֹר לְדוֹרוֹת: וְחַגַּתֶּם אֹתוֹ, הוּא חֵג הַפְּסַח, וְאֲמַר חֻקַּת עוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיכֶם, וְלֹא אֲמַר בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם, כִּי זֶה הַמְצוּה תְּלוּיָה בְּאֶרֶץ כְּאֲשֶׁר אֲפָרֵשׁ: טו שְׁבַעַת יָמִים, טַעַם מִצּוֹת תֹּאכְלוּ, זְכוֹר לְאֹכִילְתֶּם בְּצִאחְתֶּם

נקטנו לצורך השווא
מכון השווא

בתחלה ב' פעמים ל"ו בגימטריא ע"ב, ובאנא ב' פעמים ל"ו, ובסוף ב' פעמים ל"ו, ג"פ ע"ב בגימטריא ר"ו, נמצא שהענוע מורה שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ג' פעמים הוא השם המיוחד שממנו ע"ב שמות ויר"ו אותיות. וסמך לזה ויקרא בשם ה' ויעבור (שמות ל"ד ו) הוא ביאור גמור ששם ה' ממנו ע"ב שמות ויר"ו אותיות, זהו ויעבר אותיות ע"ב יר"ו, מספיק למבין (וזהר ח"א דק"ח ע"ב).

ישיבת סוכה משמע חדא זימנא, ואנן בעינן תשבו כעין תדורו. לפיכך מברכינן לישב דמשמע ישיבת קבע פעמים הרבה, עכ"ל התניא⁷⁵⁸ (רבתי הלי סוכה ד"צ ע"ב).

תתקמו (כתב) הכלבו (סי' ע"א) וז"ל, צריך לתת טעם למה מברכין על הסוכה כל שבעה יותר ממצה שאין מברכין עליה אלא לילה ראשונה בלבד. כתב הר"ז ז"ל כיון דאיכא חיוב שינה כל שבעה, ואי אפשר לאדם להיות שבעה ימים בלא שינה, נמצא חיוב סוכה נמשך כל שבעה יותר ממצה דאפשר בפירות בלא מצה כלל, והר"ר שמואל שקילי ז"ל כתב דשאני מצה שאכילתה בשאר ימים אינה לשום מצות מצה אלא להשביע רעבו, לפי שאינו רשאי לאכול חמץ ולהשביע עצמו, ודומה למי שאכל בשר בהמה טהורה לפי שאינו רשאי לאכול בשר בהמה טמאה, שאינו מברך אקב"ו לאכול בשר בהמה טהורה. אבל הישיבה בסוכה ודאי לא צורך גופו הוא להשביעו רעבו אבל לקיום המצוה לבד, ולפיכך צריך לברך.

טעם מדוע אין מברכין רק בלילה הראשונה

תתקמו (אם) הוא שבת אין נוטלין לולב, גזירה שמא יעביירו ארבע אמות ברשות הרבים, ויש שואלים למה גזרו ז"ל (ביצה יח.) בשופר ולולב ומגילה שמא יעביירו ארבע אמות ברשות הרבים יותר ממילה, שהרי מילה דתה שבת. וי"ל דכיון שהמילה אינה מוטלת רק על יחידים, כגון על האב או על בית דין, לא חששו שמא יעביירו ארבע אמות ברשות הרבים, כי אחרים שאין המילה מוטלת עליהם ימנעו מזה ויזהירו. אבל שלשה אלו הם עניינים מוטלים על כל המון, שכן אפשר שיטעו בהם רבים מעמי הארץ, עד כאן לשון הכלבו (סי' ע"ב). ולי נראה דהיא שאלה אין לה שחר⁷⁶⁰, דגבי מילה מרבי קרא ילפינן ביום השמיני (ויקרא כג, מ), ביום אפילו בשבת (שבת קלא:). אבל בהני דליכא רבויי דקרא גזרו חכמים בשב ואל תעשה.

תתקמו (בשחרית) מתפלל תפלה כמו בערבית. ונוטל הלולב והאתרוג ומברך על נטילת לולב ושהחינו ומנענע, דאמרינן במדרש⁷⁵⁹ (ילק"ש אמור תרנ"ג) אמרתי לכם שתקחו את הלולב ותענועו לפני, למה שבשעה שהוצאתי אתכם מארץ מצרים נענעתי את ההרים, שנאמר (תהילים קיד, ד) ההרים רקדו כאלים, אף לעתיד לבא אני עושה כן, וההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף (ישעיה נה, יב).

שחרית של סוכות

תתקמו (וקורין) בתורה. ומתפללין תפלת מוסף. ומוציאין ספר תורה ונושאו על המגדל, ונוטל כל אחד לולבו ואתרוגו בידו, והש"ץ מתחיל בהושענא. וכשיאמר הושענא מנענע לכל צד פעם אחת. ומקיפין המגדל, ואומר הושענא למען אמתך (מנהגים סוכות ד"ה מוסף). ואמר מהר"ל (תפילת סוכות ט') מה שש"ץ פונה לשמאלו מארון הקודש לסבב המגדל, אע"ג דאמר מר (יומא טו:) כל פינות שאתה פונה לא יהא אלא צד ימין, היינו משום דעיקר הסיבוב אינו אלא לסבב הספר תורה שעל גבי הבימה, אם כן כשפונה החזן והקהל את פניהם נגד הספר תורה שעל הבימה, אז כשמסביבין תהיה הפנייה דרך ימין. ומי שאין לו לולב לא יקיף, ובשבת אין מקיפין ואין מוציאין ספר תורה, אלא פותחין הארון (טור סי' תר"ס).

תתקמו (ומברך) לקרוא את ההלל, ומנענעים בתחלת הודו, ובסוף שהוא כי לעולם חסדו. והקהל מנענעים בכל הודו שיאמרו, וש"ץ ביאמר נא מנענע ולא ביאמרו נא. אור זרוע (סי' ש"א). ומנענעים בהושיעה נא תחלה וסוף ולא בהצליחה נא, כי הפסוק כן הוא או ירננו עצי היער ואח"כ הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו ואמרו הושיענו, תשב"ץ (קטן סי' קנ"ה), ואין מנענעים בשם לא בהודו ולא באנא, סמ"ק (מצוה קצג, הגהות הר"פ י"ב).

דיו ההלל

תתקמו (והמדרקק) יאחו הלולב בידו כשנכנס מביתו לבית הכנסת גם

תתקמו (בהודו) שבסוף הלל מנענעים ב' פעמים ל"ו כוחות הואיל וכופלין הפסוק, כלבו (סי' ע"ב) ותרומת הדשן (סי' צ"ו). ונמצא שמנענעים

758. במהדורת ורשא תרל"ט. 759. רבינו כנראה לקחו מן הרוקח סי' ר"כ. 760. עיי' תוס' מגילה ד' ב ד"ה יעביירוהו, ר"ן ר"ה ת. מדה"ר ד"ה גזירה שתירץ כעין הכלבו, וריטב"א במגילה ד' ב דתירץ באופן אחר, וכעין תירוצו של רבינו ייבב בתמים דעים לראב"ד סי' ע"ו דכיון דהותרה גוף המילה מן התורה בפירוש אין לאוסרה מדרבנן, וכ"כ הט"ז אור"ח סי' תקפ"ח סק"ה.

לולב בשבת

סדר הקריאה בסוכות

מנהג אשכנז ירושלים בקולב

ק"טו חגו צ"ח אב"ד ולי"ט יק"ן כרמיה ט"א

בליל שני כמו בליל ראשון מתחילה לישב, ואח"כ זמן. ועוד אין קפידא בהפסקת ברכות וראיה לדבר יקנה"ז¹¹². אך נ"ל דבליל ימים הראשונים צריך לברך זמן על סוכה קודם נטילה¹³ כדי שלא יהא הפסק בין נטילה לאכילה והיא אין צריכה קידוש, דהא אפילו עיכוב שינה צריך לברך דהוא עיקר דאין ישנים עראי חוץ לסוכה, אלא דסמכוה לאכילה דקרוי ישיבה וישבו לאכל לחם (בראשית לו, כה), חיים פלטיאל.

[ב] ויש נזהגין לקום עד שיברכו לישב להחשב עובר לעשייתה. אמר מהר"ל דזה מיתחזי כיוהרא ואין לעשות¹⁴. ושיבוש הוא דלישב אינו לשון ישיבה רק לשון עכבה, כמו ותשבו בקדש ימים רבים (דברים א, מו), וכן בא"ח¹².

ד נשאל ממנה"י סג"ל מפני מה בליל שמיני אסור לישן בסוכה וביום שמיני מצה לא מברכין רק בליל ראשון. והשיב משום דכשאוכל מצה אינו עושה מצוה ולא מקיים עשה, כי אם שלא אוכל חמץ. דאין חייבים כמצה אך בלילה הראשון, דכתיב בערב תאכלו מצות (שמות יב, יח). אבל גבי סוכה כל שעה שהוא יושב מקיים בסוכות תשבו שבעת ימים (ויקרא כג, טז).

[ג] אמר מהר"י סג"ל שאסור לישן ליל שמיני עצרת בסוכה דנראה כמוסיף¹⁵. אכן אם יבא לאכול ביום שמיני עצרת¹⁶ בין השמשות חייב אז לאכול בסוכה¹⁷. וכן אם שמיני עצרת בא¹⁸ בשבת חייב לעשות ג' סעודות בסוכה, ובשחרית

שינויי נוסחאות

- ז. יומים ללא קאי זמן להבדלה ואעפ"כ מנכין עליה זמן (חורא"ז).
- [ב] א. הוספה מ"מ אין לשנות המנהג (פד). ב. ולהכי נמי פוטר זה שינה וטויל (שכט. בגליון). ג. ברוב כח"י: כל שבעה — שאר ימים — . ד. באכילתה רק לאו ללא יאכל חמץ (1). ה. עשה (1).
- [ג] א. גם אחר סעודת / להריס חייב... (1).

תחקמג.
 [ג] 1. כ"כ המרדכי בביצה סי' תשעב בשם הראב"ה. אמנם מוסיף ממש לא הוי דהא אמרינן במס' ר"ה דשלא בזמנו אינו עובר אא"כ מחכין להוסיף לשם מצוה, וכאן הלא עושה רק מטעם ספק שמא הוא שביעי, ראה שעה"צ סי' תרסח אות ד. אולם הב"י כתב מדסתמו הפוסקים משמע דלא ס"ל הכי, וכן דעת האגודה עיי"ש בשעה"צ.
 2. כמסקנת הגמ' בפרק לולב הגזול מז, א. דברי רבינו הובאו בא"ד סי' תרסח ס"ק ח ובספר יוסף אומץ סי' התרנח. וכ"פ האחרונים ראה משגיב שם ס"ק ה.
 3. בחלק מכת"י נאמר "וכן כשחל שמיני עצרת בשבת ובחלק מכת"י נאמר בא בשבת, ובדפוסים המאוחרים כתבו בא' בשבת, וראה הערה 5.

12. ראה לעיל הערה 4. וראה ברא"ש שם שם שדחה ראה זו דלא דמי, דהתם היינו טעמא משום דהבדלה טעונה כוס, לכן אין להפסיק בין בפה"ג להבדלה, אבל בסוכה אם סוכה לא בעי זמן בליל שני למה יפסיק בין קידוש לזמן.
 13. כ"פ הרמ"א בסי' תרמג סעיף ג. אך לא מטעמו של המהר"ק שהיה הפסק, אלא שאז הוא זמן התחלת הסעודה.
 [ב] 1. שיטת הרמב"ם הובא בטור סי' תרמג.
 2. שם. דברי רבינו הובאו במטה משה סי' תתקמא, ועי' במקור חיים שמצדד שלא כדברי רבינו.
 3. דברי רבינו הובאו במג"א סו"ס תרלט, וראה שם ביד אפרים ובחח"ס. שאלה זו הובאה כבר בכלבו הל' סוכה סי' עא ותירוצו של רבינו זהה לתירוצו של הר"ר שמואל שקילו שם. הובא במטה משה סי'

הא
 זמן
 פי
 בין
 י"פ
 י"ש
 שב
 לא
 כה
 הם
 י"ב
 ז"ת
 אין
 י"ש
 דך
 נוסה
 זומי
 זמן
 ג"כ
 בשם
 דעת
 זכות
 נהוג
 נהגי
 זרסג
 י"בנו
 כסי'
 יעות
 גביד

ספר מהר"ל - מנהגים

אוכלין אכילה ארעי חוצה לה ואין ישנים שינת ארעי חוצה לה, אפילו הכי כיון שהאכילה עיקר פומר השאר: * הג"ה ועיין לקמן סימן מרמ"ג סעיף ג': ועוד דאי אפשר לברך על השניה, שהרי כל הברכות צריכות להיות עובר לעשייתן: * הג"ה ועיין לעיל סימן כ"ה סעיף ח': ואם יברך קודם שישן שוא"ט לא יוכל לישן אח"כ והוי ברכה לבטלה, ולכך עיקר הברכה היא על האכילה ופומר השאר. יש נוהגין כשיושבין בסוכה מסעודה לסעודה, כגון ששותין בה שתיית קבע מסעודה ראשונה עד סעודה שנייה בלי הפסק, רק שמברכין ברכת המזון על סעודה הראשונה ואח"כ חוזרין ושותין כל היום, " אפילו הכי כשנוטלין ידיהם ורוצין לחזור ולאכול סעודה שנייה בסוכה בעוד שלא יצאו ממנה, מברכין לישב בסוכה אחר ברכת המוציא של סעודה שניה כמו שמברכין בשאר (הסעודה) [הסעודות]. ונראה לי שטעות גמור הוא בידם, שהרי לא הסיחו עדיין דעתם משיבת סוכה שכבר ברכו עליה בסעודה הראשונה, דבשלמא נטילת ידים וברכת המוציא חייבים, שכבר הפסיקו וברכו ברכת המזון על סעודה הראשונה והיה להם היסח הדעת מן האכילה, אבל לישב בסוכה למה יברכו שהרי לא הסיחו דעתם ממנה וברכה שאינה צריכה היא, ומה שנהגו לקבוע ברכת לישב בסוכה על האכילה, היינו משום שמיסחין דעתן מן האכילה " ויוצאין (ט) מן הסוכה [א] כמה פעמים וחוזרין לתוכה, אבל הכא שישבו בחובה כל היום ולא יצאו ממנה, למה יברכו עליה כשירצו לאכול בה פעם אחרת, בישיבה זו שברכו עליה בתחלתה בסעודה הראשונה:

* הג"ה ועיין לעיל סימן קע"ד סעיף ו' וסימן קע"ו סעיף א' וסימן רי"ג סעיף (א') (ב'): והרוצה להחמיר גם בפירות ומים הרי זה משובח ותבא עליו ברכה. ותבשיל העשוי מחמשת מיני הדגן קביעותיו חשיב קביעה, שהקובע סעודותיו עליו חשיב קבע וצריך סוכה, ואם אינו קובע סעודתו עליו אינו צריך סוכה אפילו אוכל הרבה ממנו, ושתיית יין גמי ארעי הוי ולא בעי סוכה, והני מילי ששותה שתייה לצמא, אבל אם קבע לשותתו הרבה ודאי הוה קביעות כדאיתא לעיל סימן קע"ד סעיף ד', וסימן רי"ג סעיף (א') (ב'), לפיכך נראה דגם לסוכה חשיב קבע וצריך סוכה וטוב להחמיר ה[.]. דלענין הברכה נראה (ו) " שצריך לברך אפילו על השתייה שהיא של קבע, שהרי מן הדין היה לו לברך בכל פעם ששוכנס, אלא שקבעוה על האכילה כמו שיתבאר בסמוך, וא"כ למה לא יברך גם על שתייה של קבע שקובע עליה כמו שמברכין על האכילה, וכיון שדירת סוכה מצוה הוא צריך לברך עליה בכל פעם ששוכנס בה, כמו שמברכין על שאר כל המצות, ואע"ג דבפסח אין צריך לברך על אכילת מצה בכל פעם שיאכל מצה, דלא דמי מצה לסוכה, שאכילת מצה לאו מצוה היא כל ימי הפסח, דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל כל ימי הפסח חוץ מליל ראשון, ובלבד שלא יאכל חמץ, אבל סוכה " אי אפשר (ז) לרור חוץ ממנה כל ימי החג, לכן צריך לברך כל פעם ופעם ששוכנס בה. מיהו " לא נהגו לברך עליה אלא כשרוצה לאכול בה, שעיקר קביעות שאדם עושה בתוכה היא אכילה, ופומר כל שאר הרברים שרוצה לעשות בתוכה אפילו השניה שהיא חמורה מהאכילה, שהרי

←

הגהות מוהר"א אזולאי

[ח] יש אומרים שאין שותים חוץ לסוכה אלא שתיית עראי שהיא פחות מרביעית.

מלבושי יו"ט

תרל"ט [א] כמה פעמים. שאי אפשר שלא יאל לעשות את שצריך לו במקום אחר שהרי משבו כעין מדורו, אבל כששותין אינו יוצא חלל על מנת לחזור מיד לשתייתו ואינו מסית דעתו, אף על פי שגם לעיל אינו מסית דעתו ורואה לשוב לסוכתו, הא לא הוי מיד דכעין מדורו הוא שרואה לשוב לביטול לעולם, אבל בשמיה אף על פי שיוצא לעשות זרכיו וכדומה לזה הרי רואה מיד לחזור:

אל"ה זומא

(ז) וכן פסק הבי"ח, אלא שסיים וראוי להחמיר שלא לשחות בקבע אלא תוך סעודה, וכן בקבע דבשר וגבינה וכיוצא בהן: (ח) ועוד הא חייב נמי בשינה ואי אפשר להיות כ"כ בלא שינה כדאיתא בנדרים: (ט) שאי אפשר שלא יצא מה שצריך לו במקום אחר שהרי תשבו כעין

אל"ה רבא

יד אי אפשר לדור וכו'. ועוד הא חייב נמי בשינה ואי אפשר להיות ג' ימים בלא שינה [מדרים טו ע"א]: טו לא נהגו וכו'. ומי שדעתו שלא לאכול פת כל היום או להמנעו חייב לברך בכל פעם שיכנס (ט"ו סוף הסיק). אבל כשדעתו לאכול אינו מברך עד האכילה, מיהו טוב שיאכל מעט בנזקק ויברך כדי שיפטור הכל (מג"א ס"ק ח'): טז לא יוכל לישן וכו'. מקשינן מסוף סימן תל"ב שכתב רמ"א אם לא נמן לא עכב, לדעת כל אדם עם הצרכה לנצר אם נמלא. וי"ל דהתם מקיים על כל פנים מצות בדיקה. ועוד דלפ"ש כתב לעיל [גס ס"ה] טעמים אחרים, [ועיין מ"ש לעיל] סימן ל"ט [סק"ג]: יז אפילו הכי וכו' כשנוטלין וכו' מברכין וכו'. קשה לדעתו הוה לכו לברך נמי אשתחית קבע אחר ברכת המזון: יח ויוצאין מן הסוכה וכו'. שאי אפשר שלא יאל לעשות מה שצריך במקום אחר, שהרי משבו כעין מדורו. אבל כששותין אינו יוצא חלל על מנת לחזור מיד לשתייתו ואינו מסית דעתו, אי"ש שגם לעולם אינו

מפני שהלכה כן חלל שרצו להחמיר לה נשנה במשנה רק סתם גמרא ממרן כן קושית מעשה לסחור, וא"כ פריך המקשן מנח ליה לסתם גמרא שגם בשני כוונות היה חומרא דילמא חלפן רבן גמליאל קבע והוי הלכה, חלל ודאי ידוע לסתם גמרא דהוה פחות מנבילה והוי מעשה לסחור כמו נטעימת מבשיל ודוק: יג דצריך לברך וכו'. וכן פסק הב"ח [מ"ד ד"ה ומ"ש ושמע"ט יין כששותה בחברותא, חלל שסיים וראוי להחמיר שלא לשמות בקבע חלל חוץ הסעודה וכן בקבע דבשר וגבינה וכיוצא בהן ע"כ. והוא הדין בשאר משקין (מג"א ס"ה). אבל הב"ח [סק"ו] פסק שאין לברך כלל על השתייה כי ברכת אכילה פוטרתו כמו שינה, ואפילו אם קובע עלמו לשמות קודם האכילה כגון שתיית י"ש אפילו הכי צרכה שצריך אח"כ בשעת אכילה פוטרתו ע"ש. ודעת הלבוש וכו' נראה עיקר, דשתיית קבע חשובה לאכילת קבע ממש ואין האכילה פוטרתו, וכהאי גוונא כתב בשבלי הלקט [פי' שמו] ומנח"ס [פי' סד]. גם ספרת הלבוש נכונה דאין כאן צרכה לנבילה כיון דהרבה פוסקים למברך בכל כניסה:

הזאון רבי הרצני יבג נבין
ככרון אגרון

רגן נאמר ואין להתיר מיני
תבן השו"ע [סי' תני' ס"א]: ומותר
ישאר מיני קטניות [תבשיל, וכתב
, והמנהג נאסר להחמיר ואין
לשנות.

וכתב ציטור הגר"א:
ומותר. שם ק"ד
צ, [דלמדין מאי שני
תבשילין, אמר רב הונא
סילקא וארוחא].

ויש אוסרין מפני שהם
מעשה דגן כמו דגן,
ה וקטניות מעשה קדרה, גזירה
פ"ה ה"א], וגם יש מקומות
זמי לחלוטין, וגם פעמים תבואה
לבררו יפה, לכך נהגו לאסור.
[פסחים מ:] רב פפא שרי [לצורדיקי
גלותא למימחי קדירה בתסקי,
כי האי מילתא בדוכתא דשמימי
יש דאין דרכס לצוא לדי חימוך

נטרסו "מנחת קנאות" שהאריכו
ו בגדר חיי נפש, לא מהני החרה
; עיי"ש באריכות.

ע "ודע קנבוס" הוא בכלל גזירת
דשן סי' קיג, ושרי"ת מהרי"ל סי'
" אינו ראוי לאכילה, ולי"ש כל
ת דהרי אין עושין מזה פת ולא
ן דהוא מידי דמידגן הוי בכלל
בשרי"ת בית שלמה סי' קעז.

סי"א כתב, שהגאונים שהיו כמה
אסור כל מיני קטניות ואף הקמח
שיבואו לטעות ויאמרו מאי שנא
מיני דגן, ולכן נהגו כל תפוצות
במדינת פולין, לאסור, וכיון
נו לשנות משום "אל חטוש תורת
זראל שנהגו באיזה דבר אעפ"י
ז אלא שנהגו כך מעצמם איכא
ז כמו שכתוב "אל חטוש", אבל
ז הגאונים שבזמננו לעשות סייג
נות בלאו דאורייתא דכתיב "לא

כל ק]. ואף שעדשים מין קטניות, [מ"מ סנר רב
יש לחוש] משום חלופי, כ"ש צומן הזה שיש להחמיר
[ולחוש משום חלופי, וכמ"ש רבינו פרץ בהגהות
סמ"ק סי' רכ"ב אות י"ב], שצדורות אחרונים שאינם בני
תורה ודאי יש לגזור].

והמנהג כו. כמ"ש

בפסחים נ'
צ' [בני ציישן נהגו ללא הו
חולין מנור לנידון במעלי
שבתא אמו בנייהו קמי' דר'
יומאן אל' אצתמין אפשר
להון און לא אפשר לן, אל'
כבר קבלו אצותיכם [עליהם,
שנאמר שנת בני מוסר אצין

ואל חטוש תורת אמן], וירושלמי [פסחים פ"ד ה"א] הביאו
הרא"ש שם [סי' ג'] וכל דבר שידוע צו שהוא מותר ונהיג
צו איסור [ונשאל אין ממירין לן].

[ביאור הגר"א אור"ח סי' תנג סק"ד, ה]

קפה
ד" **"שבעת ימים תאכל מצות"** [ה] כל
שבעה מצוה, ואינו קורא לה
רשות אלא לגבי לילה ראשונה
שהיא חובה, [ו] ומצוה לגבי חובה
רשות קרי לה. אעפ"כ מצוה
מדאורייתא הוא. [ו] וכן פירשו [ו] יום

ואל חטוש תורת אמן], וירושלמי [פסחים פ"ד ה"א] הביאו
הרא"ש שם [סי' ג'] וכל דבר שידוע צו שהוא מותר ונהיג
צו איסור [ונשאל אין ממירין לן].

[ביאור הגר"א אור"ח סי' תנג סק"ד, ה]

לאכול לחם בשבעה ימי הפסח מצוה לאכול
שמורה דוקא או חובה. וכבר הראיתי בזה בהעמק
שאלה סי' ע"ו אות ג' בס"ד מחלוקת הראשונים
ז"ל דלא כהר"ן. אבל אין ראוי דמצוה לאכול לחם
מצות.

איך שהוא לא שמענו לברך בכל ימי הפסח. ומ"מ מסופקני אם יש בזה משום ברכה לבטלה כמש"כ
בשאלתא דפורים סי' ס"ז אות ג'. ובוזה יתיישב טעמא דרב סעדי' גאון לענין ברכה על טבילה
בערב יוה"כ ששהביא הרא"ש וטור אור"ח סי' תר"י.

[שר"ת משיב דבר ח"ב סי' עו]

ו] ומצוה לגבי חובה רשות קרי לה. עיי' תוס' דברכות דף כו. ד"ה טעה ובר"ן פ"ק דשבת סוגיא
דלא ישב אדם לפני הספר, וכ"ד רוב הפוסקים שתפלת ערבית מצוה אעפ"י שקראוה רשות.

[פעולת שרי]

ו] יום טוב אין צריך אותו. עיי' שו"ע שלו סי' ל"א סק"ג, וע' תוס' מנחות דף לו: ד"ה יצאו ותוס'

מקורות וביאורים

כב. כדאיתא בפסחים דף קכ. דמצה כל ז' הוי רשות ורק
בלילה הראשון הוי חובה.
גג. הנה עיקר חידושו של רבינו דאיכא קיום מצוה באכילת
מצה כל ז', כן כתב בשרי"ת חתם סופר [יו"ד סי' קצא]
בשם ה"חזקוני", וכן בחידושי חת"ס ע"מ"ס פסחים דף לה:
הביא לזה ראיות. ועיי' להלן במקורות וביאורים שהבאנו
מה שכתב המג"א לענין ברכה על אכילת מצה כל שבעה,
ומבואר מדבריו דס"ל דאין בזה קיום מצוה, ע"ש.
כד. ועיי' בפרי חדש סי' תנג ס"א שהביא ג"כ מדברי הגמ'
הנ"ל מקור לגזירת קטניות.

כב. כדאיתא בפסחים דף קכ. דמצה כל ז' הוי רשות ורק
בלילה הראשון הוי חובה.
גג. הנה עיקר חידושו של רבינו דאיכא קיום מצוה באכילת
מצה כל ז', כן כתב בשרי"ת חתם סופר [יו"ד סי' קצא]
בשם ה"חזקוני", וכן בחידושי חת"ס ע"מ"ס פסחים דף לה:
הביא לזה ראיות. ועיי' להלן במקורות וביאורים שהבאנו
מה שכתב המג"א לענין ברכה על אכילת מצה כל שבעה,
ומבואר מדבריו דס"ל דאין בזה קיום מצוה, ע"ש.
כד. ועיי' בפרי חדש סי' תנג ס"א שהביא ג"כ מדברי הגמ'
הנ"ל מקור לגזירת קטניות.

כה. עיי' במג"א סוף סי' חרל"ט שכתב בשם מהרי"ל,
ז"ל: מה שאין מברכין על מצה כל ז' היינו משום שאין
מצוה באכילתו אלא שאין אוכל חמץ, משא"כ בסוכה,
ע"כ. וכעיי"ז כתב בעל המאור בסוף פסחים. [ועיי' בברכי
יוסף סי' תע"ה שנו"צ בד' בעל המאור], ומבואר דס"ל דאין

כה. עיי' במג"א סוף סי' חרל"ט שכתב בשם מהרי"ל,
ז"ל: מה שאין מברכין על מצה כל ז' היינו משום שאין
מצוה באכילתו אלא שאין אוכל חמץ, משא"כ בסוכה,
ע"כ. וכעיי"ז כתב בעל המאור בסוף פסחים. [ועיי' בברכי
יוסף סי' תע"ה שנו"צ בד' בעל המאור], ומבואר דס"ל דאין

מקור לדעת
הגר"א בענין
מצה כל
שבעה ואם
חבריו ע"ז

ספר חמשה דב - פאלא מוילנא
הרה"ק מ' יעקב קאר ג"ו גתום צ"י
י"א קאר ח"י, צלוסק

עירובין דף צו. ד"ה ימים^{לא} ואפשר שדעת הגאון דכל מידי דלא מיתסר אלא בלאו לא בעשה לא מיקרב
אות, ואף להמפרשים שהאות הוא שביתת מלאכה שאני איסור מלאכה בשבתות וי"ט שהוא בעשה ולא
תעשה כדאמרינן בשבת ריש דף כ"ה וביצה דף ח'.

[פעולת שכיר]

[ח] ועוד כמה ראיות.

לכאורה ממאי
דאמרינן [פסחים לה:] דאינו
יוצא במצות שאפאן
לקרבן תודה, משום
דבעינן מצה הראויה
לשבעה, מכאן ראייה
לדעת הגר"א שהאוכל
מצה בכל שבעת הימים
יש לו מצוה, לא מצות
חובה כמצוה כמו בערב

טוב אין צריך אות, פסח במצה (ו) ובמוצאי יום טוב
סוכות בסוכה^כ, [ח] ועוד כמה
ראיות^כ.
שמעתי בשם הגר"א שהיה

והיה מחבב מאד מצות אכילת מצה כל שבעה, וביום טוב
אחרון^כ היה אוכל סעודה שלישית, אעפ"י שלא היה
אוכל שלש סעודות בשאר יום טוב, מפני חביבות מצות
אכילת מצה שזמנו הולך לו.

(ז) [ט] ובמוצאי יום טוב היה משתדל לטעום

הראשון, אך מצוה של רשות, דאי לאו הכי ומצה בשאר ימי הפסח הרי הוא כשאר אוכלים שאינם
חמץ, אז אין מקום לומר דבעינן מצה הנאכלת לשבעת הימים, ואינו דומה להאמור בסוכה דבעינן סוכה
הראויה לשבעה, דמצות סוכה ישנה בכל שבעה.

[חון חוקאל פסחים לה:]

[ט] ובמוצאי יו"ט היה משתדל לטעום חמץ. עיי' במג"א [סי' תצ"א סק"א], שאפילו אם לא הבדיל, כיון
דחשכה לילה מותר לאכול חמץ, ואיסור חמץ אין תלוי בהבדלה, שהרי אף בער"פ אם
לא קיבל קדושת החג אסור באכילת חמץ, ואם יעבור יום ח' ולא יאכל עובר על כל תוספי "שבעת

מקורות וביאורים

כז. בפעולת שכיר [המובא בקובץ מפרשים] פירש כוונתו,
דהנה במנחת [לו:] איתא, ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם
תפילין בשבתות וימים טובים ת"ל "והיה לאות על ירך
ולטטופות בין עיניך" מי שצריכים אות, יצאו שבתות וימים
טובים שהן גופן אות. וכתבו התוס' ולא רק ביו"ט יש אות
שאסור בעשיית מלאכה, אלא גם בחול המועד יש אות.
כפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה, ורבינו
סוכר דאם הוי רק איסור לאכול חמץ בשו"א, לא חשיב
"אות", ורק משום דיש מצוה בקום ועשה לאכול מצה חשיב
אות.

כח. בפסחים כח: איתא כברייחא דאמר ר' שמעון בשעה
שישנו בקום אכול מצה ישנו בכל תאכל חמץ ובשעה שאינו
בקום אכול מצה אינו בכל תאכל חמץ, והק' הפני"י שם מאי
קאמר בשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בכל תאכל חמץ,
הא בכל שבעת הימים אינו בקום אכול מצה לבר מלילה
הראשונה דהוי חובה ובאינן רשות, וכתב הפני"י, דאע"ג
דאינו מצוה אלא רשות אפ"ה שייך לישנא דקום אכול מצה
בכל שבעת הימים כיון דחייב להדיא שבעת ימים תאכל
עליו מצוה, עכ"ד. ולהמבואר דבברי רבינו שפיר חשיבי כל
שבעת הימים דינשם בקום אכול מצה, כיון דגם כל שבעה

הוי מצוה, רק שאינו חובה, וכמשנ"ת.
כט. היינו בשביעי של פסח, ובחול"ל שעושיין ב' ימים טובים
של גלויות מסתבר דהיה אוכל סעודה זו ביום טוב שני
בלבד.

ל. הטור בסי' תקכ"ט כתב, וי"א שצריך לעשות ביו"ט שלש
סעודות, וכן כתב הרמב"ם, ואדוני אבי הרא"ש ז"ל לא נהג
כן, ע"כ. והשו"ע שם [סי' א] כתב דלא נהגו לעשות ביו"ט
סעודה שלישית. ורבינו בביאורו שם, הביא מקור
מהירושלמי [מעשר שני פ"ה ה"ה] שמבאר דאין מתורין
וידוי מעשרות אלא במנחה דיו"ט, ולא בשחרית, משום
דבשחרית הוא צריך עוד לאכול, וע"כ רק במנחה מתורה,
ע"ש, ומשמע מזה דאין אוכלין ביו"ט סעודה בשלישית
במנחה. [וכן הוכיח התו"ט שם, והובא במג"א סי' תקכ"ט
סק"ה]. וכן מבואר כאן מנהגו שא"צ לאכול סעודה שלישית
ביו"ט.

לא. כוונתו להביא מדברי התוס' שכתבו דהאות בתול
המועד הוא "איסור אכילת חמץ", וע"ז כתב הפעולת שכיר,
דהגר"א סובר דאם אין באכילת מצה קיום מצוה, אלא רק
מניעה מלאו לא חשיב "אות", ומוכח דיש מצוה באכילת
מצה כל שבעה.

(ה) וכן

איסור

להראות ע

מחמת מצ

הה כתבו ב

ד"ה

מתמיד בו

איסורי ת

במעט

[נח"י אד

(ט) וזהו

כן ראוי

משומרים

שיש כמד

מים על ח

שמניחין

יותר מדא

זמן לקצור

לאכול רק

והיינו מ

לפעמים ג

אין יוצא

לב. הנה ו

חמץ, להר

בוראו, ול

לג. הגה"

תרגום ינו

חד לירח

ב"חורה ת

ינתן [שמ

בתוספת י

מאיהו מד

למה שנהג

פסח, ואו

סימן עו

ב"ה ג' ב"ס יברכו ישראל הרמ"ח וולאוין .

בכבוד ידיר ה' ופאר ישראל רחומא דנפשאי הרב
הגאון וצדיק וכו' כש"ת מ' חוקיה די מדיני
שלישיא. יהי ה עמו ויברך מעמי .

הגייעני מכתב קדשו בלרוף שני ענינים . גר"ה אשר עטמו
הרבינו להיות אחי מרחוק ומבקש חות דעמי הדלה . וס'
יורני ולא יביל דבר אמת ממני חלילה . הגני מוקירו מלב רטוף אהבה
ועמוס בעבודה רבה . משא לטיפה ולישועת ה' יושב ומלסה :

נפתלי צבי יהודא ברלין .

ע"ד לכתוב ס"ח לקראים . הן כל יקר ראהה עין מע"כ הגאון
שליט"ה בכמה ספרים . ואני עני אחוז בדעמי אשר ראה
מע"כ נ"י בחיבורי הע"ש . והיולא שם דאס יש לחוש שלא ינהגו
בה כבוד אסור בכל אופן . ואשרי המוסר נפשו על זה כמו שהשכחה
אחאב ע"ו שמסר נפשו ולא נתן ס"ח למלך ארס . אכן אס אין
מקום לחוש לזה . ואחייקורי הוא דמחייקרי בה אין בזה איסור ואלת
הורדת הקדושה . ומש"ה אס נכתבה ע"ד כן שרי וכי"ז איתא
בירושלמי סנהדרין פ"ג סוף ה"ט ספרים שוכה ביה א"י אין מוילאוין
אופן מול" . ר' נסי בשם ראי"ה אס כתב ע"מ להוילא מוילא וכבר
רמזוהו . בהע"ש שם על מש"כ בשאלתא ק' אות ח' . דוהו טעם
ההבדל בין המקרים בזה"ל העקר לבכור שאסור לעקרו . והגני מוסיף
בזה דלישוב החוס' בכורות (כ"ג א) והרא"ש שם דוהו משום דבכור
נאכל במומו קשה לי סוגיא שלבי בכורות א"ה מואי ארי' תרי אפי'
חד נמי . ומאי קשיא הא חד נאכל במומו משא"כ תרי דחד הוא
שלמים אלא הטעם כמש"כ . ומשער בהמה הוי כמו שהקדים הוא
שהרי הוא מוגה לרעו . ועוד יש לדבר בזה ולישע פסק הרמב"ם
פ"ו ה"ב ואין זמן ומקום אחי :

מש"כ דבר"י דוהו בכלל אין מוסרין ד"ת לנכרי כו' לא נראה
כלל דאפילו ללמוד תורה שכתב לנכרי אין איסור . וה'
זוה ליהושע לכתוב התורה שבשמים לשון בשביל אוה"ע . ופי' ומשפטים
כל ידעום הוא דינים הלמד מחקי התורה שהיא נדרשת בהם . כמו
בשארנו בס"ד בהרבז דבר צוקרא י"ח ה' . ויש להוסיף דרבותינו
בעה"תו"ם הבינו הכי שהרי בב"ק (ל"ח) עמדו על הא דאי' קראו
ושנו ושלשו . מהא דאי' בחגיגה אין מוסרין כו' ואמאי דקדקו רבותינו
ז"ל להקשות על אלו הדברים . אלא משום דפי' דברים אלו הוא
כדאי"ה בחגיגה (ו' ז) כללות ופרטות נאמרו בכתיב ושנו באוהל
מועד ושפלטו בערבות מואב . וביאור הדברים דמורה שכתב
כמו שהוא נאמר בכתיב ושנה סדר משנה בא"מ כדאי' בפ' כי"ד
מעבדין כי"ד סדר משנה כו' ובערבות מואב מסר סדר הלמוד
האיך ללמדו המשניות מכללי התורה כדאי' בנדרים (ל"ח) דלא נתנה
פלטו"ל של תורה אלא למשה . והוא נהג בה עובת עין ונתנה לישראל
זה ה' בערבות מואב . וזהו דברו ועשה ישראל שמע אל החוקים
ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות . והוא כללי התורה
והמודרות וזהו חקיס כדאי"ה בקידושין (ל"ט) ואל המשפטים האריך
ללמוד הדינים מכללים אלו . ודבר זה אסור למסור לאוה"ע שגא'
ומשפטים כל ידעום . ומעשה דתמי קראו ושנו ושלשו היינו תלמוד
הקשו יפה הא ומשפטים כל ידעום כתיב . אבל תורה שכתב אין
שום איסור ללמד לגוי . וה"ה לקראים אסור למסור ס"ת שכתבה
לקרות זה ה' בקרב ישראל . אבל לכתוב עזורים שרי וכן לערכאות
ש"ג . וזה אין נראה מה שהורו רבני ירושלים טוב"ב למסור ס"ת
פסולה . דאי"כ עזורים על ל"ע שמכילים אוהס באיסור . ומכש"כ
לכתוב לכתחילה בפיוסול לעשות פרשיות' הסחומות פתוחות כו' זה
אין נראה כלל להטיל מוס בקדשים . והוי במקדש' בע"מ למזבח
דזילי מילתא כדאי' בסמורה (ו' א) :

דע"ד אכילת מנה שמורה בשבעה ימי הפסח . אחת כי כן נמלא
במעשה רב כי הגר"ה ה' אומר ומחבב אכילת מנה . ולא
נפתלי צבי יהודא ברלין :

שני ואחר שאין זה מה"מ ולכ"ע הוי ממון בעלים . מש"ה בע"מ
כוטל כחובו אלא שמויב ג"כ להשאל למוי שרלה . ואין לבע"מ
בהם זכות יוחר מבעל המשער :

היוצא מ"כ מע"כ אינו אלא מנהג ותלוי בדעה בעלים וסחם
הכותב ס"ח לעמו . מכון ללאה ידי מנהג ויהא שלו
ובע"מ גובה בחובו כמ"ש במכסני הקודם :

ובדבר להחם מים למקוה ע"י גוי ביו"ט שני . פשיטא דשרי
כמו שראה מע"כ נ"י הרבה שו"ת אחרונים ז"ל וגם
רבינו עקיבא איגר ז"ל לא הולך לישול מן המים לשתי' אלא ביו"ט
ראשון . ולא ביו"ט שני כמבאר בסו"י והגני להוסיף על דברי
רבתינו האחרונים ז"ל דיש מקום והוכחה להחיר ביו"ט שני ללורך
טבילה אפי' מלאכה ע"י ישראל . מדאי' גדה (ס"ו ז) אשה חופפת
כו' אשה חופפת בא' בשבת ופובלת בחמישי בשבת שכן אשה חופפת
בע"ש וטובלת במוילאי יו"ט שני של ר"ה שחל אחר השבת . וקשה
למה לא אמר הפס' יו"ט שני ש"ג . אלא משום דיו"ט שני ש"ג אפי'
ה' אכור הפיפה מד' ימים קודם טבילה ה' רשאי לחוף ביו"ט שני
עלמו . מש"ה הוכיח ממו"ט של ר"ה והשחא דקיי"ל דחופפת ר'
ימים קודם אכור לחוף ביו"ט שני ש"ג . שהרי אפשר לחוף בערב
יו"ט . איבדא ביהושלמי מגילה (פ"ד) א' מימרא זו ובאמת איתא
שם יו"ט שני ש"ג . מבואר דאסור לחוף ביו"ט שני ש"ג ללורך
טבילה ותלוי במחלוקת הראשונים במילה שלא בזמנה אי שרי ביו"ט
שני ש"ג . וכבר העלתי בחיבורי הע"ש פ' לך שהעיקר כהש"ך יו"ד
ס' רס"ז דכל הראשונים ס"ל דמילה שלא בזמנה דוחה יו"ט שני
ש"ג ולא כהר"ש ופש"ך . אולם הנהגו כהר"ש ולא מהליך והטעם
שהרי גם בבת דפ"י התיירו בגמ' לעשות מלאכה ע"י ישראל ביו"ט
שני ש"ג . ומכ"מ נהגו להחמיר משום דנפישו ע"ה ואחי לזילולי
ביו"ט שני אי נעבד מלאכה בדבר מפורסם לרבים . אבל במידי
דלינעא ה' מקום להקל מכ"מ חלילה לעשות הלכה למעשה ע"י
ישראל ביו"ט שני מלאכה דארוייתא . אבל ע"י גוי ודאי שרי בלי
שום פקפוק כ"ו ביו"ט שני אבל ביו"ט ראשון שקיל וטרי הגרע"ה
ז"ל ועלה ע"ד להחיר ע"י גוי בלי לורך שתי' . ומטעם דהוי שבות
דשבות במקום מנהג משום דביטול ביו"ט מה"מ שרי משום הואיל
ואי מקלטי אורחים . ואין קיי"ל דשבות דשבות במקום מנהג שרי
ודחה רבינו הג"ל דאפ"ג דקיי"ל הואיל . מכ"מ כיון דמשכחה ביטול
סמוך לחשיכה דלא שייך אי מקלטי אורחים כמש"כ החוס' במסכת
שבת (ל"ה א) אסוגו מה"מ . ומש"ה פסקו החוס' דרחמיה אסור
ביו"ט בחמין שהוחמו מעיו"ט וא"כ אינו שבות דשבות זהו חורף
דברי רבינו ז"ל . ואני בעניי אומר דלפי דקיי"ל הואיל ליכא למוגז
משום סמוך לחשיכה . והחוס' לטעמייהו אזלי דס"ל דליח לן הואיל
כמש"כ בבב"ה (ב' ז) ד"ה והי' כו' דרבה לטעמי' אזלי דאית לי'
הואיל כו' ואפי' לדין ניחא כו' הרי מבואר דס"ל דלא קיי"ל כרבה .
וכבר הטילו ספק בזה הפסק בפסחים (מ"ח א) בד"ה רבי א' כו'
ור"י דוחה כו' דהא אפליגי רבה ור"ח בהכי פי' וי"ל דהלכה כר"ח
דלא ס"ל הואיל . אבל לשיטת הר"ף דס"ל הואיל ודאי שבות הוא
דאפי' יחס מים סמוך לחשיכה אפשר לרמוץ פניו ידיו ורגליו . ואפי' אס
הוא כבר רחם אפשר דמיקלטי אחרים שלא רחמו . ובאמת הא שכ'
החוס' בינה הג"ל ואפילו לדין כו' דמשמע דפשיטא להו דלא קיי"ל
כרבה . היינו משום שהוכיחו מסוגיא דשבת (נ') דגזרו על רחמיה'
ביו"ט בחמין שהוחמו מעיו"ט . וע"כ משום דלא ס"ל הואיל והירוש'
שהביא מע"כ נ"י דמבואר דבחמין שהוחמו ביו"ט דיקא פליגי ולא
בוחמו מעיו"ט ס"ל כרבה דק"ל הואיל מש"ה לא גזרו כ"כ . נחזור
לענין דלפי דקיי"ל בהרי"ף דאית לן הואיל ה' מקום להחיר גם
ביו"ט ראשון ע"י גוי כמו שפלה ע"ד הגרע"ה ז"ל . אבל אח"כ
כ' עוד טעם לאסור משום דאפשר בלייל יו"ט שני ולמאי דחה יו"ט
ראשון וזהו ודאי טעם יפה לאסור אפי' ע"י גוי אבל אס יו"ט ראשון
הוא עש"ק והטבילה הוא בש"ק הבא אחריו אפשר דשרי להחם ע"י
גוי . והמקום יאיר עינינו בחורתי ולא ילל מפניו דבר אמת והיא
התכלית והסחומה כעתירת העמוס בעבודה :

מחיר לגרר הנגיעה לקוד לא ע"פ הכרייתא דמ"ס. לפי דבריו דהנ"ס מייירי רק בנשמה זורח האות אלא מלך הסברה שרי כיון שאין בדבוק קדושה כלל. ואין לחוש שמה ימחוק מעט יותר מן העורך. וכוונת הסברה שהביא דמ"ס ב"ש דה"ד בזה"ל. או ימחא חיבתא דהכא א"ל למחוק רק מה שנכתב בטעות כו'. והמרדכי בשם הר"ם החיר מהא דמ"ס מכ"מ לא פליגי דין. וכ"ע ס"ל בדבוק אין בו קדושה והא שהולך ללמוד מהא דמ"ס היינו דס"ל להכ"י דודאי יש לחוש שמה לא יהי' נוסח כ"כ וימחוק יותר מן העורך וכהא דליחא בסנהדרין (פ"ד ב) דרב לא שביק לברי' למשקיל ל' סילוא דילמא חביל הוי ליה שגגת איסור. ואיחא שם דאחר שרי משום דהוי שגגת אלא חביל מכ"מ דוקא במקום מזה דהיינו לרפואה שרי בא"ל אסור. וה"כ ה' לאסור דילמא יוסיף למחוק מעט מש"ס הביאו ברייתא דמ"ס וס"ל דע"כ לא מייירי בטל זורח האות דא"כ למה לן טעמא דאינו אלא מתקן חיפוק לן שאינו בגדר מוחק כלל שהרי כבר נמחק במה שגבל הדין ואפילו כותב בסיקרא ע"ג דיו נק' מוחק בגיטין (י"ט) מכש"כ בנשפך דיו וביטל זורח האות ולא מלינו איסור במוחק אחר מוחק. וכל הני דאסרי בזה אחר זה בבבבב (ל"ג ב) מקראי הוא דנפ"ל. וע"כ מייירי אפילו באופן שהדיו לא ייטל זורח האות אלא פסלו בדבוק ומכ"מ שרי משום תקון דהוי מזה. וה"כ משום מזה לז' גזיר ופי' לשון הכרייתא שלא הייה כוונתו אלא לתקן לא דמשה' אינו נק' משמיה שהרי מכיון לתקן. אלא ה"פ שלא הייה כוונתו למחוק יותר מן העורך אלא לתקן ולמחוק הדבוק. ובה אין שום איסור מתיקה ולא לחוש שמה ימחוק יותר מן העורך שהרי מזה הוא. ובה מיושב דעת המרדכי שכ' דוקא בגבל דיו שרי שכבר היה שם כדבשי ומזה ה' לתקן. אבל הכא בפסול נעשה מתחלתו ולא מן השם הוא זה עכ"ל ופי' הפי' ששגביל תקון לא מיקרי השחתה א"כ מה לי אם יש מזה או לא. סוף סוף הרי אינו משמיה אלא מתקן אלא ודאי זה ברור אם ה' מתיקה במקום שנתקדש אסור אפילו מכיון לתקן. כדעת הר"ם ועיקר ההישר הוא משום שמתקן הדבוק אינו קדוש ולא חיישינן שמה ימחוק יותר. שהרי אינו מכיון אלא למחוק הדבוק והוי דבר שא"מ ושרי. אבל זה אינו אלא במקום מזה שה' השט בקדושה כראוי ומזה היה לתקן כו' [ואע"ג דאכתי איכה מזה לתקן היריעה שיש בה הרבה שמות ס"ל להמרדכי דאין סברא דשגביל לתקן אופן שמות יחא עושה דבר שיש לחוש שימחוק זה השם שאין מזה לתקן. וכי"ז אי' במנחות (מ"ח א) עמוד וחטא בחטאת שגביל שחובה בחטאת אמרינן עמוד וחטא בחטאת שגביל שחובה בשולב לא אמרינן. והר"ם לא ס"ל הכי אלא לטולס מזה היא ולא חיישינן שיוסיף במתיקה במקום לאו] מעשה אייל דברי הנו"ב דאפילו נדבק בסוף שרי לגרור. דמקום הדבוק אינו קדוש ולחוש שמה ימחוק יותר מעט אין לנו משום מזה כדי לקרות בה ולא יגנו כל היריעה וכסדרת הר"ם והר"ם דנשלמא אי ימחא דמתיקה הדבוק יש בה איסור. אלא דשרי משום דמכיון לתקן ולא בהשחתה בזה יש סברא דאי ימחא דשגביל הס"ת בלי תקון א"כ המתיקה אסור מה"ס ומשום ספק תיקון א"ל להחיר מה שאסור מה"ס. אבל לפי ביאורנו דבדבוק אין שום איסור מתיקה. אלא שהשם שמה יוסיף יותר ושגביל מזה אין לחוש כמו בסנהדרין הג"ל א"כ מה לי אי בעינן דודאי תקון או ספק במקום מזה לא גזיר שמה יעשה איסור בלא מתכוין זהו הנראה לי. דלא כהגאון גו"ב ז"ל אחר כתבי ראיתי ש"ס הגאון פני יהושע סי' א' שהעלה כמס"כ בזה יע"ש. וה' יעמידנו על קרן האמת כנפש העמום בעבודה :

נפתלי צבי יהודא ברלין.

סימן עט

תשובה לבני החי"ג שיחי' בעוה"י

עיד כתיבה מקלת השם על העלוי שכ' בחשובת מעיל דוקא בזה"ל השם שה"ל על המטלים והלוי על היריעה ל"ל שהא יותר גרעון מכתב תלוי מן לשיעה. וגם בניטין פוסלין הכתיבה בשני קלפים דבוקים עכ"ל. ונראה ברור דס"ל. דכל השם כשר לכתוב על המטלים ולא כש"ס חינוך ב"י שהביא בפ"ס ועיד שי"ת דהא

ד"ו דמ"י דמר ברי' דרבינא מנקטא לי. ויטי שגורה בחרבי. ואי משום לילי יו"ט לחוד למה לה חרבי אלא ה' מהדר לאכול כל ימי הפסח איברא יש לדחות ולומר שא"ל להוכיח מכאן אלא שאם רוצה לאכול לחם בשבועה ימי הפסח מזה לאכול שמורה דוקא או מזה. וכבר הראיתי בזה בנ"ע סי' ע"ז אות ג' בס"ד מחלוקת הראשונים ז"ל דלא כהר"ן. אבל אין רא' דמנה לאכול לחם מזה א"כ שהוא לא שמענו לנכד בכל ימי הפסח. ומכ"מ מסופקני אם יש בזה משום זרחה לבעלה כמס"כ בשאלתא דטורים סי' ס"ז אות ג'. ובה יתיישב עממא דרב סעדי' גאון לענין זרחה על טבילה בערב יוה"כ שהביא הרא"ש ועור או"ח סי' חר"י :

ידידי נפתלי צבי יהודה ברלין.

סימן ער

ב"ה ד' ג' אדר תרס"ב.

מוהרי"ח זוכמאן הבהן נ"י.

מכתב מעכ"ה נ"י מן יו"ט שבט הגיעני זה שבוע ימים. ולא יכולתי להקום להשיב דבר עד היום. עתה באתי מראש בדבר הלכה והוראה במה שנמלא בס"ת באוהיות השם הנכבד אות ד' דבוק לה' בחרא. והורה מעכ"ת כהמבואר בשו"ע לגרור הדבק. וממלא מערערים על הוראהו עפ"י מש"כ צנצנת סי' קס"ט דזה אינו אלא כשהיה הדיבוק בתחלת הכתיבה דהס"ת פסול לכו"ע. אבל כשנעשה דיבוק זה בסוף יש ספק אם הוא פסול לדעת הירושלמי הוא כשר. וא"כ אין זה תיקון ואסור לגרר הדיבוק וא"כ ג"כ כאן יש לחוש שמה נעשה הדיבוק אחר הכתיבה. והשיב מעכ"ה נ"י ממני' אם נעשה אחר"כ הלא לא נתקדש הנגיעה ומוחר לגרר. וכונת מעכ"ה כ"י דהנו"ב לא כתב אלא כשנעשה הדיבוק בשעת כתיבה בסוף וא"כ נתקדש גם הדבוק ואסור לגרר אם לא בשביל תיקון. מבח"כ כאן ה' הנגיעה זרחה עובי הוא' עס גגה של ה'. וא"כ אם יחוש שמה היה הדבוק אחר גמר האות ע"כ היה ע"י נטיפה מדיו. וא"כ לא נתקדשה הטיפה כלל ודבריו מאירין לשיטת הגאון ט"ב ז"ל. הבל לענ"ד עיקר דברי הגאון ז"ל אין מאירין בדעת הב"ע שסחה וכתב דדיבוק אות לחברתה יש לגררו. ואי ה' מקום לגרר דהשו"ע לא מייירי אלא באופן אחד ה' להשו"ע לחוש שלא יבואר להיפך דדוקא בדבוק הבא בסוף שכבר היה השם כהלכתו ויש מזה לתקן. משא"כ אם בתחלת הכתיבה ה' פסול וכדברי המרדכי שהביא הג"י אלא סמך השו"ע על סתימת השון דבכל אופן שרי לגרר הדיבוק. וכ"כ הגאון רע"א ז"ל בהגהת או"ח סי' ל"ב. אלא שיש לברר טעם הוראה זו. והנה קשה לי עובא שני פסקי שו"ע ביו"ד סי' רע"ז סי"א דהמחבר פסק דשרי לגרר הדבוק. ומבואר צ"כ בשם המרדכי דר"י למד זה ממס' סופרים פ"ה דנפלה דיו ע"ג האות מותר למחוק דאינו מחכין רק לתקן. ובהגהת רמ"א הביא פסק הר"י אסכנדרוני בזה' הדבוק של רגל הה"א נוגע מעט בגג באופן שלא נשחנה זורח הה"א ומכ"מ פסול לדעתו דיש לספק אם מותר לגררו ופי' הר"י אסכנדרוני דהמ"ס מייירי בפלה דיו ובטלה זורח האות. וע"כ יכול לגוררה אבל הכא כל העולם קורין אותה ה"א אלא שנפסלה בניגועה לנגה אחר. ולפ"ז מכש"כ מאי ענין דבוק להסיר דמ"ס והרי בדבוק לא נשחנה האות כלל. וא"כ סתרי שני דינים הללו :

יזרא ז"ל ע"פ מ"ס הר"י אסכנדרוני שם דאי גריר ההיא דבק הוי ל' מק חובות. מבואר דאי לא מיפסל משום מק מוכח היה שאטו אלא לגרר זה הנגיעה מן הרגל להגג ואע"ג דלא נשחנה זורח הה"א מכ"מ זה הדיבוק אינו בכלל קדושה כלל ולא אסור הר"י אסכנדרוני אלא משום דע"כ לר"ך לגרר כל הרגל זה אסור כמו שהאר"ך שם. וא"כ הדבוק בין אות לאות שאין בזה משום מק מוכח שרי גם להרי"א דמקום הדיבוק אין בו קדושה כלל אחרי שאין ראוי לרדק אפילו ימחא דכשר אם נדבק בסוף. מכ"מ אסור לרדק מחמלה וא"כ אין בזה הדיבוק משום קדושה כלל ושרי. ואע"ג דהרי"א ה'

ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וא"כ היה לומר מי שחיסר אחת מסעודותיו, ומאי לילה הראשון דנקיט, וגדולי הרבנים פירשו²⁴³ והא אמר וכו'. דכולהו בסוכה, ולילי יום טוב האחרון ליכא סוכה דהא עבר על כל תוסיף, ואם כן מאי תשלומין איכא אחר שאין שם סוכה. ותירצו שחזר בו ר' אליעזר בראשונה, ושלא לחייב אלא בלילה הראשון, וחדש בה לומר שאם לא אכל ישרים, ולפירוש גדולי הרבנים קשה לפרש²⁴⁴, שאף כשחזר בו, אם השאלה האין היא תשלומין אחר שאין שם סוכה, מה הועלנו בתירוצו, ואף בלילה הראשון האין היא תשלומין בלא סוכה. עד שרבים²⁴⁵ פירשוה כפירושנו, וסוברים שהשלמתה בסוכה, ובל תוסיף אין כאן, דבל תוסיף שלא בזמנו בעי כונה, וזו אין בה כוונת מצוה (ולא) [אלא] כוונת תשלומין²⁴⁶, ומ"מ מלשון הגמרא נראה לי שאינו סובר תשלומין אלו באכילה בסוכה, שהרי שאלו במאי אי בריפתא סעודה דיומיה היא, כלומר ואין כאן היכר שתהא לתשלומין, ואם בסוכה הרי יש כאן היכר, אלא שאינה בסוכה, אלא שלכתחלה לפי פירושנו היה סובר, שהסעודה הנתקנת לליל אחרון תהא עולה לתשלומין, והקשה בה סעודה דיומיה היא ומאי היכרא איכא. ותירץ בגמרא שלא בפת וסעודה, שאין לדבר היכר ויאמרו שסעודת היום היא, אלא במיני תרגימא, כלומר פרפראות ומעדנים, ולא בפירות לבד שהרי אין השלמה במה שאין בו חיוב סוכה, ומה שהזכירו גדולי הרבנים²⁴⁷ בזו פירות, פירושן²⁴⁸ בצירוף כסנין ופרפראות

שמביא לאחר טלוק סעודה על צד הרגיל. אלא שקשה לפרש מה הן התשלומין אחר שאינה בסוכה²⁴⁹, אלא שאפשר לפרשה בסוכה, וכגון שאף הוא אוכל בלילי יום טוב אם אחר שפסק קידוש שעל פי הראיה, דמיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן²⁵⁰, אם אף בזמן אחר, וכגון שאין לו מקום להוריד את כליו, או שמא הוא סובר שעכ"פ צריך לאכלה בסוכה מדין תשלומין, אלא שזו שהקשו שאין זה היכר הוא מפני שיחשבו עליו שאין לו מקום להוריד בו את כליו, ואע"ג שהוא צריך לפסלה, אין הבריות מרגישות בכך, ומ"מ לענין פסק אין לנו בטרם זה כלום, אלא שכתבנוה דרך ביאור, ומכל מקום הלכה כחכמים שאמרו אין לדבר תשלומין, ועל זה נאמר מעוות לא יוכל לתקן, ואעפ"י → שפסקנו שאין חובה באכילה אלא בלילה הראשון מברכין בה לישב בסוכה כל שבעה, ואינו דומה למצה, שהמצה אין בה אלא אכילה ואין חיוב אכילתה אלא לילה הראשון²⁵⁰, והרי אפשר לו בדברים אחרים, אבל סוכה מצותה אף בישיבה ושינה, והרי לענין אלו חייב בהם כל שבעה, שהרי אי אפשר לו שבעה ימים בלא ישיבה ושינה²⁵¹, כמו שביארנו²⁵², ויש מפרשים²⁵³ בטעם זה, שהמצה כשאוכלה כל שבעה אינו אוכל ממנה לשם חובה אלא להשביע רעבונו, ואינו אוכל ממנה אלא מפני שאי אפשר לו בחמץ, והרי זה כאוכל בהמה טהורה מפני שאי אפשר לו בטמא²⁵⁴, אבל ישיבת סוכה אינו אלא לקיים המצוה, שהרי אי אפשר לו בלא ישיבה ושינה, וחובם בסוכה, והלכך מברך

243 רש"י בד"ה והאמר ר' אליעזר. 244 אף תוסי' הרא"ש הק' כן על רש"י. 245 תוסי' הרא"ש הרא"ה הריטב"א פסקי רי"ד ועוד. 246 כענין כי הפסקי רי"ד, וכ"כ הערוך לנר מד"ע. ועי' בתוסי' הרא"ש בר"י מלוגיל ובריבב"ן פירושים שונים על זה שאין כאן ב"ת. 247 רש"י ר"ה במיני תרגימא. 248 מיושב משה"ק בתוד"ה במיני על רש"י. 429 בתוסי' הרא"ש כי אבל מה שאוכל בלילי יו"ט האחרון חוץ לסוכה לא קשיא ליה, מידי דהוה אשכח ולא התפלל במנחה בשבת יתפלל במוצ"ש שתיים של חול ויוצא בתפלת חול מה ששכח ולא התפלל תפלת שבת, כיון דלא אפשר בע"א, ה"ו

שאינו יכול לאכול בסוכה יוצא אפילו חוץ לסוכה, [ועי' בפסקי רי"ד מה שהערנו על דמיון זה]. ור"י מלוגיל כי ופי' יו"ט אחרון דקאמר ר"א דישלים מיום שביעי קאמר ולא מיום שמיני, דהא כבר איפטר מסוכה, ועי' אף בריטב"א. 250 להלן מו, א. 250 נשמת בודפס. 251 כ"כ הרז"ה בפסחים שם, ומביאו המכתם כאן [ועי' אף בס' השלמה], מיהו הרז"ה כי וא"א לו לאדם להיות ג' ימים בלא שינה, והוא ע"פ הגמ' דשבועות כה, א. 252 בד"ה המשנה הששית. 253 כ"כ המכתם בשם החכם הגדול מורנו ורבנו ר' שמואל ב"ר שלמה זצ"ל, ע"ש. 254 שאינו מברך אקב"ו לאכול

ג"ה ג' ה' ח' - סוכה
 אוקינו תמאין צ"ל
 הקינות וצונות לארובת א"ס

21

עליה כל שבעה. וכשתדקדק בדבר יפה הכל ענין אחד ²⁵⁶ L

[כז, ע"ב] זהו ביאור המשנה ופסק שלה, ודברים שנכנסו תחתיה בגמרא אלו הם: כל שאדם אוכל ויושב בסוכה יצא, ואין הכרח לישב בסוכה אחת כל החג, וממה שנאמר ²⁵⁶ תעשה לך שבעת ימים, כלומר [לא] שתהא ישיבתך בסוכה אחת כל שבעה, אלא יוצא הוא מסוכה לסוכה פעמים בזה ופעמים בזה, ואין כאן שום חשש בזיון של ראשונה, וכן אם לא עשה סוכה מערב יום טוב יכול לעשותה בחולו של מועד, אעפ"י שאינה לשבעה, כל שלא כיון לכך ²⁵⁷, שאם כיון לכך [אסור] מצד מלאכת המועד, ואין צריך לומר אם נפלה שחזור ובונה אותה, שהרי אין כאן כיוון מלאכה, וכל שאין בו כיוון מלאכה במועד והוא צורך המועד, אעפ"י שאינו צורך אכילה ושאינו אבד במלאכת הדיוט מותר ²⁵⁸, וכן אתה רשאי לפרשה בשאין שם אריגה ובנין גמור, אלא הנחת מהיצות שאין בהם איסור במועד ²⁵⁹, ומאחר שעושיין סוכה בחולו של מועד, אין צריך לומר שהגה שנתגייר בתוך החג, או הקטן שהושלם במועד זמנו, שהביא שתי שערות בתוך החג, חייבין בסוכה משם ואילך, אעפ"י שלא נתחייבו בה בימים שעברו מן החג.

אעפ"י שאין אדם יוצא בלולבו של הכירו ביום ראשון כמו שיתבאר, יוצא הוא בסוכתו של חברו דרך שאלה, שהרי כתיב ²⁶⁰ כל האזרח בישראל ישבו בסוכה, והוא חסר וא"ו, מלמד שכלם ראויים לישב בסוכה אחת, ואי אפשר שיהא בה חלק לכל, שהרי לא תגיע שוה פרוטה לכל אחד אלא דרך שאלה זה אחר זה ²⁶¹, אבל הגזולה פסולה מדין תורה, ובגזול עצים

בשר טהורה. ²⁵⁵ כונתו, שעולה לענין אחד עם תי של הרו"ה. ²⁵⁶ דברים טז. ²⁵⁷ היינו דמה שלא עשה סוכה בעיו"ט לא כיון לעשותה בחוה"מ. ²⁵⁸ ראה טו"ע סי' תקמ. ²⁵⁹ ראה ביאור הלכה סי' תרלז בד"ה עושה. ²⁶⁰ ויקרא כג. מב. ²⁶¹ כ"פ רש"י, ועי' מנחת חינוך מצוה שכה שעמד על דברי רש"י ממה שיוצאין בערבה אף ולא שוה פרוטה, והרי חסר לכם,

ועשה סוכה, אלא שחכמים תקנו בה שלא יהא עליו אלא דמי עצים כדין מריש שבנאו בבירה, שלא חלקו בין בנין קבע לשל עראי והפקר בית דין הפקר, ויצא מעכשיו לכשיחזיר את העצים או יתן דמיהם, הא אם תקף חבירו והוציא מסוכתו יצא אף מדין תורה שאין קרקע נגזלת, אבל אם עשה סוכתו בראש העגלה ונגזל העגלה וסוכתה, או שהסוכה עשויה בדרך שאינה מחוברת לקרקע עד שנדונה מצד חבורה כקרקע, ושארם יכול לטלטלה כדרכה בלא פירוק וגזלה לא יצא, שאין כאן דין תקנת השבים אחר שלא טרח בה, והמסכך ברשות הרבים אעפ"י שיש כאן צד גזלת הרבים שמקלקל את רשותם כשרה, כמו שיתבאר בפרק שלישי.

חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, ודוקא במקום שאפשר לו לילך ולחזור לביתו באותו היום, כגון שהיה בתוך התחום או על ידי עירוב, וכל שכן אם הוא בעירו, הא אם אינו יכול לחזור לביתו ביומו אין ראוי לו לעשות כן, ועל זה אמרו מעשה בר' אלעאי שהלך להקביל את פני ר' אליעזר בלוד ברגל, והלך שם מערב יום טוב כדי להקביל פניו למחר, אמר לו אלעאי אינך משובתי הרגל, שהיה ר' אליעזר אומר משבח אני את העצלנים שאין יוצאין מבתיהם ברגל, ואעפ"י שמצד העצלה הוא שעושים כן, מכל מקום הפעולה הנמשכת ממנה טובה.

סוכה שהיתה חמה נכנסת לשם, כגון שיש שם אויר בפחות משלשה וחמה נכנסת דרך בו ומצערת היושבים בה, מותר לפרוש סדין במקום כניסת החמה, ופירושה גדולי הדורות ²⁶² אף במבטלו לשם, שאין זה אלא תוספת, שהרי יש שם קצת אהל ומוסיפין על אהל עראי אפי

ומשמע דאף פחות משר"פ הוי שלו, ואילו מדברי רש"י משמע דפחות משר"פ אינו שלו, אלא שיש לחלק בין אם כל הדבר שלו, דהתם אף בשאינו שו"פ ג"כ הוי שלו, ובין דבר משותף, דאם יש לכל אחד מהשותפים פחות משר"פ באותו דבר אין זה נקרא שלו, וכבר האריכו בזה האחרונים, ראה לבוש מרדכי לבי"ק סימן ו ובשושנים לדוד בסי' שאילת שלום סימן ג, ועוד. ²⁶² ההשלמה

בשבת. ומ"מ יש קשור ולא מתוקן; אהל לכתחילה, ובב כן, וענין פקק הח החלון, ואין בו יד ונחלקו בו ר' אליעזר בזמן שקשור ותלוי ר"ל שאינו נוגע ל כאן בנין מחודש ש וכבר נעשה הכל כ תלוי אע"פ שהוא הרי זה תוספת, א ובין כך ר"ל ²⁶⁴ או אלא שהוא בארץ פוקקין בו, הואיל עליו תורת כלי, שו וסתימת החלון כת בסדין שהסכך אהל כחכמים וכדרך שב בעשיית אהל ובתוכ כלים ²⁶⁵, ומ"מ ל אעפ"י שתוספת ש הוא, ולהוציא מד תוספת אלא שהית חוזר ופורסה יותר משמועת כיפי דאו מביא עליהם ופ וכבר כתבנוה גם כ [כח, ע"א] לעולם לסמוך על סברתו א

[משנה] ז, ח פוסלין, ובית בית שמאי זו

כאן. ²⁶³ ל"מ בו בנר. ²⁶⁵ קכה, ב ליתא "הגדול". ⁶⁸ ולא שינת עראי. יו"ה"כ, וכי הריטב"א לעמוד מבהמ"ד חוץ נ

האשה נקנית פרק ראשון קידושין לח

מוסף רש"י
לא קרוב וישיבה
במדינה. כאלו מותר
במדינה כל הרעשים
זכה שני כתובים
וכל שני כתובים
הבאים באחד אין
למדינה. מלוא כתיב
אחד. ועמוד כתיב
מיהו (לפני ד.)
קדושה כתיב לחין
אלא לפי חמשה
ש"ס דוקא הי קאמר
(פסחים מה).

ובמס' ק"ה תיגס ה
(ש"ס)

(לפי ד. וז"ל)

[ה] ספק טובה לקח
טו' אלף חתונה
במקום

(במס' טו')

[ג] לפי ד' וז"ל
(ש"ס)

[ד] כיוצא דמס' דמס' מה ש"ס

מד טעם פ"ד טעמיה
דמס' פ"ד הי'

מילין יג

[ז] אל אשה כותבי

[ח] ספק טובה לקח
טו' אלף חתונה
במקום

[ט] טעמיה פ"ד הי'

לא היו צריכי. שנתקפו מן המן שכליהם: אל ארץ נשבת. מעבר
הירדן וילך שהיא חסונה מלחן סימון ועוג כדלשכחן נמשה שהיה
מחמה ליתנה לה וקרי לה טובה: קצה ארץ כנען. בערבות מואב
ששם מת משה שהיה לרץ האמורי ועל שפת הירדן שהיה קנה כתיב
לרץ כנען: חסר שלשים. שנתקפו תורה אור

מעוגות שהוללו ממלחם דכתיב
(מס' טו) ויפנו ממילים ויצאו כל
עדת בני ישראל אל מדבר סין אש
בין אלפים וכן קמי נמשה עשר
יום למדע השני וכתיב במרה כנענו
על קרי הכשר וגו' וכתיב (ש"ס)
הני ממטר לם לחם אלמלא נמשה
עבר כתיב המן המחול לרד: ויבבו
בני ישראל. שלשים יום עמדו בערבות
מואב לכי ומשלטוהו יהושע להקיען
היטו לם לחם לדה לרדן ג' ימים ובשליש
עברו את הירדן דכתיב בעוד שלש
ימים וכתיב כעבור למדע הראשון:
צא שלשים ושלשה למפרע. והן עשרה
דמים ועשרים וז' חלד למפרע והוא
שבעה בלדד ו' ימים עברו ממט
ועשרים ושלשה הי כ"ט שאלר מקר
הוא: שלש מצות. חדש ועולה
וכלאים: בבניסחן לארץ. שהיא נמדבר
לא זעו ולא קרו ולא נעשו: והוא
הרץ שירגו. המדע מפורס בו מושב
וקצר כל מקום שחמס יושבים
שמע ועולה וכלאים מק"ו: שאין
איסורו איסור עולם. אלף כל ששה
עשר נשים דכתיב עד עלם: ואין
איסורו איסור הנאה. למחן (ממס' ד)
קולר למחן ומחיל לכהמה:
ורש היתר לאיסור. ויגוס ששה עשר
עלמו איסורו מותר אם כי עומד
קני: כלאים שאיסורו איסור עולם.
ודע חמה וזמן אסורים הגפנים
לעולם: ואסורין בהנאה. דכתיב
(במס' טו) מקדש לטון הקדש: והוא
הרץ לערלה בשתים. חף הערלה כשה
קני"ו בשה הוכחות אע"פ שהשלישי
אין זה שאין איסורו איסור עולם
מיהו איסור כשהוא הוא ואין להיתר
במחן ימי איסורו רבי אלעזר בדי"ש.
פליג דלמטה וכבר דמס' איט
טוב כח"ל ועולה וכלאים איט אלף
הלכה או דכתיב סופרים דלמקמ:

לאיסורו נהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסורן
איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו רין שנהגו בין בארץ בין
בח"ל והוא הרין לערלה בשתים *רבי אלעזר רבבי שבמעון אמר
כל

ביום השלישי יום הולדת אה פרעה וגו' לפיכך כי לישב פירוש ראשון דודאי לא דיבר עמו אלף עשר דוקא כיום ל"א לאכל משה דהייט
ח' ניסן וזאת לו הקב"ה כבוד שלש ימים עם אהו יום שבעה יום עשירי הטבור ומקלה שלש ימים דקאמר יהושע להטעם היט
יום יום שני שסמך ליום ג' וזה כיום ל"ב כסופו סמך להמלת יום ל"ג כעו האו דפסחים (דף י"א) במסך תרתי ועייל תלח זק
מלע שרמיה (ג) דכתיב מקן שבע עשיתשלוש איש אה עבדו ופרין בערתי (דף ג') מלי קאמר שבע והלא עבד יולא בשש ומשני שם
למכר ובעד לרלע פ"י טלח פנע טי יובל שנה ו' לתיעוהו או למיכרוהו תשלמה אלמלא אע"פ שהיובל משמע מחמתו קורא מקן שבע
שנים הלא מני קרי חתולה יום ג' מקלה שלש ימים: *ואין איסורו איסור עולם. פ"י בקענרם אלף כל ט"ו בלדד ויש היתר לאיסורו
שכום ט"ו איסורו יתר אה עומד קרב ופי זה היתר כ"י יהיה דזאת כממנה כפרין ל' ימשהל (דף מה) דכל ט"ו חסר כי לזכר עומד
והיתר למחן דלזר הים היתר המורה מסיור: [דף י"א] הרין לערלה בשתים. פ"י בקענרם אע"פ דאין איסורו איסור עולם דמותרת כשה
רבעית מיהו איסורו איסור הגאה ואין להיתר ט"ו ימי איסורו והקשה ר"ח הרי הפרי שגדל כעני ערלה חסור והלא ואין להיתר ופי'
ר"ח דערלה ובענה רבעית קאמר דיש היתר לאיסורו על ידי פדיון חבל בשתים ר"ל איסורו איסור עולם ואיסור הגאה והר"ל י"ח
פירש דבערלה ממש קאמר דיש היתר לאיסורו והכי פירוש ים היתר לגרום איסורו ולטעמם וכלאים חסר לגדל ולמורם והקשה לו
רבעי מס דקאמר כספרי ים היתר לאחר איסורו משמע שהאיסור נפקע וה"ל משה מפנימיו"ל מפרש דערלה ים היתר לאיסורו על ידי
כ"ד דפרי ערלה חסורין עד ט"ו כשכנס ואם חסורו כ"ד חדש כסליו הדי ממחרת יום החתין וכן חדש דמס' חסר עד י"ח כניסן ואם
חסרו כ"ד חדש אחר נמלא שמתהרין יום החתין מה שאין כן בגלגלים שאין כ"ד ימים להתיק בשום ענין ועוד אמר ר"י דלחין קאי דם
היתר לאיסורו שגדל טי דהיט חסר מה שגדל לאחר ג' שנים וכן קאי שיעלה אין התעלה נאכרת משום חדש מה שגדל בקנה
השעלה לאחר העומר האילו והגשים קודם העומר ולפי זה אהי אשילו למ"ד הארי האורח מחר':

עומר והדר חסל. כירחלמי מקדש למה לא חלבו מזה
מחוס ויבא עשה דבערב חלבו מלוח וזכה לא תעשה
דמס' וממך דלחן עשה דקודם דמס' דמה ל"א לחמי דבערב
זי נמי ים עמר דמדינה כיה רלשן אהו כתיב ע"י [ב] ויבאו
חלבו את הארץ מן שנה ז' אלפתי
טו' וה"ל אחוה לא חסין ליה טענה
מילתא כהיה דכתיב (יהושע ט)
המחוס האן ממחרת הפסח ולא היה
עוד לבני ישראל מן אלמלא דער השקל
היה להם לשרלל ועמא נחמא ליה
למדרגת מדברי תורה: ע"י טלח
אל חרן טעמיה. פ"י בקענרם היט.
מעבר לירדן וחלף דחשבה מלחן
סימון ועוג עבר טלח אל קלה חרן
כענן היט על שפת הירדן שהיא
קלה חרן כענן והיט חרן סימון
ועוג ו"ח אפסח חרן טעמיה היט
חרן סימון ועוג וקרי ליה טעמיה לפי
קדושה למדבר ומסקא ממדבר והיא
יבוק וקלה חרן כענן היט סוף חרן
כענן: צ"א מן ל"א למפרע. פ"י
בקענרם שלשים יום עמדו בערבות
מואב לכי ומשלטוהו יהושע להקיען
היטו לם לחם לדה לרדן ג' ימים
בכתיב בעוד שלש ימים חמס
עובדים נמלא שכלו שלשים יום חל
משה בו' ניסן ולמחרת כיום ח'
דיבר הקב"ה עם יהושע שקודם לכן
לא דיבר עמו שאין השכינה טרה
מתק עננות ויהיט דכתיב והטעם עלו
מן הירדן כעבור למדע הראשון ר"י
מקלה אחרינה דכתיב ביהושע (ו) ויהי
מקלה שלש ימים ויחמר יהושע אל
הטעם התקשר כי מחר יעשה ה'
בקדשם נעלמות ומקלה שלש ימים
היט יום עשירי וקאמר לא למחר
אלמלא כ"ל עברו וקרי קאמר
בעבור למדע ו"ח שבהקלה דיבר עם
יהושע כיום ל' דחלבו משה שהיא ז'
כניסן וחמ"א דלחן שכינה טרה מתוך
עננות מ"ח מקלה חסו כסלו וקאמר
הירדן לבד מחותו יום שבעה טו
ויהושע אמר להם מקלה ג' ימים עם
אחי יום שתייחד עמו הדבור היט
ל"ב כי מחר יעשה ה' נעלמות דהייט
ל"ג יום יום עשירי כדודס דוחמך
הוא דבעור שלש ימים דקאמר הקב"ה
חלוקת מקלה שלש ימים דקאמר יהושע
ועוד לא הי' כעו בעור שלש ימים
יקח פרעה (במס' ט) דהמס' ה'
במך שלש ימים כדכתיב (ש"ס) ויהי

אקרוב עומר והדר אבל אלא למ"ד לארי
ירושע וישיבה ניכול לאלתר לא היו צריכי
דכתיב ובני ישראל אבלואת המן ארבעים שנה
עד בואם אל ארץ נושבת את המן אבלו עד
בואם אל קצה ארץ כנען *אי אפשר לומר עד
שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת
הא כיצד בשבעה בארד מת משה ופסק
מן מלידד והיו מסחפין ממן שבכליהם עד
ששה עשר בניסן תניא אידך ובני ישראל
אבלו את המן ארבעים שנה ובי ארבעים
שנה אבלו והוא ארבעים שנה חסר שלשים
יום אבלו אלא לומר לך עונות שרציצא
ממצרים מעמו בהם מעם מן *תניא אידך
בשבועה בארד מת משה ובשבעה בארד
בביתו לך מני שבשבעה בארדמת שנאמר וימת
שם משה עבד ה' וכתיב ויבבו בני ישראל
את משה בערבות מואב שלשים יום וכתיב
יודי אחרי מות משה עבד ה' וכתיב משה
עבדו מת ועתה קום עבדו וכתיב עבדו
בקרוב המנה וצו את השם לאמר לכהני
לכם צידה כי בעוד שלש ימים *ועברו
את הירדן וכתיב והטעם עלו מן הירדן בעשור
לחדש הראשון צא מן שלשים ושלשה ימים
למפרע הא למדת שבשבעה בארד מת
משה ומנין שבשבעה בארד נולד משה
ויהיט שנאמר ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה
אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא שאין
ת"ל היום מה ת"ל היום *מלמד שהקב"ה
ישיב ובמלא שנותיהם של צדיקים מיום
לידם וכדריש לחדש שנאמר א"ח מסבר
ימך אמלא תניא ר"ש בן יודו אמר שלש
מצות נצטוו ישראל בבניסחן לארץ ונהגותה
בין בארץ בין בחוצה לארץ ותוא הרין
שנהגו ומה חדש שאין איסורו איסור
עולם ואין איסורו הנאה ויש היתר
לאיסורו נהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסורן
איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו רין שנהגו בין בארץ בין
בח"ל והוא הרין לערלה בשתים *רבי אלעזר רבבי שבמעון אמר
כל

ביום השלישי יום הולדת אה פרעה וגו' לפיכך כי לישב פירוש ראשון דודאי לא דיבר עמו אלף עשר דוקא כיום ל"א לאכל משה דהייט
ח' ניסן וזאת לו הקב"ה כבוד שלש ימים עם אהו יום שבעה יום עשירי הטבור ומקלה שלש ימים דקאמר יהושע להטעם היט
יום יום שני שסמך ליום ג' וזה כיום ל"ב כסופו סמך להמלת יום ל"ג כעו האו דפסחים (דף י"א) במסך תרתי ועייל תלח זק
מלע שרמיה (ג) דכתיב מקן שבע עשיתשלוש איש אה עבדו ופרין בערתי (דף ג') מלי קאמר שבע והלא עבד יולא בשש ומשני שם
למכר ובעד לרלע פ"י טלח פנע טי יובל שנה ו' לתיעוהו או למיכרוהו תשלמה אלמלא אע"פ שהיובל משמע מחמתו קורא מקן שבע
שנים הלא מני קרי חתולה יום ג' מקלה שלש ימים: *ואין איסורו איסור עולם. פ"י בקענרם אלף כל ט"ו בלדד ויש היתר לאיסורו
שכום ט"ו איסורו יתר אה עומד קרב ופי זה היתר כ"י יהיה דזאת כממנה כפרין ל' ימשהל (דף מה) דכל ט"ו חסר כי לזכר עומד
והיתר למחן דלזר הים היתר המורה מסיור: [דף י"א] הרין לערלה בשתים. פ"י בקענרם אע"פ דאין איסורו איסור עולם דמותרת כשה
רבעית מיהו איסורו איסור הגאה ואין להיתר ט"ו ימי איסורו והקשה ר"ח הרי הפרי שגדל כעני ערלה חסור והלא ואין להיתר ופי'
ר"ח דערלה ובענה רבעית קאמר דיש היתר לאיסורו על ידי פדיון חבל בשתים ר"ל איסורו איסור עולם ואיסור הגאה והר"ל י"ח
פירש דבערלה ממש קאמר דיש היתר לאיסורו והכי פירוש ים היתר לגרום איסורו ולטעמם וכלאים חסר לגדל ולמורם והקשה לו
רבעי מס דקאמר כספרי ים היתר לאחר איסורו משמע שהאיסור נפקע וה"ל משה מפנימיו"ל מפרש דערלה ים היתר לאיסורו על ידי
כ"ד דפרי ערלה חסורין עד ט"ו כשכנס ואם חסורו כ"ד חדש כסליו הדי ממחרת יום החתין וכן חדש דמס' חסר עד י"ח כניסן ואם
חסרו כ"ד חדש אחר נמלא שמתהרין יום החתין מה שאין כן בגלגלים שאין כ"ד ימים להתיק בשום ענין ועוד אמר ר"י דלחין קאי דם
היתר לאיסורו שגדל טי דהיט חסר מה שגדל לאחר ג' שנים וכן קאי שיעלה אין התעלה נאכרת משום חדש מה שגדל בקנה
השעלה לאחר העומר האילו והגשים קודם העומר ולפי זה אהי אשילו למ"ד הארי האורח מחר':

מוסף רש"י
והיה מסחפין ממן
שבכליהם. שאלו
בשבעה נמלא ויהושע
(טו')
שלישית ועולשת
ימים למפרע. שלשים
יום נבלע על משה
ועליו ימים שבעה
למ משה (מנלה ג').
בן מאה ועשרים
שנה אביו היום.
יום מלא ימי עומדו
מלא חלדה שסמך על
המיתה (ש"ס).

[א] יתקן ויבין מס' טו'
מא רבנן בערבות בארד

[ב] מס' טו'

לחן הש"ס
מס' טו' פ"ד טעמיה
דמס' פ"ד הי'

ר"ח טו' ספק טו' קול
מס' טו' פ"ד טעמיה
דמס' פ"ד הי'

[ג] ופי' חס' ספק טו' דהייט

משמעו לא על עלמו שטם אחי לעשות מלם זו
 עכ"ל וקטע ממע"ל קו' תקפ"ה ס"כ קודם שיתקע
 ובך לשמוע קול שופר ויכרך שסחיינו חנה ואין
 קינות בין אם יוכר לעלמו או שכבר ילא ומכרך
 לשולח אחרים אפי"ס מכרך הקוקע ב' ברבות סנו'
 יע"ש סרו דאפילו בכרכם שמוציא אחרים עמו
 מכרך לשמוע בלמ"ד וכ"כ סרב הלכות עלמו שם
 ולא על שמיעת קול שופר ועוד קטע שדכריו הם
 סקך סכלל שכח סרב ח"ח ד"ב ע"ג אוח כ"ג בשם
 סדמכ"ס עש"ב וז"ל

ב ואס"כ יבטע חס רלא כמ"ס בתשו' סגאונים
 סמ"ו וכו' ספרדק לרש"י שם דט"ו ע"א
 דמכרך סמו"ט ובלע ועוד מכרך על אכילה מלם
 כיעש"ב וסעוקר כמ"ס מרן וכ"כ סרב ארקות חיים
 ד"פ ע"ד בשם סראב"ד וקיים וכן מנסנו

ג סנס ואין סנסגס לטבלס בסלח וכו' וסרי קטק
 עין סחבי"כ ז"ל כס' ע"מ אוח דע"ט ומנהגו
 כמ"ס מרן ומה גס שכ"כ בכחכו סרר"י כמ"ס
 ככאס"ט סק"ג ועיון נ"כ לסרב כיה ועקב סו' קס"ח
 שכ' דע"ד סנסקרי נריך מלח אפי' לפת כק"י וכ"כ
 מפר"י למח' בס' ט"מ בשם סוח סקרוס סרר"י
 ז"ל ואפילו למי סאינו סהר באוסרות רכו' סרר"י
 ובכנסנו כסאר ימות סנסס כלילס סוס כסנו לסוסר
 סלמס וכן רכום כו ליל סמוריס לרא"ת בסקרי"ס
 ועיון כס' סוים לראש שס כרימי מוליח מלס אוח ב'
 י דע"א ע"ב

ד טעל מלס סלסית וכו"ע ממח סגודכ עם
 סמרו וטובל סכרוס וכו"ס סלס ל"ס ל"ו
 עשס סכרך וכו' סל משר רכריס כמ"ס סוח ריש"א
 דלסכל עין סכס' סוים חיים לראש כרימי כורך
 אוח ב' דע"ג ע"ב

ה ס"כ חס און לו ירקוח וכו' סכאס"ט ס"ק ו"א
 ועיון כולקוט סרר כדאית דף י"ד סע"ב ח"ל
 כוס ססלמי כרסמי דסאים חרעיס אף סס אוללס
 ירקוח כליל עקס וכו' ע"ש
ו ס"ז סלס יססל כיון אכילס לחכרס עש"ס
 סמנ"א ס"ק ט"ו וסרב סר"ח ועמ"ס כספר
 אולוח ארס ק"ק לנסנן סארס סגדול רכו זלמן
 כמ"כ ר"ב ע"א וכ"י

ז ס"ז אין חוכ אכילת מלם לא כלילס סראשן
 כלכר וכ"כ כטור וסו"ט מסימנ"א דרבא כסקס
 דק"ך ע"א דקאמר מלס כומן סוס דאורייתא ועי'
 רשב"ס ז"ל לילס סראשן חוכס ותכיוח כיתוס דרבא
 שסת ימים תאכל מלח וכיום סכיעו עזרת לס'
 לסך מס שכיעו דשא אף שסת ימים רשית ופירס
 רש"י ורשב"ס ז"ל מס שטיעו רשות דכתיב וכיום
 סשכיעו עזרת ולא כתיב תאכל מלח סקרו סאיחו
 מן סכלל אף שסת ומס סלס דולס יטול לאכול כסר
 כלא לסס וכו' וסיתמר עלס יטול אף לילס סראשן
 רשות ת"ל על מלח וערוריס ואכלטו און לו לא
 כומן סכוסמ"ק כומן סאין כוסמ"ק מנין ת"ל כעריכ
 תאכלו מלח סכתיב קכעו חוכס ע"כ ע"מ דרוקח
 כלילס סראשן חוכס וכו' לא אף כום חא' לוכס
 סוכס כלל ומיסו רוכ"ס עלמו כרמיו עס"ח פ'
 כס' סכח ח"ל כעריכ תאכלו מלח סרר ו' שסס
 ימים רשות לאכל מלס אף כום סראשן סשכיתו אף
 כומ"ט סוכס סאין סוכס לא כום סראשן עכ"ל

ומדכריו לו משמע דלא דוקא כלילס סראשן כלכר
 לא אף כום סראשן ככלל. כיוכ לאכול מלס כמו
 כלילס וסיו ערכ ויקו כוכר ווס אסר כילו ליכס
 חויכס וכססיה דאמריק ססס כסקס כפ' מי שסיה
 דף ל"ו ע"ב לילס חוק וכו' לא וסתיק ר' יוקי
 סגלילו אומר מנין לפקח מל"יס סאין חומטו כוסב
 לא יוס אסר ת"ל לא יאכל חמן וסמך לוס סוים
 אסס וז"ל ופרש"י ז"ל יוס א' משמע כל סוים
 כלומר לילס ווס כילו ס"כ דאמר קר"א כיום סראשן
 סוח כל סוים דסיונו לילס ווס ככלל וסן עוזר
 לאס"ר ולקיים סמנחג סכחכ סכלכו דכ"ר ע"ג בשם
 ס"ר אסר ז"ל סכנגו סקרמניס לאכול כיות מלס

ח כאתרוכס כיום כמו כלילס ומ"ס סרב סלמן ככוס
 לקמן בסו' חפ"ו כרימי לטון אוח א' לא ירעתי מלי
 טעמינוס אפי' אומר לטעמינוס וסמוכות רודיוסו
 סוח מ"מ"ס רוכ"ס כרמוזו כט' דרמיוס באורייתא
 דגסכ ווס איכס שוכס לאכול כיות מלס כמו כלילס
 וגס סוח טעעס שכ' מו"ס מנחק לוחו ככל"ג כרי
 סיסוס טעס מלס כטיו וכוור וליחא מל"יס כל
 חיוס כמו כלילס סוח טוב טעס עפ"ד רוכ"ס כרעיו
 כנו' אף קסס לוי דכרי סראכ"ע שם כט' בא כספו'
 שכעק ומיס מלח תאכלו שכח ח"ל טעס מלח
 תאכלו זכר לאכילתכס כלאחכס ממלריס וכו' רק
 שכעק ימים ליום לאכול מלח זכר לאסר קיס לכס
 כלאחכס ממלריס וכו' וסנס סוכיר על סקס סכעק
 ימים תאכל מלח חויב וכו' עש"ב ומלכר שדכרו
 הם סקך דכרי סש"ס כפ' ע"ב דק"ך ע"א סכ"ל
 כסגס דכעק מל"יס לא סיו חויב אכילת מלס רק
 כל סוים ראשן כלכר וכו' לא כנראס מחס"ס שס
 כפ' מי שסיה דף ל"ו ע"ב וכפ"י רש"י שס וסרע"ס
 כסוס"מ שם מ"ס יע"ש וז"ע אכן לפי מע"ל סו' לא
 ס"כ סוימי ס"ס גס הם אוח וכחכ סמנ"א שס סק"ג
 כעקת אכילת מלס וכסותת וסיה ססוכס מטעס
 וס איכס חויב אכילת מלס כל שכעס ימו סעקת
 כמו סתק תסלין כמול וגס לכרך ככל יוס על אכילת
 מלס כמו על וסוכת סוכס וכורך סמכריכו על
 סחפלני כומן סתקס ככל יוס חמיר אמנס עיטו
 סרווח לסרב ח"ח דפ"א סע"ב ורע"ג וסכלכו דכ"י
 ע"ד וסרב סלמן ככוס כסו' זס ס"ק כ"ח וסרב
 כריכ"י אוח ו' ומיס"ד כס' מבלס לפיות ח"כ פ'
 כס דל"ס ע"ד כו נתנו טעס למס אינו מכרך כל
 שכעס על אכילת מלס

י סימן תעו א ס"א כלילי ססקיס חויק
 לומר כלילי לריכוס ליל שני
 סנוסנין כו כמו כליל א' וכמ"ס סרב כאר סיטוב
 סק"ג כסס אחרונים ואני תקטני קענוס כסמוך
 באוח ג'

כ ס"כ סגס נוסגוס כקקת תקומות לאכול כסעו'
 כזיס זכר לאכילות פו' כמו מירר סאני איכליס
 על סוס סמרו סמלריס חת סיו אכיתו כמלריס
 כמאר סמנוי כמו כן יז נוסגוס לאכול כנוס זכר
 לאכילות ססאכלו אכיתו כמלריס עלן מוח לכ"ן
 סגור פירעס כל סכן סולור סיוורס תסליכוו וססוס
 סותע ק"ן ילריס ככקד וכו' כארז"ל וז"ס כסגדס
 כקקת לפיכך וכו' ומאכל לוס כוכ ומ"ס ועוד זכר
 למוריכו ססיו מקריכוין קרבן פקת סוח מ"ס כס'
 דרכו מסק לכול כפי' תע"ג כסס סכלכו דלס טעס
 סלוקמיס

יפה

קונ"א אי"ח סי' תעב עד תפז

ללב

קה

סי' תעב א ס"ד אשה אינה לזכרה הקיבה
אח"כ היא חשובה לא כן

האיש אפילו שאינו חשוכי לרין הקיבה והיוו דתק
דיפ"י הפקקים ואפילו עני שבוזרל כלומר שאינו
חשוב לא יוכל עד שיהי' ועי"ן בסמך כפ"ו ב
ס"י לרין לרסוק עמנו וכו' ולא דמי לטובה שב'
לתתן כפי' ת"י מ ס"ד מנטער פטור מן הסוכה
רדין מנטער הוא דוקא כסוכה דרינה תשבו כעון
תדורו א"כ כמ"ג הרמב"ן כל האורח שיהיה כאורח
רענן אבל לא כשאר מילי כמ"ג הרב טוב עין
סו' ר"ח דכ"ב סב"ב וע"ג כ"ג כ"ג טקות של ליל
פקת דעכ"פ לרין לעשות זכר לעשוי ועוד כי לא
שלא מספר מה שאמר ה' לאברהם כי גר יהיה
זרעך ת"ו וענו אותם ה' שנס וסשתיה כדת ה'
סוקת לער פטוי זה יצוין כפי ונכרי שלא תרגלו
לשקות שקשה בטובר אכן ולרדין חב"ל לן לקים
קשב"ס לטובה לטעמים חז' ה' ת'

ג לקים מלאת ד' סקות גיין בוותר פ' תולדות
דף קמ"ב רע"ב כמ"ט חכ"ל לו יון וישת
יעב"ל ולי מלאת רמנו סכא דזמנין כפי לשמות
בואת הלילה ד' טקות וין דזה קיה כלל פקת
כמ"ג כס' אכ"ה ח"ה דפ"ב ע"ד ורפ"ד וע"ג
ולבד כאו ד' תיבות ויכא לו יון וישת שהוא רמו
עג ד' טקות

ד אי"ב אפי' עני וכו' ומכור מלבושו עמ"ג
כסו"ת כשמים ראש ס' קט"ו ח' לפנים
אות יוד שיטה ו' מנפס כ"דחא עלמו דכקפרו
לחם הפטוס דומה לטעל את ביאן כל"ל ובעיני
הדפוס יש ט"ס ונ"ל לח' ^{למנוח}

סימן תעג א ס"ה ומכר ששהיט ומת
שאין אט מברכו גס כן
שעשה נקים וכו' כמו בתוכס ופוריס סהרי כפקת
נעמו בו נקים כמ"ה כס' ראה כפ' שמור את
הרש האביב ועשית פקת וכו' כי כהרש האביב
אניאין ס"ה ממנרים לילת ארו בירחא דאביבא
אפקד ס"ה ממנרים ועבד לך נסח בלילת . עיין
להרב קדושת לו פ' מקץ דל"ג ע"ה ותמלא בו
מדידי קדש טוב טעם לזה תראט משס . ב
לפנים אות ה' שיטה ז' הטוב טוב כל"ל .

סימן תעה א ס"ו יקח בנות מרור וכו'
כ"ב בנות מרור שאוכלין

כפקת מסוגל לפרנסה (והנה עלה וית טורף כפיו
והיו מעוטתו מרודין כוית) ס' המדות למסר"ן ערך
ממון אות ל"ה ב' לפנים אות ד' שיטה ג' יעשה
הכורז כל"ל . ג' ס"ג לא יכל לפי שאין דרך אכילה
כפי נ"כ עמ"ג כס' סככר כברי ווס צוד ד"ה
ע"ה ד' ס"ו אין חיוב אכילת מלס אלא בלילה
הראשון וזאת לפנים באות ו' סקלית
ע"ד הראב"ע ז"ל ועמס ראינו להרב חד"ה כס'
ועד לחבשים ח"ה מע' ה' אות ו' שכתב ז"ל הרב
כמין איסורא ז"ל עמס ביאור לפי' הראב"ע
לפי"ז ובקדמתו קביא מ"ס הרב רמל אשכנזי
ורטני איטילא ככ"ו אמתר להס שתלמדיו של
הראב"ע עליו יד בפירוש ואמרינו מדינתם דברים
אשר לא כן וגל לשון אמלא בהומא ובכניאוס שהוא
שגד לזכר רבותי ז"ל אישט בהראב"ע עמנו

רק תלמדיו בלי ודעתו אחרימתו שלטו יוד זרם
לכאוב אשר לא עלה על לבו ואי"כ"ע וקסאונקי
זת"ד ואס כנים הרברים תנוס דעקוט ודעת קרויט
כמוי האמנס רוחא אטי להר"מ ו' זרם ז"ל כס'
לל"ד כמ"ד כלל ו' פ"ה שכתב וז"ל ופסת סוף
ז"י כי הקפת ז"י הוא היקף שלם כן היום הזמני
והחדש הידקי ויש לזאת ההקפת מכוף גדול כדברים
הטבעיים וכדברים התורניים כי התורה מרתמה
אל הטבע תמיר ותשלים הדברים הטבעיים על
כך אתר לפי שהטבע אינו כעל מחשבתו והשכל
וקתורה הוא שיעור וסנסנת סכורא יתבדך אשר
הוא משפיע השכל לכל כעל שכל ובטעות ווס
א' כי המעמד הטורא ההוא לא היה לא ווס א'
וכן זכרוט ככל שנה אבל אכילת מלס אינו הוט
ווס אחרי לא היו מנביאים בו ולא הים מתפרסם
ומתכאר עניינו אבל יתכאר כשאכל אותו סקף
שלם וכו' ע"ג ודכריו לה תסיה לט מעור לעור
לזכר הראב"ע הנו' וכ"כ עור כפ' משפטים
כפקוק את חב המלות תשמור שבעת ימים תאכל
מלות וז"ל והנח כחך שבעת ימים תאכל מלות
כמו חב הקויות תעשק לך שבעת ימים והנח קול
חיוב ואין כמוהו שאת ימים תעשה מעשך כי אחרין
כחוב שתשבת כיום השביעי ואין ככה שבעת ימים
תאכל מלות ועוד למה לא כתב שבעת ימים לא תאכל
קמץ ע"כ וקרי הוא כמטאר מדכרו שכ' כפ' כה
דאיכא תיובת לאכול בו מלס כל ו' וכו"ד דרז"ל
כנמרא לא אמרו לא רשות שנתו הכחירה כוד
הארס דיעשה מה שירצה לא מלי פטר נפשות
כשכ וז' תעשה שלא לאכול שטרי י"ה דמלות לאכול
ואין זה מנגד לזכרי דרז"ל כיון שהס אמרו אשר
יעשה הארס מה שלבו חפץ יורא שמים ואל שטסם
ועליו הכתוב אומר אשרי אדם יורא את ה' במצותיו
חפץ ועליו תבוא ברכת טוב שמרכב בכרמת לטוב
וליהדי כל הימים וכן לא ימנע טוב לחולבים כתמים

סימן תעו א ס"ז ועוף וכו' אקור לאכול
ללי וכו' עיין לעמ"ד

ראש יוסף לקמן כסימן תר"ה דף ק"ד ע"ב

סימן תעז א ס"ח ויסא זקור לאכול
קודם חלות מבאן וממ"ס

כסמך ס"ב מלח כמ"ג הרב נר"ו לקמן ס'
תפ"כ אות ב' והפך ממ"ג הכלבו כסס רבוט אשר
והיא היא מ"ג מו"ה כס' עיט סעידס ח"ה כפ'
תולדות כסס ספוקקים ועמ"ג לפנים אות ה' .

סימן תה א ס"ט וגומר עליו את הסלל
דמה שאומר בקוף סהגרס

הוא תהי' סללל ועיין כס' חיים טל ח"כ ס' ל"ח
אות ק"ה דכ"ב ע"ד ועמ"ג לפנים ועיין כס'
כבר לארן ס' ו' דקס"כ ע"כ אמ"ג כהומ" פ"ז
דפקקים פסקא כויתא וקלילת תתבר אנריא שכתב
וז"ל מבאן ש"ל סללל בקול גדול

סימן תפז א ס"י סוד היום עדינות וכו'
כברת שביטב נמל טוענת

כלל הסודות של שכת ונ' דגלים ומחוריס של
ר"ה ויה"כ וככל סוממס סוכרים הסדכה אחת
קיה

25

דחייב לאכול כוונת לקיים המצוה דאחי עשה ודחי לא תעשה כיון שאי אפשר לקיים שחיובן ושפוט דלא ילא דרמייה הלוא אחי על ידי פשיעה דאח היה משתדל שלא לנטל המצוה והיה מבקש מקודם מלה של היות היה יכול לקיים המצוה בלא עבירה וכיון שהיה פושע שלא בקש הוה ליה מצוה הבאה בעבירה ולא אמרינן בזה אחי עשה ודחי לא תעשה עכ"ל ולר"ך לעיין בגוף ספר שמחת יום טוב אי קאי אדעבד כדמשמע ממה שכח ושפוט דלא ילא או קאי אלכחחלה כמשמעות שאר הלשון ועיין בשאגת אריה סי' ל"ז. לעיין דיעבד באיסור טבל וכיוצא שאינן נדחין מפני עשה דמלה אם ילא בהם ירי חובתו ונפקא מינה בזה השני אחר כך מלה מאיסור קל שנדחה מפני עשה דמלה אם יכלו ממתו כוונת לקיים המצוה ועיין בעניינים אלו בשו"ת זכרון לבי מנחם סי' י"א ובחכם סופר ח"א סי' קל"ז ובשו"ת חכם סופר סי' ע"א (הבאתי חורף דבריו בשדי חמד ח"א ד' ע"ג ע"ד אות י"א בחלק אסיפת דינים) :

שוב ראיתי במנחת יאודה (שכספר דעת זקנים המיוחס לרבותינו ההוס) בפרשת ראה על פסוק ששח ימים האכל מלוח שכתב פירש רש"י שבעה מן היסן וששה מן המדש וקשה חיפוק ליה מלחם וקלי וכרמל לא האכלו וסירן רבינו יוסף מניקולא דאי לאו ששח ימים הוה אמינא דאחי בערב האכלו מצוה ודחי לא תעשה דחדש ונפקא מינה היכא דלא משכח כלל (בליל) ע"ז בניסן אלא המדש שיעול ממתו אפילו קודם הקרבתו קא משמע לן ששח ימים דמשמע ששח ימים ולא שבע ולא הוצא מכלל עשה וחיבא לאו ועשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה עכ"ל. הנה מנואר דבחדש איכא לאו ועשה דלא כדחפסו רבני האחרונים הנ"ל דאין בחדש אלא איסור לאו ושקלו וערו אי אחי עשה ודחי לא תעשה אך כבר כתב מרן חיד"א במחזיק ברכה סוף סי' עת"ה דדברי רבינו יוסף הנ"ל הם היקר מה שאמרו בירושלמי פרק שני דחלה וינחא ליה שרבינו יוסף כתב כן לדרשה הספרי שהביא רש"י ובהכי פליגי ע"ש :

והנה בעיני זה כתב לי ידירי הגאון אברהם לבי הכהן קארקילאנסקי אב"ד חארטין י"ו ח"ל בני שאין לו מצוה אלא מן המדש אי אמרינן דאחי עשה ודחי לא תעשה דחדש הביא כח"ר הרבה המדברים מענין זה הנה באור זרוע הגדול הלכות פסחים סי' רנ"ג שם פלפל ארוך אם עשה דאכילה מצוה דוחה לאו דחדש והביא בירושלמי בפרק שני דחלה ושם הביא מה שחירץ בירושלמי דאין עשה דקודם הדבור וכו' והתוספות בקידושין ד' ל"ח גם כן הביאו בחירון של בירושלמי הנ"ל. ושם באור זרוע הנ"ל מפלפל אי עשה דקודם הדבור עדיף מעשה דלאחר הדבור כי בבבלי מלין ביבמות ד' ה' ע"ב ממילה וחסיד שכן ישנו לפני הדבור אלמא דקודם הדבור עדיף ועיין שם מה שחירץ. ואני אמרתי כי באמת הבבלי והירושלמי מחולקים בענין זה אם עשה שקודם הדבור עדיף או עשה שאחר הדבור עדיף וזוה הסברתי הגמרא קידושין ד' כ"ט ע"ב ח"ר ללמוד חורה ולישא אשה וכו' ולא פליגי הא לן והא להו ע"ש בפירוש רש"י שמחלק בני כבל לומדים חוץ למקום וכו' ועיין שם בחוספות ד"ה הא מה שר"ת מקשה על פירוש רש"י ומח"ר שם אפ"כ ע"ש ונראה לי לומר פירוש חדש דהלא פריה ורביה עשה שקודם הדבור והמורה ולמדחם עשה שלאחר הדבור ואם כן לפי הבבלי עשה שקודם הדבור עדיף הילכך ישא אשה ואחר כך ילמוד חורה ולפי בירושלמי עשה שלאחר הדבור עדיף לכן ילמוד חורה ואחר כך ישא אשה וזאת פירוש הא לן פירוש בבבלי והא להו פירוש לארץ ישראל עכ"ד י"ו :

ובספר חורת משה להגאון חכם סופר בפרשת בא ד' י"ט על פסוק שבעת ימים מלוח האכלו ראיתי שאין דעתו כדעת הגאונים הנ"ל לעיין טבל וחדש דמר משה להו אהדדי ומר סבר דיעבד דאחי ביה עונש מיתה חמור לעיין זה ואילו החכם סופר סובר דקיל טבל מחדש והסביר טעם לחלק בדין זה בין מצוה מחדש למלה מטבל ח"ל בפסחים ד' ל"ח ע"ב מצוה האכלת לשבעה ימים פירש רש"י דרב יוסף סמך נמי אדרשה דרבה דבטי מצוה הטיעויה נכח שבעה ימים וכן כתבו ההוספות וזוה נראה ליישב קושיית ההוספות בקידושין ד' ל"ח ע"א ד"ה דאקרוז עומר והדר אכול דאחאי לא אחי עשה דמלה ודחי לא תעשה דחדש ולהאמור ניחא

דכך לא חיי אלא לכונן מצוה זה דים כי עשה ודחי לא תעשה אכל חיי לא חיי למיכל מניה עד דאקרוז עומר ואינה נאכלת כל שבעה ולא דמי למלה של טבל דאפשר דהוה אחי עשה ודחי לא תעשה דהתם חיי ספיר לכל שבעה כשיפרוש ממנו תרומה וזהוה החירומה לכהן והחילוף לישראל מה שאין כן הכא עכ"ל ואחרי תחזה פלפול חריפא בס' אורי וישיבי לידירי הגאון אב"ד י"א סי' כ"ב מ"ב ליישב בכמה פנים קושיות הגאון שהגה אריה בס' י"ו על טבל דמלה לא יבא עשה דאכילת מצוה וידחה הלא תעשה דטבל ובאחד מהשיבובים שכתב הרב י"ו במה שמדמה מצוה הבאה בעבירה לריגא דכל מלחא דלחמר רחמנא לא תעבד ועל פי כלליה דמרן מוהרי"ט דלא אמרינן אי עבד לא מהני אלא היכא דעל ידי זה דלא מהני יחוק האיסור ולא היכא שלא יחוקן האיסור דאחי הוה וכו' סי' דב"ק לפום ריהטא יש לי לפקפק דלפי הנראה עניינים חלוקים הן מצוה הבאה בעבירה עם הא דכל דלחמר רחמנא לא תעבד וכענין אין לי פנאי להתייבב בזה וחיי אמרתי בחפשי להעביר און שומעו ועל השוכח הגאון חכם סופר סי' קל"ז שיינתי למעלה (כד"ו אחר זמן) עיין לתלמידיה דרב בשו"ת מוהר"ם שיק סי' רס"ו באורך לקיים דברי מר רבו :

די"ד בענין אכילת מצוה בכל ימי הפסח בימים ובלילות חייב משני לילות ראשונים הדבר פשוט שאינה אכילת חובה ואי בעי אכיל ואי בעי לא אכל מצוה ולא ראיתי ולא שמעתי בהיותי צעיר מולדתי עיר הקודש ירושלים טוב"ב ולא בשכני בעיר גדולה של חכמים מי שברך על אכילת מצוה בימי פסח לא בימים ולא בלילות אי בעי משני לילות ראשונים אבל בימים בימים ראשונים וכן בשאר הלילות אין מברכים כי אם ברכת המוציא אבל לא ברכת על אכילת מצוה והטעם פשוט כיון שאין האכילה בהם חובה או מצוה רק רשות כדאמרינן בש"ס (פסחים ד' ק"ך ע"א) וכן פסקו הפוסקים הר"ף והרמב"ם והרא"ש והסו"ר ע"ש ומרן בש"ע סי' עת"ה ס"ז כתב אין חיוב אכילת מצוה אלא בלילה הראשון בלבד ואין לדרוק מלשון זה דחיובא הוא דליכא הא מצוה איכא דכל כי האי איבעי ליה לפרושי בהדיא אלא ודאי סתמו כפירושו דאחי לא חובה ולא מצוה אלא רשות וכמו שפורש בדברי הרמב"ם בפרק שישי מלכות מצוה ובדברי רבינו הסו"ר ע"ש וכן כסו"ר הפוסקים בס' חניה בדין מים שלט אם לשפכן מפני המה או התקופה שיש לחלק בין מצוה שיוצא בה ידי מנחתו בשתי הלילות דקפדין שלא יהיה נראה כמולול במחמיר הכתוב שומר מצוה לא ידע דבר רע למצוה של הימים ושאר הלילות ע"ש וכן כתבו מרבני האחרונים עיין להרב פחד יצחק הוצא בעיקרי הד"ס סי' ח"א אות ס"ב הבאתי בשדי חמד ח"א במערכת אכילה אות ח' :

וזה לשון הרב דרך פקודין במצות עשה יו"ד בחלק הדבור אות ד' ובשאר ימות החג אין מצוה לאכול מצוה רק שלא לאכל חמץ ושם בחלק המחשבה אות א' כתב שבעת ימים דמלות רשות רק אם בא לאכול לחם לא יאכל חמץ עכ"ל ואם זכרתי אינו מביא ראיות כן בכמה ספרים דאכילת מצוה בימים ובשאר לילות אינו אלא רשות ואי בעי לא אכיל ומשום הכי אין מברכין על אכילת מצוה עליהם ואף דהרב חכם סופר בחלק יו"ד סי' קל"א (בד"ה ומ"ש החום) כתב שדעת החוקיני על החמורה דמלוא איכא באכילת מצוה כל שבעה וכחז שבחידושי עשה לו סמוכים ויחם לזה דעת הרא"ש והר"ן מכל מקום כבר כתב מפורש דרשות היא ואי בעי לא אכיל כלל ומשום הכי אין מברכין על מצוה כל שבעה אלא דמכל מקום אי אכיל מצוה קעביד ע"ש איכרא דאחי מבין לדעת החוקיני דאי אכיל מצוה קעביד למה לא יברך ומאי שנא משחיטה דאי בעי לא שחיט ואי שחיט מצוה קעביד ומברך על כל פנים הכי כתב מפורש דאחי מברך על אכילת מצוה והראשונים הר"ם ברוך פסחים והרשב"א בהשנה וכמה מרבני האחרונים עמדו לנאר מפני מה אין מברכין על המלה כל שבעה עיין למרן חיד"א בספר דברי יוסף סי' עת"ה אות ו' ובמחיק ברכה ומק יעקב ושלחן ערוך ב"ב ס"ק כ"ח ובשו"ת בנין ליון המדשות סי' מ"ו שמעת מינה דנקטי בפשיטות דאין לברך על אכילת מצוה בשאר לילות ולא בימים כלל :

ובר זה היה פשוט שטוע לי שבו מהם שהיו נוהגים ל יבלילות כל זמן שעו כדרך שמברכים בשני הלילות ושני ימים ר"ו בדרך וצאה אמת וה יברכו ברכות לבעלה שבעות הוא ואף כראו כמובנים למנהגים הנ"ל בס"ד והוא שכתב בו בא על פסוק שבעת מצוה כל שבעה היל מחבאר גם כן ממה המנוחה השמור ששם לדה לדרך במחמיר ו שבעת ימים וכתב דו לחכמים (בשם ראב"ם הראב"ע שלחו יד בני לשון שימאל בחומש מהראב"ע שזמו רק לכהוב אשר לא עלה בענין דא דבנמרא ו לעשות מה שיראה לו שמתו לאכול ואין זה מה שלטו חפץ ועליו כל

וזה שכתב עוד ו מהרה-משמע ולא דוקא בלילה מחו מלת חסר וי"ו ששח אך בגמטריא חובה דגם ביום הראשון א כדאמרינן בפסחים ד' טובא אלא יום אחד ; רש"י יום אחד משמע כל היום לילה ויום ע דהרבי"ם ברמוז לא ביום (היך ממה שבו ראשונה חייב לאכול ו כות חייב) אלא כונו בין בימים בין בלילות יכא בלילה כדכתב

26

הראשון השכיבו דרשין בש"ס שהמין אסור בערב פסח משום ששוח ולמעלה ולא אמרו שיהא אסור כל היום ואם כן כונה הכתוב שזכור הקודם לפסח יש בו חיוב השכחה ואך חלק הכי נמי בשנאמר שכל לרמוז חכמה מלה בראשון לא שיהיה כל היום בחיוב חכמה מלה אלא שיש בכללות היום חיוב חכמה מלה והיינו בלילה כדכתיב בערב האכלו מלוח ולא דמי להיהא דפסח ראשון דהתם כתיב היום והכא כתיב ביום כן נראה לי הרל פסוח ומלאח לפי זה דאין מקום להמנהיגים הנ"ל לברך על חכמה מלה לא בחכמה שני ימים ראשונים וכל שכן בשאר לילות וימים וראוי לבעל המנהיגים האלה כי אין להם יסוד לברך ברכה שאינה לריבה :

אפ"ה כי עו שמלאחי כהוב בקונטרסי בדיחותי לפני איזה שנים בעיר הסמוכה ראוני כהסר חדש שכחב בשס ביאורי הגר"א על ש"ע ח"ח ובמעשה רב שמהליט להלכה ולמעשה שאכילה מלה מליה מן התורה היא בכל ימי הפסח ולפי שבליה הראשון היא חובה קראו ח"ל חכמה מלה ימים רשות שמלה לנבי חובה מקריא רשות אלה הדברים מלאחי בקונטרסי והיה בדעתי אז לחקור על זה מרבני דורנו אם כניס הדברים שכן כתב הגר"א כי אין מלוי בעיר הו ביאורי הגר"א לא"ח ולא ספר מעשה רב וגם למודעי לריך אם כתב לברך גם כן על חכמה מלה כל שבעה אחרי שלדעתו מלה מן התורה היא לאכול מלה כל שבעה (כמו שכחב בשמו בספר הנ"ל) או שסובר דעת החוקיני לפי מה שכחב בדעתו הנאון חסס סיפר הנ"ל דאף דמלוי איכא אינו מברך אלא בשני לילות שהחכמה בהם חובה על כל זה היה לריך לחקור ומלהא מני אורח ועמה על ידי מעשה הנ"ל נעשוררסי לחקור על זה

וזאת אשר השיב בזה הנאון המפורסם פק"ס מוהר"ר יוסף זכריא שטערין י"ז בנדון שאלתו בשס המעשה רב ומקפס להודיעו אם המינן מדבריו כהחוקיני כמו שכחב החסס סופר בדעתו כיון דמכל מקום אין עליו חובה לאכול דוקא מלה או שדעתו גם כן לברך למלאות חפלו הנטי להעתיק לשונו בבלימות באחד אינו בנמלא במתנה לעיני עליו ח"ל בלות קפ"ה שבעה ימים האכל מלוח כל שבעה מלוח ואינו קורא לה רשות אלא לנבי לילה ראשונה שהיא חובה ומלוח לנבי חובה רשות קרי לה אף על פי כן מלוח מדאורייתא הוא וכן פירשו יום טוב אינו לריך אות פסח ומלה סיכות בסוכה ועוד כמה ראיות והיה מחכב"מאור מלוח חכמה מלה כל שבעה וביום טוב האחרון היה אוכל סעודה שלישיה אף שלא היה אוכל שלש סעודות בשאר ימים טובים מפני חביבת מלוח חכמה מלה שזמנו הולך לו ובמולאי יום טוב היה משתדל לעשות חמץ וכן חדש באורחא נגשו המעיסר והיה נמנע לאכול לאחר פסח מלה שיואלין בה ידי חובתו בפסח וכל זה להיבדל לעשיית המלוח שאין עושין אותה להגהא אלא מפני גזרת הכורא יחברך שמו עכ"ל המעשה רב ובהערת המביא לביט סדפוס סדפוס ווארשא בשנה תרי"ח ולא מבר שמו על מה שכחב ומליה לנבי רשות וכו' ח"ל א"ה שני חוס' ברכות ט' ע"א ד"ה טעה ובר"ג פרק קמא דשבת סוגיא דלא ישב ארס לפני הספר וכן דעת רוב הפוסקים שחפלה ערבית מלוח אף על פי שקראוהו רשות ועל מה שכחב סיכות בסוכה ח"ה עיין ש"ע שלו סי' ל"א ס"ק ג' ושיין חוספות מנחות ל"ו ד"ה ילאו ותוספות טרובין ל"ו ד"ה ימים ואשגר שדעת הנאון דכל מידי דלאו מיחסר אלא בלאו לא בעשה לא מקרי אות ואף להמפרשים שהאות הוא שביחס מלאכה שאני חיבור מלאכה משבתים וימים טובים שהוא בעשה ולא תעשה כשכחב ריש ד' כ"ה ובילה ד' ח' עכ"ל המגיה :

ובעיקר הסברא מהחסס סופר להחוקיני עיין ברכות ד' מ"ט ע"ב דאי בעי לא חכמה מלה וכו' וזה רק לענין חי מחזירין ויעיין בפני יהושע פפחיס ד' כ"ח ע"ב ד"ה בשעה שיסנו בקום אכול מלה וכו' דמאי קאמר ובשעה שאינו בקום אכול מלה אינו בכל האכל חמץ והא בכל שבעה ימים אינו בקום אכול מלה לבר מליה דלאינה דהיי חובה ועל כרחין דאף על נב דאינו מלה אלא רשות אפילו הכי שייך האי לישאל כיון דהייב להדיא שבעה ימים האכל מליה ועוד אפשר לומר דלרבי שמעון בכל שבעה ימים חכמה מלה מליה דקרא דהא לקמן סוף פרק ערבי

פסח

אזכר זה היה פשוט מאד בעיני ולא הייתי לריך לכתבו כלל לולא שדעת לי שבעיר הזאת הרבה בעלי בתים וקלס מבינים יש מהם שהיו נוהגים לברך על חכמה מלה בכל ימי הפסח בימים יבלינות כל זמן שעושים סעודה מברכים המולא ועל חכמה מלה לברך שמברכים בשני הלילות ויש מהם שהיו מברכין רק בשני הלילות ושני ימים ראשונים ועמדי מרעיד לקול השמטה וחקרתי בדבר ונאה אחת הודעתי להם (בבהרה בכל בתי כנסיות) שלא יברכו ברכות לבטלה כי מנהג זה לפי דעתי אין לו מקום ומנהג בעשות הוא ואף גדאיחי להרב יפה ללב בח"ב שמדבריו יש לעשות סמוכים למנהגים הנ"ל נראה לי הרל דאין לסמוך על זה כמו שאכתב בס"ד והוא שכחב בדרך ש"ל ע"ב דמדברי הרב אבן עזרא בפרשת בא על פסוק שבעה ימים מלוח האכלו מחנאח שכחב דחכמה מלה כל שבעה היא חובה וכו' ושם בדרך ח"ק ע"ב כתב שכן מחנאח גם כן ממה שכחב בפרשת משפטים על פסוק את מה המולוח השמור ששם ימים האכל מלוח ושכן נראה מדברי הרב זדה לדרך במאמר ד' כלל ו' פ"א בזה שנתן טעם לאכילה מלה שבעה ימים וכחב דאף דמין חיד"א בשס הגדולים בקונטרסי ועד להכמים (בשס ראב"ע) כתב בשס רבני איטלייא שנהבדר בתלמודי הראב"ע שלחו יד בפירושו והוסיפו מדעתם דברים אשר לא כן וכל לשון שימלא בחומש ובנביאיש שהוא מהננד לרברי רז"ל אינו מהראב"ע מלמו רק תלמודי אחרי מוהו שלמו יד זייס שלא בידעוהו לכהוב אשר לא מלה על לבו והראב"ע וכחלו וקי מכל מקום זכננו דא דנמאח לא אמרו אלא רשות שנמנו בההיה ביד הארס לפסוח מה שיראה לא מני פטר נפשיה שלא לאכול שהרי יש אומרים שמלה לאכול ואין זה מננד לרברי רז"ל כיון שהס אמרו שבעה מה שלבו חמץ ועליו חכמה טוב שמרבה בברכות לכותל וליחדי כל הימים אלו דבריו י"ו :

דנה אם טוננו לומר שיאכל ויברך ברכה על חכמה מלה אין דעתי בעיני נוחה בזה דאף אם לדעת הראב"ע חובה לאכול כל שבעה הימים וכן לדעת הרב זדה לדרך מכל מקום אין לנו לסמוך על זה לברך מדעתי דאף אם היו אומרים בפירוש לאכול ולברך ברכה המלוח מכל מקום כיון שאין כן משמעות הש"ס וכל הפוסקים אין לנו לייכנס בספק ברכה שאינה לריבה דאף למאן דאמר דאיסור דרבנן הוא מכל מקום איסור חמור הוא (עיין מה שרשמתי בזה בקונטרסי הכללים מערכת הבי"א אות קט"ו בשדי חמד ח"א) כל שכן שבאמת לא נמלא בפירוש מי שיאמר לברך והרי הרב החוקיני פסבר דאיכא מלה בחכמה מלה כל שבעה הימים בכל זאת כתב הרב חסס סופר לדעתו דאין מברכים עליה בשאר ימים ולכן יותר נכון בעיני לומר דמה שכחב הרב יפה ללב ועליו חכמה ברכה טוב שמרבה בברכות טוננו שיאכל מלה ויביא טלמו לירי חיוב ברכה על נפילת ידים והמולא וברכה המזון אכל ברכה על חכמה מלה גם הוא מורה דאין לברך דלו יהי אלא ספק הא קיימא לן ספק ברכות להקל וברכה המלוח אין מעכבות :

ובזה שכחב עוד הרב יפה ללב דמדברי הריב"ה ברמזיו על ההורה משמע דגם ביום ראשון איכא חיוב חכמה מלה ולא דוקא בלילה ממה שכחב בפרשת בא על פסוק בערב האכלו מלה חסר וי"ו שש ימים יהיה רשות לאכול מלה אף ביום הראשון אף בנמטריו חובה שאין חובה אלא ביום הראשון עכ"ל דמוכח דגם ביום הראשון איכא חיובא דביום הראשון משמע כל היום כדאמרינן בפסחים ד' ל"ו ע"ב מנין לפסח מלרים שאין חימונו טונן אלא יום אחד שנאמר לא יאכל חמץ וסומך ליה היום ופירש רש"י יום אחד משמע כל היום הכי נמי דכתיב ביום הראשון הוא כל היום לילה ויום עכ"ל אין דבריו נראים לדעתי הקגרה ושני דהריב"ה ברמזיו לא נחטן לרמח דאיכא חיוב חכמה מלה גם ביום (היפך ממה שכחב חיהו גופיה בעור סי' עה"ה דרך בלילה ראשונה חייב לאכול ומלאן ואלך היא רשות ואף בליל ראשון רק כות חייב) אלא כוננו לרמוז דאף דבכל שש ימים היא רשות בין בימים בין בלילות מכל מקום יום ראשון חלוק מהם דחייב זיכא בלילה כדכתיב בערב האכלו מלה ומכשירה דקרא אף ביום

זה אכל חו
שבעה ולא
וגה דהסס
זמה לכהן
זלא חריפא
ז"ב לישב
! דלמה לא
מהושיב
לרינה דכל
ימ"ט דל
הני יחוק
וכו' ע"ז
ולוקים ה
זכיר ובעי
אין שומעו
ה (בר"ו
סי' רס"ו

לילות חמץ
זה חכמה
לא שמעתי
זכני בעיר
לא בימים
פילו בימים
מולא אכל
כילה בהם
ק"ד ע"א
ע"ה ומרן
לה הראשון
איכא דכל
רשו דאינו
נ"ס בפרק
הפוסקים
זקופה שיש
פדין שלא
דבר רע
האחרונים
אות ס"ב

דבור אות
שלא לאכל
אות רשות
אינו מכיב
לילות אינו
על חכמה
א' (בד"ה
א בחכמה
לזה דעת
י בעי לא
לא דמכל
ת החוקיני
דאי בעי
הרי כתב
וף פסחים
מפני מה
ברבי יוסף
כוח ס"ק
בפשיטות
כלל :

כל

הו"מ לחלק ביניהם, אלא שהקשה עכ"פ אין שיעור עונה יום וחצי לילה אלא או יום או לילה, רק בדברי התלוי בגלגל זמנו יום ממש, ובשאר דברי זמן עונה הוא י"ב שעות כשיעור יום בינוני אבל יום וחצי לילה לא שמענו. והתירצן ע"כ הי' צריך להרץ וליישב לשון יום וחצי לילה, ע"כ הגיה הברייתא או יום או חצי יום וחצי לילה. והכי היה קים להו

לחכמים משך זמן זיבת דם בתלוי, אבל אין ראי' מכאן לפרישת עונה לאביאספ. מ"מ הואיל ואין מדמין לא נעשה מעשה להקל. אבל בהא דריבדא דכוסילתא במעוט המקפיד שאינו אלא מדרבנן, נ"ל המקיל לא הפסיד והמחמיר תע"ב.
הכ"ד הכותב בנחיצה א"נ דש"ת.
מש"ה ק סופר מפפד"מ.

תשובה קצא

[ברכה על מבילה של דם טוהר]

שלום להרב המפולג בתורה וביראה כבוד מוהר"ר דוד כ"ץ נ"י אב"ד דק"ק רעטע יע"א.
אשר אמר שנשאל רבו הגאון בנב"י זצ"ל אם לברך על הטבילה שטובלת היולדת תוך מלאות דהיינו מ' לזכר ופ' לנקה כיון שאינה אלא ממנהג שנהגו להחמיר שלא לבעול על דם טוהר ולא השיב דבר ברור.
נחזי אנו, התוס' דברכות פ' הי' קורא י"ד ע"א (ד"ה ימים) כ' בשם ר"ת דמברך על הלל דר"ה אע"ג דהוא מנהגא, וכ"כ הרא"ש שם ותר"י וחי' רשב"א, וכ"כ תוס' בסוכה מ"ד ע"ב (ד"ה כאן) ור"ן שם ובתענית פ' בתרא בתוס' (כח, ב ד"ה אמר) ע"ש. וכ' דלא דמי לחביט חביט ולא בריך משום דהוה מנהג נביאים ואמנהגא לא מברכים והתם היינו טעמא משום דחבטא בעלמא הוא ואמנהג כי האי לא מברכינן. ומיהו בתוס' דסוכה כתבו דהלל שייך וצונו טפי כיון שהוא כקורא בתורה רצו לומר דשייך עכ"פ וצונו שהרי צוה הקב"ה ללמוד תורה וגם הלל בכלל, נראה דלרווחא דמלתא כתבו כן אפי' נימא קריאת הלל נמי דמי לחבטא דמעשה זוטא הוא, מ"מ שפיר דמי לברך וצונו משום שהוא כקורא בתורה, אבל לעולם יודו התוס' דאמנהגא דמעשה רבה מברכינן.

וכ"ש התוס' דמ"ט שני של גליות דמקדשים ומזכירים בתפלה אע"ג שאינו אלא מנהגא אין ראי' משום שאינו אומר וצונו ע"ש. לא זכיתי להבין, מה לי אם אומר וצונו וה' לא צוה, או אם אומר את יום חג פלוני הוה ואינו אותו היום, ותרווייהו מחזי כשיקרא, וע"כ יפה כח המנהג, א"כ ה"נ. ותו אע"ג דכ' תוס' דמצונו דתקיעת שופר אין ראי' משום דר"ה לאו ממנהגא הוא אלא מעיקר התקנה, מ"מ מצונו דאכילת מרור הליל כ' של פסח לא תירצו כלום. האמת כי הרא"ש דברכות והר"ן דסוכה מייתי ראי' מצונו דאכילת מצה דליל כ' של פסח, ולזה י"ל קצת דס"ל כשיטת החזקוני על התורה (פרשת בא) דמצוה איכא באכילת מצה כל ז' אע"ג דהיא רשות ואי בעי לא אכיל כלל, ומש"ה אין מברכי' כל ז' על מצה, מ"מ אי אכיל מצוה קעביד, וכבר עשיתי לו סמוכים בחידושי.
וא"כ נהי דבעלמא אין מברך על מצה מ"מ בליל י"ט שני שייך לומר וצונו דלא גרע מקריאת הלל שכ' תוס' דשייך וצונו כיון דאיכא מצוה כקורא בתורה אע"ג דאי לאו מנהגא דר"ת לא הי' מברך על מצות קריאת הלל אע"פ שהוא כקורא בתורה וק"ל.

תשובה קצא

א. בשו"ת תשובה מארבה ח"א סי' סח דן בזה וכתב: והצעתי ספקתי לפני רבינו הגאון האמתי נר"ו ושקל וטרי באין ולא וכפי' בידו, ומובא בפת"ש סי' קצד סק"ב. ואולם בדגול מרובה מוהר"ת (תקס"ד) סי' קצד סק"ב פשיטא ליה דאין מברכין על מבילה דם טוהר כיון שא"א לומר וצונו ולא היה לפני הפת"ש ונרפס מהרש"ש בשנת תשמ"ג עה"ג בשו"ע מהרורות "מכון ירושלים" ועי' רישב"א סוכה מד, ב והבן.
ב. בתוס' הרא"ש סוכה שם מבואר דקריאת התלל חשיבא טפי מחבטת ערבת.
ג. וראה מש"כ כתב רבינו לעיל בחלק אור"ח סי' קמה.
ד. ראה שו"ת חת"ס אור"ח סי' פו (א) סי' פו וסי' קמה מש"כ בזה.
ה. ראה ח' סגיות תרנ"ג סי' פו וחי' חת"ס פסחים ה, א. ובשו"ת דברי ישעיהו (להר"י מינצברג) סי' ד (עמ' קו) אחר שהביא דברי החזקוני והגרי"א בענין זה כתב בזה"ל: ועי' בשו"ת משיב דבר חו"ד סי' עז ובמור"נ ח"ג פמ"ג. והעלה שם דשפיר וראוי לנהוג כן ואין בזה משום יוהרא. וראה עוד בשו"ת מערכת תמן סי' יד סק"י, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' רט דברי סופר ובתורת מיכאל סי' יד.

וכן צ"ע שלא זכרו מברך י"ט. מיהו לזה י"ל דז ר"ת כדעת הסוברים דאפי' אין מברכי' על הדלקת נר כ"ה ע"כ ד"ה חובה וכו']

[ברכה על מנהג נ

איברא מהא דכ' בד"מ וה שלא לברך על קר רק מנהגא ע"ש עיינתי בג ובכל אריכות דבריו לא כ עליו, וכבר האריך הלבוש (שם סק"י) העלה לברך עכ' הסכים בפר

ומה שנלע"ד בזה לחלק ו הללו, לפמש"ל דמי בריא להו שיהיה קריאת עליו אם לא משום שהוא בשלמא הלל שיעקר קריא במה שאינו כתוב על הספו אם נימא דפוס הוי ככתיבו סי' רפ"ד. ולפעד"נ דכל ש פה דמעיקרא הכי נתקנו משוררים בבהמ"ק מתוך הפסח קוראים הלל מתוך ו אתקין ושפיר מברכי' על ובתשו' חות יאיר (סי' קצ"ה המגילות הללו אלו היו מב לכותבו בגליון ומעיקרא לא על הציבור וחלוק זה רמזו הנ"ל אלא שלא ו

[ברכה על טבילה והו הכפור

והנה הרא"ש ספיה"כ (יומא לברך על הטבילה ו עדיף מערבה שהוא מנהג נ

ו. וכבר העיר בזה רבינו לעיל בחל מערכת יוה"כ פ' סי' א סקט"ו מיי דמשום כבוד שבת הוא, וכיוהכ"פ ו. ועצ"ע כיון שהברכה על הטביל (תפא"צ) סי' יט ע"ש. ועי' יד אי

וכן צ"ע שלא זכרו מברכת וצונו להדליק נר של י"ט. מיהו לזה י"ל דאפשר ס"ל להחולקים על ר"ה כדעת הסוברים דאפי" ביי"ט ראשון ובשבת נמי אין מברכי' על הדלקת נר, עיי' בתוס' דמס' שבת כ"ה ע"ב ד"ה תובה וכו' ע"ש אך ממרוז צע"ג.

[ברכה על מנהג קריאת המגילות]

איברא מהא דכ' בד"מ והג"ה ש"ע א"ה סס"י ת"ץ שלא לברך על קריא' המגילות כיון שאינם רק מנהגא ע"ש עיינתי בגוף שו"ת רמ"א סי' ל"ה ובכל אריכות דבריו לא מצאתי דבר ראוי לסמוך עליו, וכבר האריך הלבוש (שם) לחלוק, ובאליה רבה (שם סק"י) העלה לברך עכ"פ בלי שם ומלכות וכן הסכים בפרי מגדים.

ומה שנלע"ד בזה לחלק בין קריאת הלל למגילות הללו, לפמש"ל דמשמע מתוס' דסוכה דלא ברירא להו שיהיה קריאת הלל מעשה רבה לברך עליו אם לא משום שהוא כקריאת התורה, והנה בשלמא הלל מעיקר קריאתו לשיר לא איכפת לן במה שאינו כתוב על הספר ובדיו-על הגליון דאפי" אם נימא דפוס הוי ככתיבה מ"מ גליון בעי עמג"א סי' רפ"ד. ולפעד"ע דכל שיירי תהילות נאמרים בעל פה דמעיקרא הכי נתקנו דלא נראה שהיו הלויים משוררים בבהמ"ק מתוך הספר או שיהיו עושי הפסח קוראים הלל מתוך הספר וא"כ מעיקרא הכי אתקין ושפיר מברכי' על ההלל כקורא בתורה, ובתשו' הות יאיר (סי' קע"ה) לא עמד בזה, משא"כ המגילות הללו אלו היו מברכים עליהם היו צריכים לכותבו בגליון ומעיקרא לא הנהיגו כך שלא להטריח על הציבור וחלוק זה רמזו בתוך דברי רמ"א בתשו' הנ"ל אלא שלא ביאר כל צרכו.

[ברכה על טבילה והדלקת נר בערב יום הכפורים]

והנה הרא"ש ספיה"כ (יומא פ"ח סי' כד) שהגאון כתב לברך על הטבילה עיה"כ ודחי דבריו דלא עדיף מערבה שהוא מנהג נביאים וחביט חביט ולא

בריך דאין מברכין על מנהגא, וכ"ש האי שאינו אלא משום נקיות וטהרה בעלמא להיות כמלאכי השרת ע"ש. וצ"ל דס"ל דהאי טבילה לא עדיף מחביטא דערבה דהוה טלטול בעלמא ולא מינכר מצותו כמו הלל, שהרי הרא"ש פסק לברך על הלל כר"ח ולא הזכיר כלל טעם דקורא בתורה ולית ל"י אלא האי חלוקא דחביטת ערבה ליכא אלא טלטול בעלמא משא"כ הלל. וצ"ל דהך טבילה להא דמיא ועיי' טור א"ח סי' (תר"ו) [תר"י]. וצ"ע ממ"ש הרא"ש שם להלן (סי' כז) דמקום שנהגו להדליק נר ביה"כ מברכים עליו כמו בשבת, ועיי' טור וב"י סי' תר"י דהחולקים ס"ל שאין לברך אמנהגא, וא"כ צ"ל דהדלקת נר ביה"כ עדיף מטבילה זו דעיה"כ, וצריך טעם לחלק ולא דאיתי מי שיתעורר בזה.

היוצא מזה לפי מה דקיי"ל לברך על הלל ועל י"ט ב' דגליות ובפרט על אכילת מרור ועל הדלקת נר ביי"ט ב' וביה"כ, א"כ יש לברך ג"כ על טבילת הטובלת על דם טוהר דלידה, דאין לך מעשה רב מזה, דאפי" אי טבילה עיה"כ מעשה זוטא הוא, מ"מ הך מנהגא לספור ד' נקיים ולבדוק ולנהוג כל דיני נדה, בודאי מעשה רב הוא ומברכים על הטבילה. וכעין ראייה לזה ממה דאר"ו (נדה סו, א) בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפי" רואות טיפת דם כחרדל יושבת עליו ד' נקיים, וכי ת"ד יונה בברכות (לא, א) דיש מפרשים כחרדל ר"ל כמראה החרדל, וס"ל דמראה טהורה היא בודאי, ואפי" החמירו על עצמן, ור' יונה השיב עליהם ועיי' ר"ן הלכות נדה [פ"ב דשבועות (ד, א)] ופ' בני העיר (כה, ב). נמצא לפי היש מפרשים הללו הנהיגו עצמן לספור ד' נקיים על מראה טהורה שהי' ברי להם שהיא טהורה, ובלי ספק שברכו על טבילתם דלא לשחמיט שום פוסק לומר שלא יברכו, אע"כ כנ"ל דמעשה רבה כהאי מנהגא, צריך ברכה לכולי עלמא.

עוד לאלוה מילין דצריך חקירה מ"ש דבמצוה דרבנן שייך לברך וצונו ואמרי' פ' במה מדליקין (כג, א) היכן צונו שאל אביך ויגדך או לא תסור, ומ"ש מנהגא דקיי"ל דחיובא איכא לקיים מנהגא מדברי קבלה דכתיב אל תטוש תורת אמך כמבואר ר"פ מקום שנהגו (נ, ב) דאמר ר' יוחנן לבני

1. וכבר העיר בזה רבינו לעיל בחלק אור"ח סי' נה וס"ו וכח' לפסחים ג, ב. ור' תשובת רבינו בשו"ת אמרי אש יור"ד סי' סו. ובשו"ת מערכת יוחכ"פ סי' א סקמ"ו מיישב סתירה זו עפ"י מה שכתב הרדב"ן בתשו' ח"ה סי' כ"א כמ' דהדלקת נר ביהו"כ חונה כמו בשבת, דמשום כבוד שבת הוא, וכוונת"פ נמי כתיב לקדוש ה' מכובר. 2. ועצ"ע כיון שהברכה על הטבילה, מאי נפ"מ בין טבילה בעוה"ב"פ לטבילה על דם טוהר. וכיו"ב העיר רבי צדוק הכהן מלובלין בתשו' (תפא"צ) סי' י"ט ע"ש. ועי' יד אליהו סוף"י לח.

ין רא"י
ל ואין
יריבדא
נ, ג"ל

פד"מ.

דשים
ונהגא
זכיתי
ו אם
היום,
א"כ
אין
עיקר
פסח
הר"ן
של
על
ל ד'
אין
ביד,

ליל
יאת
ירא
נדך
ידה

יה.
הר
ה,

וני
ום

לו צמתה רק כיון שאינו יכול להקנות אותה איננו שלו, מ"מ בלעיסתו ובלעיסתו קונה אותה והוא שלו ויוכל לזכך א.

סימן רסב

דברי המג"א שפרוסת המוציא צריך כזית

במג"א (סי' הע"ה סק"ד) הוכיח מדברי המהגר שם דגם פרוסה המוילא לריך כזית. וי"ל דלון מזה רחיה לפי מה דכתב המג"א (סי' קפ"ה סק"ט) דחייב מה"ט לאכול כזית פת בשבת וי"ט, ועיין בהלכות במג"א (ב"י הע"ה סק"ה), ח"כ כיון דלון עושים מלוח חבילות חבילות לריך לאכול כזית מלח כדי לקיים מה"ט מלוח חבילות פת צי"ט, ולאח"כ אוכל כזית ממלח השניה לקיים מלוח ערצ האכלו מלוח. וכן איתא במדרכי [פי' ערצו פסחים ק"ד ע"ה] שמטעם זה לוקחין שתי מלות האחת למוילא והאחת למלח, וכן איתא בפנינו של שבת הגדול.

חבילות חבילות, ודגמי סועה מביא לרשעה הפסועות יותר. ובחמת חס כיון בזכית אחד ללחה צו משום י"ט ומשום מלח ולא ידי חובה לפי"מ דליתא בגמי פסחים (ק"צ ע"ב): דלח חין לו שני דמוחר לעשות חבילות חבילות, אמנם חס לא כיון צדדיא ללחה בזכית זה משום הוצת חבילות מלח בפסח לא ילא, לא מיבעיא למי"ד מלוח לריכות כוונה פשיטא ללה ילא, אלא חפי למד"א מלוח חלי"כ כיון דההורח הקפידה שלא לעשות חבילות חבילות חן סהדי ומוקמינן אותה בחוקתו שלא רלח ללחה צוה ג"כ ידי מלח, והוא כמו הופך כוונה, וכסברת הרשב"ם שמוכח צר"ן ר"ח (כ"ה ע"ב) ד"ה אכל, וכן הוא ג"כ שיטה התוס' בסוכה (מ"ב ע"ה) ד"ה כשהפכו, ומי שדעתו רחצה יבחר לנו כל זה לטובה.

סימן רסג

ד בטעם המחמירים לא לאכול מצה בפסח חוץ מהכזיתים הצריכים ללילי פסח

נסתפקתי אי ילוה עבדי המתמירים א) שאינם אוכלים מלוח כל הפסח רק כזיתים המתמירים לאכול צ"י לילה הראשונה ב), מהמת שיראום שלא התנהגו באפיית מלוח כראוי לשמור מחימוץ וממשהו חמץ, ולפי מה דמבואר במג"א (סי' קפ"ח סק"ט, וסי' הע"ה סק"ה) דלאכול כזית פת בשבת וי"ט צלילה וציוס הוא דלורייחא, האם יש להחמיר צוה לצטל מלוח התורה א).

ע ק ב י

א) וצ"ב דבריטב"א (שם) וכ"כ במקו"ה (סי' תנ"ד) מעצמו דהא דאמרינן בכתובות (לי' ע"ב) דבלעיסה קנייה היינו דוקא בגוילה, משא"כ במצה דמע"ש דס"ל לר"מ בסוכה (שם) דממון גבוה הוא ולא יוצאין בו ידי חובה מטעם דלא הוי לכם, לא שייך לומר דבלעיסה קנייה דהרי לאו גולן הוא דרחמנא נתנה לו רשות לאכול ואף במעו משלחן גבוה קא זכו עיי"ש, וא"כ כשהקטן נותן רשות לאביו לאכול מהמצה ג"כ לא שייך לומר דיקנה בלעיסה. וזוה יש להעיר ג"כ אמ"ש מוח"ז הגאון שליט"א בשו"ת מנח"י ח"ח (סי' מ"ה אות ב') שהביא דברי הריטב"א הנ"ל לנדון (כעין דברי רבינו) היכא שהאב נתן כזית מצה לבנו והחזירו לאביו אם יכול האב לצאת בו. [ועוד יש להעיר מדברי הנמו"י והי' הר"ן בב"מ (שם), והובא בחי' ק"ו הגרע"א עשו"ע חו"מ (סי' ע"ר ס"ב) שהביאו מרבנותיו הראשונים דגם כשהאב מקנה לבנו קטן לא זכה הקטן עיי"ש]. אולם בנידון דרבינו ובהנידון דשו"ת מנח"י הנ"ל אפשר ליתן טעם להקל דיצאו בכה"ג לפי"מ שכתב האמרי בינה דיני פסח (סוסי' כ"ג) ליישב מנהג העולם שכשארורים מסובים על שלחנו דבעה"ב בליל חג הפסח ויוצאין במצה אשר בעה"ב נותן להם דלא ראינו דיתכוונו לזכות במצה, [דהרי במה שמזמינו ונותן לפנייהם לאכול אינו

שלו וכמבואר בראשונים גדרים (ל"ד ע"א)], וכתב דכיון דבמצה לא כתיב "מצתכם" אלא דילפינן לחם לחם מחלה דבעינן שתהא המצה שלו לכן כיון שגותן הבעה"ב רשות לאורח לאכול, אף אם לא הוי שלו לענין שיוכל להקדישו וכדומה, מ"מ כיון שיש לו זכות לאוכלו בהא סגי, דלענין מצה סגי כשיש לו רשות לאוכלו, עיי"ש. — וא"כ בנידון דידן ג"כ י"ל הכי כיון שיש רשות לאב לאוכלו בהיתר, יוצא בה אף דלא הוי ממש שלו. א) ראה מש"כ לעיל (סי' רל"ח הערה ה' ולעיל ה"א סי' י"ז). א) כן נהג רבינו ז"ל, וכן נהג ג"כ הגה"ק בעל הישמח משה ז"ל וכמובא במכתבו של הגה"ק רבי צבי הירש מליסקא ז"ל והודפס בס' דרכי הישר והטוב. וכבר הובא חומרא זו בשע"ת (סוסי' ת"ס), והעיר לזה הגר"י וועלץ ז"ל בחוברת "האהל" (שנת תשט"ז חו' ב') וראה (שם-חו' ג')-מש"כ-הגר"ד מושקוביטש ז"ל אב"ד באגניאד. ב) וגם למאן דס"ל דאיכא מצוה באכילת מצה כל ז', היינו דאם אוכל מקיים מצוה ולא דאיכא חובה כליל א', עיין בשו"ת חת"ס חיו"ד (סי' קצ"א) ד"ה ומ"ש. ד) הגה"ק רבי דוד דייטש ז"ל אב"ד ע"ח שנהג לא לאכול מצה כל ימי הפסח, מ"מ בשבת וי"ט אכל מצה כדי לצאת

האמן רבינו עמזון סוכר צליל

משום דלא מיקרי אכילה הי"ב גבי מי"ע דלא ילא צה ידי חובתו. וחזון להגאון בעל הכתב סופר בשו"ת חאו"ח (סי' ל"ו) שמצינו ראיה מהירושלמי שבעה (פ"ג הי"ד) שאמר ר' יוחנן האומר שבעה שלא אוכל מזה אכור לאכול מזה צליל פסח דשבעה חלה צולל, אמר שבעה שלא אוכל מזה צלילי פסח הוה נשבע לצלל המזוה ולא חלה השבעה. ואם יומא דיואלאין באכילה מזה שלא כדרך הגאון, ולגבי איסור שבעה אינו חייב אלא אם אוכל כדרך הגאון הי"ב לא הוה נשבע לצלל חה המזוה שיכול לקיים המזוה ולא לעבור על שבעתו. ועוד הביא ראיה מקושי החוסי ר"פ לולב בגזול (לי ע"א) ד"ה משום, שהקשו למה לרי"ך לן לימוד שאין יואלואין צמלה של עבל, תיפוק ליה דהוה מזה הבאה צעצירה ע"כ, ואם נאמר שבמזוה יואל שא לא כדרך הגאון הי"ב לא הוה מזה הבאה צעצירה דהעשה קיים שלא כד"ה"י ועל הלאו לא עבר, ולכן לרי"ך לימוד דכשיש בו איסור עבל אינו יואל בו מזה מזה.

וגלע"ד דשאני מזה משאר מזוה עשה, דהנה י"ל דאפילו אם נאמר דבשאר מזוה יואל שלא כדרך הגאון, מי"מ גבי קדשים שהקפידה ההורח שיאכל נגדולה כדרך שהמלכים אוכלים מסתבר דלא ילא, והי"ב גבי פסח שרי"ך לאכלה ללי אש דרך גדולה ג"כ אין יואלואין שלא כד"ה"י (עיין סברה זו בכתב סופר שם). ולפ"י מזה דאיהקש לפסח ואין היקש למזה ג"כ אינו יואל שלא כדרך הגאון א, ועי"ל דצמורה שהקפידה תורה שהכליה אכילתה היא שזכור ונתעורר על ידה מה שהי, כגון מזה שאנו אוכלים על שם שזכור ע"י שלא הספיק צאקס של אבותינו להחמין עד שגאלנו ממח"מ הקב"ה, ולא עוד אלא שרי"ך לומר בפס מזה זו אנו אוכלים לזכר דבר זה, כדאיהא במחני"י סוף פרק ערבי פסחים (קט"ז ע"א) דא"ר גמליאל מי שלא אמר שלשה דברים אלו פסח מזה ומרור לא ילא ידי חובתו. וכתבו שם צהוסי דיליף לה מדכי "ואמרתם" זכה פסח, ומזה ומרור איהקשו לפסח, ומזוה כאלו לרי"ך לאכול על חופן שישיג האוכל אהוה חה תכלית המזוה, ויש בדבר

ועלה בדעתו לפי מה דאיהא בשו"ע חו"ח (סי' רפ"ח. ס"ב וס"ג) דמי שרגיל לישב בהעניית תמיד ואכילתו מוזק לו אין לרי"ך לאכול בשבת ויוכל להענייה שהכליה הוה העונג והשמחה ד, וכיון שמתערר באכילה מהצטל מעונג ושמחה ע"י ולכן אינו מהוי"ב לאכול. וכן נהג הי"ר יתורה החסיד ז"ל, וא"כ הי"ר בני"ד דכיון דאם יאכל מזה, כל היום עולים בלבו בהרורים וירא אולי לא היו כשרים כראוי ולבו נוקפו מזה כל היום ומשער ע"י מחמת ספיקתו, פטור מאכילה. ואפילו מהענה כל היום מעטם זה אינו לרי"ך לישב הענייה להענייהו כמו שמהענה בשבת ויו"ע הענייה חלוס שמהוי"ב לישב הענייה להענייהו כדמבאר שם בשו"ע (ס"ד), דההם הוה העטם מפני שצטל עונג שבת, אבל זה לא הי"ב מהוי"ב מעיקרה לאכול לדרכה כיון שאכילתו לער הוה לו פטור מאכילה. וק"ל ראיה לזה ממה דאיהא ברמ"ח ה"י ר"ה (סי' תקל"ז ס"ג) דכשמחשבה הענייה חלוס ברי"ה אינו לרי"ך לישב הענייה להענייהו כיון שלמקלח דבותיו מזה להענייה ברי"ה וברשות ההענה, וספיקה להקל כי למהיב הענייה להענייה אינו אלא מדרצקן.

סימן רסד

- א. בדברי המל"מ אם יוצא יד"ח באכילה שלא כדרך הגאון.
- ב. בחילוק בין מעילה לתרומה לענין צירוף לזמן מרובה.
- ג. בענין אכילת חמץ שלא כדרך הגאון.

ה המשנה למלך צהי יסו"ה"ה (פ"ה ה"ח), מסופק אם אוכל דבר מזה שלא כדרך הגאון כגון מזה בפסח אם ילא ידי חובתו, ומסיק כי היכי דצמורה לא העשה דכתיב צה אכילה ואכלן שלא כדרך הגאון פטור

סופר

דאיכא ביה משום שמחה הי"ב מתענין ביו"ט. אולם מדברי הב"ח הג"ל מבואר דלא נחית לזה עיי"ש. [וע"ע בשו"ת רעק"א (בהשמטות לסי' א') ובשו"ת חת"ס חאו"ח (סי' קס"ח) ד"ה ואמנם].

א) ובכת"ס כתב דדוקא בפסח דשייך ג"כ למשחה [עיין רש"י פסחים (פ"ו ע"א) ד"ה אין, ורשב"ם (שם קי"ט ע"ב)] דזומה לשאר אכילת קדשים בעינן שיאכל כד"ה"ג. משא"כ במצה ומרור דלא דמי לקדשים (דמפורש בהם למשחה) אפשר דיוצא שלא כד"ה"ג. — ובגוף דברי הכת"ס דכל דאיכא בהם למשחה אינו יוצא שלכד"ה"ג, העיר ק"ו היד סופר (מובא שם בליקוטי הערות) מדברי הכת"ס בחי"ד (סי' י"ח) דלמשחה דכתיב בקדשים אינו אלא לכתחלה. — וראה בסי' שלאח"י משי"כ בזה רבינו.

ע ק ב י
ידי חובת אכילת פת בשו"י"ט, והובא בזכרון יהודה (דף ל' ע"א) L
הנה מה דכתב רבינו דבשבת איכא משום שמחה, אינו כן דעת התוס' במוע"ק (כ"ג ע"ב) ד"ה מאן, וכ"כ במהרי"ל ה"ל יו"ט בשם י"א דמה"ט אין מתענין ביו"ט העניית חלוס, ולפ"י אין לנו ראיה דיהי' מותר לבטל אכילת מצה ביו"ט דפסח, אולם אנו קיי"ל דגם ביו"ט מתענין ת"ח, וכמבואר ברמ"א (סי' תקכ"ט ס"ב), וכ"כ להדיא הב"ח (סי' תקצ"ז) אדברי המהרי"ל הג"ל, ואפשר לומר דלמאי דקיי"ל בשו"ע או"ח (סי' תרפ"ח ס"ו) כהירושלמי מגילה (פ"א ה"ד) דפורים דמקפין שחל בשבת עושין סעודת פורים ביום א, משום דכתיב ימי משתה ושמחה את ששמחתו תלויה בביו"ד יצא זה ששמחתו בידי שמים, א"כ מבואר מזה דגם בשבת איכא משום שמחה, [עיי"ש בהגהות יד אפרים], וכיון דמתענין בשבת

גבוה למעלה מעשרים דל"כ ליכא הוכרא ומלאחי בהשו' פניא
 ח"כ סימן קמ"ב שלאל גם כן בד"ו והטלה דבטיני שיהיו ב'
 המזוזות נראים בחור המכו והביא ראה מערובין י"א בפתחי שמאי
 דלחז מ"ד לית ליה שיקי' ופירש"י שאין להם מזוזות שנהלה אבניהם
 מפאן ומכאן אכן יולאח ואכן נכנס ואין זו לה"פ ע"ש ואי ס"ד דלא
 בעינן למחוי הגך מזוזות אף שאכן יולאח נימא דכמאן דליהא דמי
 והו' מזוזת שזה ובטי"ב דכיון דהאבן היולאח הופה מקלת המזוזת
 לא מיחשב לזרח הפתח וגם ראה מהא דפליגי ר"ג ור"ש אם
 הקנה שט"ג לרין ליגע בקנים שבדרין ומייתי ראה מהא דכיפה
 דר' מאיר מחייב במזוזת ורנכן פטרי ושנין שאם יש ברנליה עשרה
 שהיא חיבת וברש"י ר"ה חיבת דהא יש בה עשרה גובה ברוחב
 ד' והפילו כל העיגול תחום נאחר שם שיעור פתח כשר אלמא א"ל
 ליגע דלא כהעשרה דפתח ברנלים הוא העיגול מפסיק בין הקרה
 העליונה למזוזות עכ"ל ואי ס"ד דגם מזוזות מכוסיס כשרים אם כן
 יש לומר דכיון שאם יטול העיגול משם יגיעו המזוזות עד המשקוף
 הו' כנוגעים להקרה ובט"כ דכלא יוכר כסול ועוד דהא ברף י"ד
 אר"ש הניח קורה ע"ג מביי עליה מהלל וכו' קורה אין כאלן
 מחילה אין כאלן משום דמכוסה ומסתמה הוא גם
 למ"ד קורה כשן מחילה הפילו הכי לימ' וה"ג בלה"פ עכ"ל. והנה
 מ"ש ראה מדין קורה הוא תמוה דלרין דלא קיימא לן כר' יהודה
 קורה משום היכר כדליהא שם י"ב ע"כ אם כן אין ראה וגם מ"ש
 ראה מפתחי שמאי ומדין כיפה יש לומר דר"ה"ה שגם במקומם אין
 מזוזת כלל ואכן בעינן לזה"פ לויכא חבל היכא שהמזוזת במקומה
 היא מזוזת ויכרת להעמוד שם חלף פעל ידי כותל החוף אינה יוכרת

מס"ם דערוזין כ"ו צי ובהגלעה מי שרי אין והמניח בן בג בג
 אומר וכו' ועכ"פ כ"ד דלא מוכחא מלתא שרי על ידי הכלעה :
ויקור דכל איבור שמורה הוא משום דלכחלה אסור בהגהה
 כדמוכח בפסחים כ"ג א"כ בני"ד שאינו מוכר במשקל הרי
 אינו נהנה כלל מהחטי חלב שבסופו שאינו לוקח ביוקר עבור זה
 ובירושלמי סוף פ"ב דדמאי ר"א בשם ר"ה גי' ב"ד הוא החלב
 משל עבה (מה שהסר מהמשקל על ידי יוקור החלב העבה לרין
 להשלים . פ"מ) וגיה"י משל לוקח התקין ר"א בקרין שיהיו שניהם
 משל לוקח בנין דיהוון מרבין טבאח (כדי שינקר בטוב שלא יפסיד
 על ידי הניקור דמי המשקל . פ"מ) ומוכח דכאילו מוכר ע"י משקל
 על ידי מפיסד על ידי הניקור ואינו לוקח יותר דמים עבור חלב
 שבסופו וע"י מולין קל"ב א' לקחן הימנו במשקל וכו' ומכאן וכו' ואם
 כן גם כ"ד אינו לוקח דמים יותר וע"ש בר"ש גבי מוריים שמערבין
 בו יין אם לא היה נמכר ביותר בטוב היין לא הוה נהנה מן היין
 במז"מ וה"ג כ"ד :

א"ד דמ"ו איכא חשש הקלה שמא ישכח ויאכל כמ"ש הפר"ח סוף
 סימן זה ואף דבש"ס מהר"ם חו"ד סימן קמ"ח פסק להסיר
 לבטל בשר טרפה שנודמן כדי למכרו לעכו"ם והביא ראה מחולין
 ק"ו ורש"י ומהרש"א ובפרט מופסחים ע"ו ב' אבל היינו בנדמנו אבל
 לעשות מהסר קבוע בבדי' והוא אסור וממ"ש גם בחשו' חשב"ן
 וע' בזכ"ה י"ד אות ב' וע' הגו' חכ"ל סימן פ"ו בשם ח"ד
 להראב"ד וע' במש"ו אר"ח סוף סימן חמ"ו סק"ה בדברי מניא סי'
 חמ"ב וע' חשו' ומהר"ם א"ז סימן מ"ט ולכן אין להסיר רק כפי
 שכתב בחשו' ד"ח ח"ב חמ"ח סימן כ"ו לטוב משרתת עכו"ם
 וילוי לה מנות והיא חבשל ותתעסק בכל העסק וישוה א"ע עמה
 שהיא תקח שכר הביטול ובעד העשר והוא יקח דמי שאר הסעודה .
 והגלע"ד כתבתי :

סימן רט

לכבוד הרב המופלג בחו"ד בנש"ק וכו' מו"ה
 שלום גוטמאן נ"י דוב"ץ בק' יאם בטאלדוי

העמוד להלאה מעבר ב' של הכותל יש לומר דמהני ועוד דהא
 מכואר בריטב"א דרוקא כפתח בדל"ל שנקיף פסול משא"כ בלה"פ
 של קנים . ובמק"ח בטובו בחיקין עירובין ביאר הדברים היטב דיש
 חילוק בין מזוזת לעירוב בזה גם העלה דרוקא בדליכא לחי והכתיבים
 שבגדרים ארוכין ר"א פסול בפתחי שמאי משא"כ בדליכא לחי בכל
 גוויי בני ע"ש אם כן כשיעור דאין ראה מהא דפתחי שמאי וכבר
 כתבתי בחשו' א' (לעיל סימן ר"ט) שמבואר בב"ח דגבי לה"פ לא
 בעינן שיהא נראה אפילו מכחון וגם באינו נראה לא מנפנים ולא
 מבחון כג' נר ופולפתי בזה והעליתי בדיון אם החוט שטי"ג הקנים סובב
 הולך ע"ג של בית המפסיק באלמע ל"פ דאם הביח הזה הוא
 בקלה המכוי יש לומר דהביח עלמו נחשב ללחי אף שרוב ד"ח אף
 כ"ד שמחילת הגן ארצו גדול והחוט הסובב ע"ג מחילת הגינה
 הוא באלמע ארצו א"ח להקל וכבר בא מעשה כזו לפני בשעה"ד
 שלא היה באפשר להעמיד לחי חתה החוט ועשייתו טיה של גפסום
 ככותל שיהא עב כל סהו כמורה לחי ובכ"ד אם א"ח לעשותו מלד
 חון וכולו לעשותו מלד פנים כן כותל הגינה חתה החוט כיון שדעת
 ה"ח שא"ל היכר בלה"פ אם כן מהני גם באינו בולט למעלה שיהא
 היכר ובפרט בצירוף העמוד שבאלמע הגינה וגם בגובה יותר מעשרים
 אמה מהני מה"ט וכדאי הוא הביח' לסמוך עליו בשעה"ד שא"ח
 לתקן בע"א אבל אם ג"ו לא יעלה בידו א"ח להקל על ידי העמוד
 שבאלמע הגינה הרחוק הרבה מכותל הגינה יותר מעשר אמות
 ושם הוא מקום זרעים המבטל הדירה .
 והגלע"ד כתבתי :

סימן רח

לחמן בני האברך הרב הגדול וכו' מו"ה משה ישראל
 פערלבראן נ"י שבוששקוף בארץ הגר .

מכתבו הגיעני וע"ד שאלתו בתיי אכסניות שקונים בשר
 אחורים בלא יוקור מלחב ורם ומבשלין ומוכרין לעכו"ם
 והנה מכת איבור חלב הביא מהפר"ח דגם בחלב כשעומד לאכילה
 אסור בחסורו וה"ג בזה :
הנה יש לדון לפי המבואר בבוכה ל"ט א' דבאחרונ' שאינו רשאי
 ללקחו בשביעית מצליע לו דמי אחרונ' בולבז ואינו מולאחי
 כר"ש פ"ו דשביעית מי' בשם ירושלמי בזה דמוכר שלו ושל חנירו
 דגם משום איבור שמורה שרי בשעושה כעין הכלעה אם כן . ה"כ
 כ"ד שקונה ומוכר הבשר שאינו מנוקד הרי הו' בהכלעה ושרי
 ובש"ס דבכורות ל"א ע"כ גבי מנעש בהמה וכו' החס לא מוכחא
 מלתא וכו' ומוכח דכלא מוכחא מלתא שרי בהכלעה ובמק"ח הבאחי

מכתבו הגיעני וע"ד שאלתו היות שנהגו שם כמה אנשים על
 פי הנהגת א' המזקנה בשם לדיק שיטב שם איזה זמן
 לברך כל ז' פסח על אכילת מלה ור"מ ערער ע"ו והביא מחימון
 הע"ה ס"ו ומק יעקב בשם כלבו :
הנה באמת שגם במנ"א סוף סימן חרל"ט הביא כן בשם מהר"ל
 ובחשו' ח"ס יו"ד סימן קל"א באלמע התשובה הביא בשם
 חזקוני דס"ל דכל ז' איכא מלה אלא שאינו מוכח ומכל מקום כתב
 שאין לברך על אכילת מלה ובמעשה רב להגר"א ו"ל כתב גם כן
 שכל ז' איכא מלה ולא חובה וכו' באבן עזרא פ' הא וע' ב"ש
 עה"ט פ' ראה וכה ראיתי בשדי חמוד מער' חו"מ סימן י"ד אות י'
 שהביא בשם ס' יפה ללב שהמליץ בעד הגוהיטם לברך כל ז' והוא
 דחה דבריו והביא בשם כמה גדולים שהסכימו עמו ואינו מולאחי
 בחשו' הריב"ש ס' קנ"ט במפורס דאילו אלא רשות ולא מלה כלל :

ולבו אותו לדיק וחסידיו אין רוח חכמים נוחה מהם (כדליהא)
 כה"ג בשבת קמ"א ב' ויש לבטל המנהג וחוץ חשש ברכה
 לבטלה איכא הספק בין ברכת המזלות לאכילה ואוכלים בלא ברכה .
 והגלע"ד כתבתי :

ומה שנסתפק במו שאינו אוכל בחוה"מ"ס על ידי כינה אם חייב
 לנטות לישב בכוכה בלא אכילה ולברך-ברכה-לישב-בכוכה
 הנה כבר כתב הע"ו סוף סימן חרל"ט דמי שמתענה חייב לברך
 על כל ישיבה וכתיבה וטור' מש"ס דמנוחה מ"א ותוס' שם בעובדא
 דמלאכא ורב קטינא שגם בצלוח שבידו להביא א"ע לידו חייב עשוש
 בעידן ריחמא אם אינו מקיים ובחוס' פסחים ק"ג ב' ד"ה ואין לו
 הביאו ראה מהסוטה י"ד שיש לחזר ולהביא א"ע לידו חייב ואם לאו
 מנוחה לשנים . ועתה"ש שכתב ל"ב ע"כ ב"ד"ה בעון לזיות וכו' ותוס'
 ערכין ב' ע"ב ותוס' הרא"ש לברכות י"ח בזה ובח"ל כולל ס"ח רין
 י"ט מסופק אם לרין לילך לעיר אחרת לקיים מ"ע ומחוס' הג"ל
 מוט דמחויב בזה אבל י"ל דשאני מרע"ה שאל"ה ה"ה מהלך במדינת
 ומוטע

וטובע ממל"מ וב
 ב' ורש"י ד"ה ה'
 המלה הוא עד
 לחייבו בכך אבל
 קן בהרים משא"כ
 במד"ר פ' זו פ"ו
 חפגע כי יקרא
 חי אהה זקוק לע'
 ורדפהו למק"ל

מכתבו הגיו
 מלג
 ידי כלי אינסטרומ
 שהוא רק ד"ב ו'
 מהא דאם רחלה
 אבל אכן לא קיימ
 ה' עונות הביא ו
 עונות וכו' שהוא
 הל' מקואות כימ
 עונות וספרה וכו'
 להוליא אשם מבט
 רק חומרא בטלג
 הר"ן פ"ב דניטין
 שאמר גרשתי אם
 ובפרט שיש רגל'
 סימן ע"ו דגם ו
 גמורה יש להקל ו
 רחמה פעם ראב
 גם פעם

לחרב וכו

מכתבו הגיו
 בזה
 טבעת וזה והנע
 רחל בת שמואל
 נעשה בדיהם סו
 והב ופקשו להכו
 וכשהראה לה פע
 מיין כפרה ב"ט
 העיד בחבור יהו
 הוא כסף או זה
 אבל לא ראה הו
 שנהלה החזיקה
 והסתכלה בהשג
 בחבור יהושע ש
 לידה הספעת והת

והנה יש לדון
 רק עד
 כל העדות יש לל
 לבר בגמולא קא"
 פ"א וכתב דגם
 מודים דבראייה
 כמ"פ גם בלא נ
 לשיטת הש"ך רס

והם פירש"י ג"כ מלת חסידות, ונ"ל דמלת חסידות אינו חיוב לכל אחד ועין יפה הוא חיוב גמור לכל אדם, וע"כ כתב בצ"י צו"ד סי' קפ"ז והא דנדה (ע"ז ע"ב) בעל נפש לא יבעול וישנה, דלרמב"ם הוא דין גמור לכל אדם, אך דגמ' תני לה רק בצעל נפש [ובני מר אברהם דוד ג"י העיר מגיעין (ל"ח ע"ב) דפרין על ר"א שחרר עבדו להשלימו לעשרה מהא דמשחרר עבדו עובר צעשה, ולפמ"ש הריעצ"ה מגולה כ"ח ע"ב והא דמשחרר עבדו עובר צעשה לאו דוקא, אלא מידת חסידות הוא, הכה דפרכין על ר"א אפי' ממדת חסידות].
ובהאי ענינא דמבואר בחולין (מ"ד ע"ב) השייך להקשות על אמורא אפי' ממדת חסידות, וכוונתו ללמד גדול גם חסידות חסיד כדון, וכעין זה בצ"מ (פ"ג ע"א) : א"ל

דינא הכי א"ל אין למען תלך בדרך עוצים וכו' דינא הכי, א"ל אין ואחרות לדיקים חשמונה, וכתב הש"ס דלאיש כמה חשוב זה כמו דין גמור ג.
רק"ק ע"ז, מהא דמבואר בשבת (כ"ב ע"א) דרבה בר נחמני עבד כשמואל בדבר שאין מתכוון דש"י, וכן מבואר בשאר מקומות, וקשה דהא בכלאים פ"ט משנה ה' וי' דכאנועים החמירו אפי' בדבר שאינו מתכוון לאסרו אף שמוחר מן הדון, ואיך הקילו בזה באמוראים למעשה.
במערכת מ' אות ע"ח דמלנו לשון מיד אף שאינו תיכף ממש, כזה מלאתי בתוספתא הובא בר"ב פ"ט דעבירות משנה ד' דמיד דקאמר ר"י החס צמשה היינו כל היום.

סימן ס"ח

בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה

76 צ"ב יום א' וירא הר"א לפ"ק סאסנאוולע.
 כבוד ידידי אהובי הרב"ג חו"ב זך הרעיון וישר הסברה וכו' כש"ת מה"ר ברוך לאזנאווסקי שליט"א אבדיק איאוד. אחדש"ת בזהבה כמשפט.
הגיעני הקארעקטין מספרו "שעשועי רעיונים" והכני עמוס הערדות בהקפת כל הראש, מ"מ לעשות רצון כה"ר חפלה, ועיינתי בהם קל"ת ומלאתי בהם סברות ישרות ונכונות בחריפות ובקיולות ומעממים ערבים, וישר כחו לעשות לז"ים ופרחים לתורה, ויהי לתועלת לחופשי משוגע צים התלמוד וגם ברוך יהי שזכה לדרך על המוגמר ככי טוב ויתהלך ברחבה כפירש"י תהלים קפ"ט פסוק מ"ב.
 ידיו הדושת"ה בזהבה רבה

כבודו של מה, ומש"ה אם ראה להחמיר על עצמו אינו ראוי, ואם נימא דעוסק במצוה פטור מן המצוה הוי רק רשות, מה שייך להחמיר על עצמו עכ"ל.

ארי צבי פרומער האב"ד קאזעגלוב
 ענת ראצ"ד דפס סאסנאווצע
ראיתי בצפ"ר (כלל יו"ד) הביא מש"כ בצפ"ר שיה הסדה (ד"י"ח ע"ב מדפי הספר) צ" ראות דעוסק במצוה פטור מן המצוה אם עושה לא חשיב רשות רק מצוה, א' מחוס' צרכות (י"ח ע"א) ד"ה ואינו בשם ירושלמי דמי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש משום דאין לו מי שישא משאו או מפני

ופלא בעיני שלא העתיק נכונה, [ומש"כ מה שייך להחמיר על עצמו אינו עונה כלל, דאף דהוא רק רשות הלא מלנו גם אינו מצווה ועושה ויש בו קל"ת מצוה וקיצול שכ"א וכע"ז מ"ע שהזמ"ג נשים פטורות ומ"מ לר"ת ב רשות לדרך ולגו, וע"כ דהוי קל"ת מצוה, ועיי' בראצ"ד לחו"כ ג דנשים צמ"ע שהזמ"ג הוי מצוה של רשות, וכע"ז בשו"ת הר"ן (סי' ל"ד) בשם ר' דן בהא דרפ"ב דקדושין (מ"א ע"א) האשה מתקדשת בה ובשלוחה, ואמרי' בגמ' דקמ"ל דמצוה בה יותר מצשלוחה, והק' הר"ן הא אשה אינה מצווה כלל על פו"ר [ובר"ן שם תירץ דכיון דא"ל להבעל לקיים המצוה בלעדו גם היא מקיימת מצוה] אמנם בשו"ת הר"ן הבי"ל חורף, דכמש"כ ר"ת צמ"ע שהזמ"ג דיכולה לדרך ומקיימת מצוה, כ"ה צפ"ר מקיימת האשה קל"ת מצוה, וע"כ שייך בזה מצוה בה יותר מצשלוחה עיי"ש, ובצרכות (ג"ג ע"ב) האו מאן דעבד כב"ש בשוגג [שחזר למקומו לדרך] ואשכח ארנקי דהבצח וכע"ז

ג. פ"ר ויקרא פרשתא ב"י ברייתא ב' ד"ה ר' יוסי דר"ש וכו' (דאפי' במ"ע שהז"ג דנשים שהיא רשות אמרינן ב"י עדל"ת עיי"ש, וע"י בציונים לתורה כלל כ"ה ובספרו אוצרות יוסף על יו"ד ח"ב אות ו' (בט"ז סי' י"א ס"ק א') מש"כ בזה).

ג. וע"ע בחי' הגהמ"ח זצ"ל למסכת ב"מ כ"ד ע"א (אות ע"ג) מש"כ שם, בענין לפנים משורת הדון, דלגבי צדיקים בקרא דין גמור עיי"ש.
 א. ע"י לעיל סימן ד'.
 ב. בתום ר"ה ל"ג ע"א ד"ה הא וכו'.

100 ארץ צ"ב - חלק
 האון מור"ר אריה צ"ב פרומער צ"ת ה"ג
 ארץ קוצ' לאו
 ונא ישיב מכתו אולין
 ניון ונשכר מי גרמ"ל ל' דין אגרגא מעבאנא גלילא

מטעם עוסק במלוא פטור מן המלוה, ועיי"ש טעם הצריכותא לצי דרשות אלו.

ויש לי עוד להאריך בכמה עניינים הנוגעים לחיבורו, אך מחמת נחילת המוכ"ז לא יכולתי להאריך, ועוד חזון למועד.

ובכלל הנני אומר שראויים הדברים להפיצם בין לומדי תורה.

ידידו הדושי"ת בזהב

הנ"ל

רבות] אך כך כתבתי, דאם נימא דהוי רק רשות איך ס"ד שיהי רשאי להחמיר הא הוי צרכה לבעלה, [וצרתי זו יש לדון ג"כ דתלוי בפלוגתא דנשים סומכות רשות ואכמ"ל].

ומש"כ כת"ר דצירושלמי ברכות ממעט לי מקרא דכל ימי חיך ימים שאתה עוסק בחיים ולא ימים שאתה עוסק במתים ד, יעי"נ מר בצירוש החרדים שם דמיטוט זה הוא טעין המיטוט דובלכתך בדרך פרט לחתן, ובשיהבם המיטוט

סימן ס"ט

בענין נכרי אי מצווה על ניבול פה ובשאר המצוות

אלו עון, וכל מעשיו הטובים עשה בהלע, ובכל משך הזמן הנ"ל לא הי' נודע לשום אדם הנהגותיו ועקבותיו לא נודעו, והכחצים של חשבון הנפש הנ"ל היו סגורים ומסוגרים כל משך ימי חייו לכל יודע לאיש, ונפטר באביב ימיו, ונחקיים בו מעין דברי המד"ר קהלת כ': כד דמך ר' בון צרי"ח עאל ר"ז ואפטר עליו הדין פסוקא (קהלת ה, יא): מתוקה שנת העובד וגו' יגע זה צבי שעות בכשרות מה שלא יגעתם אתם כל היום, כך למד ר"צ תורה לכ"ה שנים מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד לקי שנה, ומעין זה יש להמליץ על הרה"ג ז"ל הנ"ל.

והשאיר אחריו ברכה חידושים נחמדים ונפלאים על מסכתות ושו"ע, אך מחמת הולאת הדפוס וגם כי החידושים צריכים עיון וזיכרון לזכר מתוכו מה שראוי להדפיס, כי לא כל מה שאדם רושם לעצמו ראוי להפיצו על פני תבל כידוע מדברי הרמב"ם ז"ל, ע"כ צהרו בניו שיחיו להדפיס כעת ילקוט הנ"ל שהוא מקובץ ממה שכבר כחוב בספרים ובאחריו מקומן בחוספת נופך וקצת לקושי חידושים משלו, וראוי ונכון לכל אדם לקנות ספר הנ"ל להציא ברכה אל ביתו להיות לשאריה ולמזכרת להרה"ג הדיק ז"ל הנ"ל לדובב שפתי ישנים.

ועי"ז באטה"ח

ארי צבי פראממער אבדיק קאזעגלאוו
חופ"ק סאסנאווצע

הן ש"צ היקרים האצרך הרבני החסיד מו"ה יעקב יוסף נ"י שו"ב דפה סאסנאוואט, ואחיו האצרך החו"צ החסיד מו"ה יונה נ"י ואחיו הצ' המופלג צבי יהודא נ"י, בני ש"צ הרב הגאון הדיק ר' שלמה שטענציל ר"מ ומו"ץ דפה סאסנאוואט רואים להדפיס קונטרס קהלת שלמה מאזיבהם הרב הגאון ז"ל, והם ילקוט דברים חדשים מקוצצים מספרים שונים על סדר אלף בית.

ואם כי הרה"ג הנ"ל לא כהצ על דעת להדפיס, רק רשם הדברים למזכרת, מ"מ חציבים וערכים עלי דברי דודים, כי ביודעו ומכירו ומוקירו קאמינא, כי הרה"ג ז"ל הנ"ל הי' ת"ח גדול, שקידתו בתורה הי' דבר נפלא, ממש לא הלך ד' אמות בלא תורה, ושם לילת כימים ולמד תורה מתוך הדחק, והי' לדיק חמים עניו ושפל בךך ויראת הי' חופף עליו כל היום, והי' ממרי דחושבנא, ומן יום חופתו שהי' בשנת שיצטר לינוי חייו עד יום עלות נשמתו הטהורה השמימה בשנת תרע"ט צויה הי' אלול צהיותו בן ל"ה שנים, רשם לו בכל יום לפני שכיבתו איך עבר עליו כל היום במחשבה דיבור ומעשה, לא הניח דבר קטן ודבר גדול, כל רגע של ציעול תורה וכל נדנוד והנוטה של הטא הכל רשם לו למזכרת, והנסתכל צו הסמר שערות ראשו איך הי' פחד הי' לנגד עיניו איך בדבר קל שבקלים מדברים שאדם דש בעקביו, עדש"כ בסה"ק עה"פ (תהלים לב, ב): אשרי אדם לא יחשב הי' לו עון, שמה שלא יחשוב הי' נחשב

וכו', ולא בגלל עוסק במצוה. משמע דאי מטעם זה הי' רשאי להחמיר ע"צ.

ד. בירושלמי פ"ג דברכות הי"א מבואר דהא דבמתו מוטל לפניו חדין דאינו רשאי להחמיר על עצמו. בגלל הפסוק דכל ימי חיךך

סימן כ' ס"ק י"ט: אך יש לחלק שהרי מבואר בש"ס וכו'.

שבת ק"י ע"א ועיי"ש ברשב"א.

סימן כ' ס"ק כ': כי מאחר שפצוע דכה יש לו רפואה וכו'.

דביבמות ע"ט ע"ב דברים אין לו רפואה, וביבמות ע"ו ע"א: ניקב ונסתם וכו' ואי לאו כשר.

סימן כ"א ס"ק ח': אבל איסור מסתרים דאינו עושה מעשה וכו'.

קשה לי, דבשבת (ק"י ע"ב) בעי למימר, דכוס של עקרין שרי לשתות, משום דמעצמו הוי, הגה דאין איסור במסתרים רק במעשה. ואף למסקנה שם לגבי כוס של עקרין דאסור. מ"מ פסק הרמב"ם, ובשו"ע אבהע"ז סי' ה'. דאיסורא הוא דאיכא, מלקות ליכא, הגה דליכא לאו גמור במסתרים בלא מעשה. ועיי' מנחת חנוך מצוה רצ"א.

וזולת זה, גוף הדבר הוא חידוש, ולא אישתקו הפוסקים מלפרש דכל המסתרים עובר. ואם מוזמן עצמו למסרים לזקה דהוי כמו במכות כ' ע"ב בניקף.

סימן כ"א ס"ק כ': ע"כ צריך חקירה לפי דברי אביו אימת ה"י וכו'.

בהשאלה בסופו בן שנה, משמע דאפי' בן משכחת לה שיחשב יש בו לשאול או שהגיע לכלל דעת שאין עשוי החוט שם. וצ"ע לומר בן

ולענ"ד לכל הפחות להיות בר שש, וכעיי"ז באו"ח סי' קנ"ט סי"א דפחות מכאן דינו כקוף.

בראה לעיל ט"ם "בן שנה", כי סיים שהי' במשחק. ובן שנה עדיין איננו במשחק הילדים.

סימן כ"א ס"ק כ"ז: דחזקה כיוצא בה שסותר חזקה דהשתא לא אמרינן וכו'.

ע"י אבני נזר יו"ד ח"ב סי' שמו"ח ס"ק ב'.

סימן כ"א ס"ק ל"ב: ועולה בזכרוני שהריב"ש פירש כן וכו'.

ע"י לקמן סי' קכ"א ס"ק י"ב משו"ב בשם הריב"ש סי' קצ"ד.

סימן כ"ב ס"ק א': וכן הטור לא העתיק דברי רמב"ם בכרתו כלב ואף לא כרתו קוף וכו'.

ועיי' אהע"ז סי' ה' סעיף י' דדין כרתו קוף כמו בירי אדם. סימן מ"ה ס"ק י"א:

ראה ברמב"ם בכה"מ שורש י"ד, לגבי דין כרת ומיתה ע"ש. סימן נ"א ס"ק ח': ובדרבנן נמי איכא לפני עור וכו'.

* זה כתב הגהמ"ח זצ"ל בע"ב של שער הספר אב"נ.

ורמב"ן וריטב"א ריש מועד קטן הוכיחו דברבבן ליכא לפני עור.

סימן נ"ב ס"ק י': כיון דספיקא דרבנן לקולא אין איסור רק כשיודע שיש איסור וכו'.

וכ"כ בנתיבות המשפט הו"מ סי' רל"ד, דשוגג דרבנן אין צריך כפרה.

סימן נ"ו ס"ק ל"א:

ע"י בפנים סוסי' נ"ו אם מותר לגרום שהי' אח"כ דיעבד אם מותר ליקח אשת חמוי במקום שאין מכירין ואח"כ יהי' דיעבד וילך למקום שמכירין, יש לומר דתלוי בפלוגתא דרש"י פסחים נ"ט ע"א דאפי' למ"ד לינה מועלת מותר להעלות אימורין ולהליגן שם כל הלילה, ולהקמירן למחר, מצד אם עלו לא ירדו, כיון דעכשיו עדיין כשרים הם, ותוס' ר"ה ל' ע"ב ד"ה ונתקלקלו וכו' כתבו להיפך, הגה פליגי אם מותר להכניס עצמו לעבד על לכתחילה מחמת דאח"כ יהי' דיעבד.

וילה"ע מו"ד סי' צ"ט בש"ך דאסור לערב חלב במים בשישים על מנת ליתנו אח"כ כתבשיל של בשר אע"ג דבשעה שעושה הוא היתר. משמע קצת כתוס'.

סימן ע"ט ס"ק ר': דמי שמצווה על פו"ר מצווה שלא להשחית זרע וכו'.

לכאורה קשה כאן, כיון דאיסור השחי' הוא משום לאו, יהי' חמור מפ"ו דאינו אלא עשה, ואילו השחי' במיתה כדמפורש בקרא.

אך מצינו כה"ג גבי מילה. אף שהוא עשה שיש בו כרת מועיל בו תשובה. ואילו מיפר ברית אין לו תשובה כדאי"א.

הגה, דמי שמקלקל העשה בידים חמור הרבה ממבטל העשה בשוא"ת. וה"נ במבטל פו"ר בידים חמור טובא ממבטל פו"ר בשוא"ת.

סימן ע"ט ס"ק ט': מ"מ מצוה יש לה במה שמסייעת לבעל לקיים מצותו עכ"ל וכו'.

בשו"ת הר"ן סי' ל"ד בשם הרב ר' דן פתב דכמו שכתב ר"ת (בתוס' ר"ה ל"ג ע"א ד"ה הא וכו') דאף דאשה פטורה ממי"ע שהזמן גרמא, מ"מ יכולה לברך וכו' הי"נ בפו"ר ע"ש.

ובלע"ד להשוות דברי הר"ן שכתב שובח עם דברי הר"ן בקדושים, דהנה האבודיהם כתב, דהא דאשה פטורה ממי"ע שהזמן גרמא הוא משום שמשועבדת לבעלה, ומכתבי

א. ע"י בתשו' מהגהמ"ח זצ"ל לעיל סי' נ"ו ובהערה ד' שם.

משמע דשתתכון אין הפי' אמרה למיתה, וכ"כ באבני נזר
יו"ד ח"ב סי' של"ב—של"ג.

סימן פ' ס"ק ג': כי אי אפשר לפתוח בלי כלי וכו'.
משמע אפי' הכניס כל היד [לא האצבע לבד] אין השיש,
דאי"א לפתוח בלא כלי.

סימן פ"א ס"ק י"ג: סוף דבריו.
תשובה זו משנת תרמ"ח, ושלפניה משנת תרמ"ז, ובהם
העלה להתיר לגמרי לאחר תשמיש, אך סי' ע"ש הנו
משנת תרנ"ה, ושם העלה דדוקא אם יודעין ברור שאם נקלט
הזרע ע"י תשמיש לא יתקלקל עוד, או מותר. אבל לא זולת
עיי"ש, אך שם ביאר, דמוך אין מועיל לקלקל כשנקלט הזרע.
וע"כ במוך מותר לעולם. אך ב"שפריציוואניס" נסתפק.

סימן פ"ג ס"ק ו': הא אמרת דמשעקר אין זה השחתת
זרע וכו'.

לא זכיתי להבין, דהתוס' הרא"ש כתב, דכשנעקר מן הגוף
אין בו השחתה, והיינו, כשנעקר ויצא מן הגוף. אבל מנלן
דמונתו עקירה ממוח לבד, וכנמי' נדה מ"ג ע"א וכו' לשון
עקירה. לא עקירה מן הגוף. וזה ג"כ יורה עקירה מן המוח.
אבל לשון תוס' הרא"ש מפורש ויצא שנעקר הזרע מן הגוף.
וזה מוכיח יותר דהיינו היציאה מהגוף ג"כ וצ"ע ב.

ותו, דכיון דלשון האיסור הוא „מוציא ז"ל", דהיינו, יציאה
מהגוף. ואי נעקר הזרע ולא יצא, לענין טומאה תנן
בנדה מ' ע"א דוב ובע"ק אינם מקבלים טומאה עד שתצא
טומאתם לחוץ. אי"כ מכתמא, עיקר האיסור ביציאה.

ובלע"ד מונת רבינו זצ"ל. דלתוספי הרא"ש עיקר האיסור
כשמוז"ל בכח החימום והרישה, משא"כ כאן דבשעת
החימום ורישה הי' האבר בפנים. אי"כ כח החימום והרישה לא
פעל ההז"ל, רק מה שמסיר האבר ומוציאו לחוץ. וזה פעולה
אחרת לא פעולת חימום. ודומה לנתן מוך על הזרע דאין
איסור, כיון דאין ההשחתה באמצעות פעולת חימום רק בפעולה
אחרת, ודומה קצת לב"ק כ"ג ע"א כיוצאת אש, והי' גדר,
ונפל גדר שלא מחמת האש.

סימן פ"ג ס"ק ט': מ"מ יש בהם מצוות עונה וכו'.
מזה ראי' למי"ש עזר מקודש שהזמרת הו"ל הוא מחמת
דמתנגד למצוות עונה ע"ש. וממילא בנ"ד, דאדרבא,
מקיים מצוות עונה. לית לן בה משום איסור זה.

סימן פ"ג ס"ק י"א: אם ברור שהמניעה ממנו וכו'.
לכאורה קשה. הא כשהמניעה ממנו, התיר לגמרי לעיל ס"ק
א' זב' ולא הוצרך לכל זה [ותו, דכאן ס"ק י"ב

הרה"ק ר' מוטל מצ'רנוביל זצוק"ל ותבין היטב לפימשי"כ כאן ע"ש.
וע"ע בדברי הגהמ"ח זצ"ל לעיל בשו"ת סי' נ"ו והערה ד' שם.

האר"י ז"ל כתב דפטורה משום דנפטרת בעשיית הבעל ע"כ.
ונלע"ד דשניהם אמת. דמשום דמשועבדת לבעל ונפלה לו,
נפטרת כמעשהו, כמו עיקר פוסק את הטפל. וזה הטעם דיכולה
לכרף. דכיון דבעצם הייבת אלא דנפטרת בעשיית הבעל.
חשיבא כאילו עושה בפועל. וכעו"ז כתב השל"ה דאע"ג דאין
הייבים [כל שבעה] באטילת מצה. מ"מ כשאוכל, הכל בכלל
המצוה. הי"נ אף דפני לה בעשיית הבעל. מ"מ כשעושה בפני
עצמה, מצוה היא.

ובקדושין מוסרף הר"ן, דאע"פ דבמצות עשה שהו"ג לא
אמרינן סברא דמחמת דמשועבדת יהי' לה חלק
עמו, מ"מ בפו"ד משועבדת לבעלה כזה גופא, דהרי אם
אומרת תשמישי עליך, לא הוי נדר. משום דמשעבדא לבעלה.
וזה כסברא הנ"ל, דכיון דמשועבדת לבעלה בפעולה זו, שפיר
נפטרת מחמתו.

ונמצא דרברי הר"ן בקדושין עם דבריו בתשו' שפה א'
ורבירים אחרים. והכל הולך אל מקום א'.

וזה סיוע לדברי מרן זצוקלה"ה, דמצווה רק בפו"ד של
בעלה וממילא אסורה להשחתת זרע של בעלה, אבל
לאשה אחרת אין איסור.

סימן ע"ט ס"ק י"ב: ואם יכול לקלקל העבור גם לאתר
הקליטה וכו'.

לכאורה אפי' אחר הקליטה קודם מ' יום מוא בעלמא הוא.
וכ"כ המשנה למלך דאף דנפל שמת מטמא. היינו
דוקא אחר מ' דהיינו אחר יצירת הולד, משא"כ קודם זה מוא
בעלמא הוא, ולמה יהי' אסור להשהותו. ואם הי' אסור לשמש
כמוך אחר תשמיש משום השחי"ן, הי' מקום כזה לאסור.
[וגם כזה יש להסתפק כמוך, דגרע מזרע, כפרט למה שכתב
המהר"ל בכאר הגולה א טעם חומר השחי"ן, משום שהוא קלקול
בהתחלת הוי' עיי"ש, ואחר קליטה כבר הוא אחר התחלת הוי'].
אבל כיון שמרן זצ"ל מתיר מיד לאח"כ, למה יגרע אחר
קליטת הזרע וצ"ע. והאחרונים מסתפקים במי שמסתכנת
בלידה. דאפשר שמותר להרוג הולד במעי אמו, וכאן מכוון
דאפי' קודם מ' יום אסור.

ובמג"א סי' תר"ן כתב דאשה ששימשה תוך ג' ימים תרה"ן
ביתה בחמין, משמע דשוי' אפי' כשיש חשש לקליטה
ועי' רעק"א סופי' ע"א שתמה על המג"א, היינו מחמת דס"ל
דגם מוך אחר תשמיש אסור. אבל לא מצד קליטת הזרע.
סימן פ' ס"ק ב': אך בנ"ד שהרופאים אמרו רק שתסתכן
וכו'.

א. עי' לעיל בשו"ת סי' נ"ו משי"כ עוד הגהמ"ח זצ"ל בזה.
ב. עי' בארץ צבי להגהמ"ח זצ"ל עה"ת ע' ע"ש משי"כ בשם

של צ"ש שפוסלים משום שמה ימשך אחר שולחנו כמו בגדולה וטעם אחד להם וכן הוא שיטת הרמב"ם כמבואר שם בר"ן, ומח"ט פוסקים כצ"ש בין בסוכה קטנה ובין בסוכה גדולה ע"ש היטב, והרי טעם זה שמה ימשך הוא רק באכילה ולא בשינה, ואפי"ה הא חני צ"ש פוסלים, ופסול לידורו לגמרי אפילו לישן בה, ואריך שהיה מחזק שבעה טפחים, ומוכרה לומר מאחר שאסרו באכילה מהטעם דשמה ימשך, ממילא חינו יולא גם בשינה וכמבואר במלחמות בפ"ק בסוכה אפילו לישן בה ולעויל או לאכול ופחו בידו, ולפיכך היא פסולה שכל שאינה ראוי לאכילה ולכל מילי דסוכה חונה סוכה ע"ש, והנה עיין בביתור הגר"א בא"ח סימן תר"מ הג"ל שכתב על מה שכתב הרמ"א שחם הוא מלמעלה דדבר אחד, חינו יולא באוהב סוכה בשום דבר, וזה לשונו כמו שאינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו, ופחותה מעשרה, והוא"ן יורדין לתוך עשרה, חונה יכולה לקבל כרום כפחותה וכיוצא בהן עכ"ל, וכוונת הגר"א להוכיח מזה, שהרי כל בני שהשיב לא לכל הדברים חינו ראויים, יש מה שאינו ראויין לאכילה לצד ויש מה שאינו ראויין לשינה לחוד, ואפי"ה הן פסולות לכל, אלמא שבעין סוכה שהיה ראוי לכל כמו בדירה, וזה כמו ראיתי הבית הלוי הג"ל שכוין לראיות הגר"א.

ונראה שזה דלאי חם חינו הסוכה ראוי לכל הדברים, שהיא פסולה, שסוכה כעין דירה בעינין, ואין זה דירה חם חונה ראוי לכל, ואף הכח"ל יודה לה ואין מחלוקת בזה, ועל גוף הכשר הסוכה ודאי שדרשין שבעין שחאה כעין דירה, ומח"ט כתב בר"ן בפ"ק דסוכה שלכן לא אמרינן גוד אסיק בסוכה בעמוד שאין מחלוקת ניכרות משום דבעין דירה בעינין ע"ש, ועל כן באינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו, מאחר שפסולתו לאכילה משום הגזירה שמה ימשך, נמלא שאין זו דירה לאכילה, ממילא היא פסולה אפילו לשינה וליתר הדברים, שאין אדם עושה דירתו כן, רק לאכילה לחוד, או לשינה לחוד, משא"כ באם הוא ע"כ הסוכה במקום שמתעורר לישן שם ממני הבצוצים או מפני הלסטים וכיוצא, שהסוכה מלך עממה היא סוכה הראוי לכל, ואם לא יפחד מן הלסטים או שלא יבואו זבובים, או שלא יטעור מהן, היא סוכה כעין דירה, ולאחר מי שאינו לו פחד מכל אלו שפיר סוכה היא, אי"כ היא סוכה לר"ט גם בשבילו, אלא שאינו יולא בה בשינה, משום שמתעורר הוא ולא היו השנו בעין תדורו, וגם חופן הישיבה נלמד מהשנו בעין תדורו, וע"כ מה שאינו כעין תדורו חינו יולא בה אבל מה שאינו מתעורר, הרי זה כעין תדורו ושפיר יולא בה, וגם בדירה כן הוא, מה שמתעורר בה חינו עושה, ומה שאינו מתעורר עושה בסוכה, אבל מה שכתב שם הכח"ל לדחות גם הדיון מה שהביא הרמ"א שם מהתירוט הדשן בני שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שר המקום בפיטוט ידים ורגלים לא מיקרי מלעורר ואריך לכפוף ידיו ורגליו, וכוונת ממה ששיעור סוכה הוא שבעה טפחים וראשו ורובו של אדם הוא יותר משיעור הזה, ואם חינו יכול לישן גם באכילה חינו יולא כהמדוכי הג"ל, וע"כ שאריך לישן בכפיפת ידים ורגלים, והכח"ל דחה זה שודאי מלעורר הוא ופטור משינה, ומ"מ לענין אכילה הוא יולא בה, ולפי מה שביארתי קשה, הלא שם הוא בהכשר סוכה, ואין בה שיעור כיו שיוכל לישן בסוכה, ואין זה דירה, אפילו אם לא נימא כהמדוכי, ושפיר מוכח שאין זה מלעורר מה שאריך לישן בכפיפת ידים ורגלים, ואולי נאמר, שהרי שיעורין הם הללמ"מ, וא"כ גם שיעור סוכה בכלל זה, ומאחר שהדיון שמתפיק שבעה על שבעה טפחים, אי"כ נהמרה בהללמ"מ, שזהו דירה לגבי סוכה, ק"ף שאינו יכול

לישן בפיטוט ידים ורגלים, אבל לענין שם דירה שבעין בסוכה מספיק שיעור זה שעכ"פ יכול לישן בכפיפת ידים ורגלים, אלא שמי"מ חינו יכול לישן שם משום שמתעורר הוא בשינה כזאת, אבל יולא בזה אם יאכל בסוכה, שעל מה שיש בה השנו בעין תדורו שפיר דמו, מאחר שדירה היא, ואין זה נוגע להכשר הסוכה, ושפיר אפשר לומר בהכח"ל הג"ל ודוק.

7 פ"ו ה"ה, כי"ד היא מלות הישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה כל שבעה הימים בין ציוס ובין בליה כדרך שהוא דר בציוס בשאר ימות השנה וכו' ובה"ז כתב אכילה בליל יום עוב הראשון בסוכה חונה אפילו אכל כיוח פת יאל ידי חוצתו מכאן ואילך רשות רבה לאכול סעודה סועד בסוכה רבה חינו אוכל כל שבעה חלה פירות או קליות חוץ לסוכה אוכל כדון אכילת מלה בפסח עכ"ל וצ"ע לי לשון הרמב"ם כאן איך כתב שהוא כדון מלה בפסח והרי הבדל גדול הוא, שהרי בתחלת הלכות חלו בנימין המלות ובסי המלות מ"ע קס"ח כתב מ"ע לישן בסוכה שבעה ימים שנאמר בסוכות השנו שבעה ימים וחלו בתחלת הלכות חמץ ומלה ובסי המלות מ"ע קס"ח כתב מ"ע לאכול מלה בליל זה שנאמר בערב האכלו מלות כרי שבסוכה מחי שהוא אוכל בסוכה כל השבעה ימים מקיים מ"ע ולא כן במלה שאין מ"ע כל השבעה כשהוא אוכל מלה ועיין בצעל המאור בסוף פסחים שכתב ויש שואלים באכילה מלה מ"ע חין חנו מדרכין כל שבעה כמו שמדרכים על הסוכה כל שבעה ובה גמרינן מהדדי, שלילה הראשון חונה מכאן ואילך רשות בין במלה בין בסוכה כדאיתא בפי"ה ה"בן ויש להשיב לפי שאדם יכול בשאר ימים לעמוד בלא אכילה מלה ויהי נוחן באור ודוחן וכל מיני פירות, משא"כ בסוכה שאין יכול לעמוד בלא שינה ג' ימים והוא חייב לישן בסוכה ולעויל בה והיינו דאמרין בשבת פי"ה, מלה וכל מכשירי דוחין חם השבת מ"ל לר"ה הא חי מסוכה מה לאכול שכן נהגת בלילות כציימם זה עטם מה שמדרכין על הסוכה כל ז' ימים ואין מדרכין על מלה כל שבעה עכ"ל וביאר ראייתו ממה שמפורש בגמ' שאין ללמוד מלה מסוכה על מכשירין שדוחה שבת מסוכה שר"ה סובר שמכשירי דוחה שבת ופריך מה לסוכה שנהגת בלילות כציימם וע"ש ברש"י וחוס' שהכוונה שמלה המלה היא רק על לילה ראשונה אבל סוכה כל שבעה לריך סוכה ואף שגם סוכה כל שבעה חם רבה אוכל וזה לא רבה חינו אוכל וע"כ שמי"מ כשאוכל בסוכה מ"ע יש כאן ומדרך עלי משא"כ מלה חף שאסור לאכול חמץ כל שבעה מ"מ חין קיום מ"ע על אכילת מלה כל שבעה ואין מדרך עלי וזוהי ראי חזקה שאין להשיב עלי ואף לשיעורו של הגר"א שביאר שיש מלה לאכול מלה כל שבעה אבל חין קיום מ"ע באכילתו אלא מלה בעלמא משא"כ בסוכה יש קיום מ"ע באכילתו בסוכה כל שבעה וא"כ לשון הרמב"ם כאן קלה צ"ע שמדמי מלה לסוכה וי"ל. וטעם החילוק צייניהו הוא מה שכתב המאור שסוכה כיון שאי אפשר לעמוד כל שבעה בלא שינה ממילא נכללה בהקרא בסוכות השנו שבעה ימים מ"ע על שבעה הימים משא"כ בפסח מאחר שאפשר שלא יאכל מלה כל השבעה ימים חין זו מ"ע על כל שבעה הימים והוא פשוט. ואולי אפשר לומר עוד כדברא לחלק בין סוכה למלה שבעה שאסרו חמץ כרי חמץ הוא אוכל האסור כמו נבלות ועריפות וכמו בכל השנה שאוכל אוכל הכשר חין לדרך מה שלא אוכל נ"ע כן חין לדרך כשאוכל מלה ולא אוכל חמץ חין כאן מ"ע משא"כ בסוכה הלא הכל הוא אוכל כשר וכל מקום שהוא אוכל מותר לאכול חלה שיש מלה לאכול בסוכה וע"כ שפיר חשיבנא למלות ומדרכין עלי ודוק היטב.

הגר"א ב' אלא עזר אמת מן סך צ"ל
 ג' אלא חזקת ז"ל כדק ג' ע"ה

SEYMOUR GOTTESMAN LIBRARY

לומר דאכילת אסור לא שמה אכילה, ומתריצין שלדידיה הטעם דאין יוצאין שאין אסור חל על אסור גם בכלל וא"ש, אבל לדין המשנה א"ש בפשיטות דאכילת אסור לא שמה אכילה ולכן פוסק הרמב"ם שאין יוצאין, ואם כי נראה שהביאור בגמרא בדרך פלפול קצת, עיקר הפשט בהרמב"ם נראה ברור כדברינו והכל א"ש בעושה"ת.

ובמק"א יישבתי שיטת הרמב"ם והפוסקים שאין יוצאין במצה של טבל אף דס"ל אסור חל על אסור ככולל בדרך אחר, דברי שמעון דרבי יליף בסוכה (ל) דין מצוה הבאה בעבירה מקרא, והבאתם גזול ואת הפסח ואת העור" הנינו דלדידיה מצוה הבאה בעבירה פוסל בגדר מום בקרבן, ולדידיה נראה שיסודו בלולב דוקא שעיקרו לרצות כקרבן וכמבואר להדיא בריטב"א ריש פ"ג דסוכה, ועיין פירוש הר"ש משאנן כאן בפסחים שפירש באמת שדין מצוה הבאה בעבירה רק בקרבן ולולב שמתפללין ומשבחין המקום

ולא בסוכה וציצית וכדומה ע"ש, או עכ"פ בכל מצוה שיסודו בחפצא גופא שיש כאן חפצא דמצוה כקרבן בכה"ג הוה מצוה הבאה בעבירה כמום ופוסל, אבל מצוה אינו חפצא דמצוה רק מצוה מעשה אכילה גרידא ולא דמי לקרבן וע"כ לר"ש אין בזה פסול ושפיר מייחנין לדידיה שאין יוצאין במצה של אסור מקרא אחר, אבל לדין מצוה הבאה בעבירה פסול מדרבנן לשיטת התוס' בסוכה ט. ד"ה ההוא ושייך שפיר בכל המצות, או לדין פסלינן מצוה הבאה בעבירה מקרא אחר וכמבואר בירושלמי פרק י"ג דשבת (ה"ג) דילפינן מדכתיב אלה המצות אם עשאו כמצותן הן מצות ואם לאו אינן מצות ע"ש היטב, ושייך האי כללא בכל המצות גם במצה וא"כ המשנה א"ש כפשוטו ולכ"ע, שאין יוצאין בטבל גם דרבנן משום מצוה הבאה בעבירה וכהנ"ל, והסוגיא דמייחנין מקרא לר"ש דוקא היינו מפני שפוסל דומיא דקרבן וע"כ בעינן דוקא קרא הנ"ל והבותר יבחר (ועיין בנו"ב ואחרונים בעיקר שיטת הרמב"ם בדין מצוה הבאה בעבירה).

סימן רסו

גדר המצוה לאכול מצוה כל שבעת ימי החג

במכילתא איתא, כתיב שבעת ימים מצות תאכלו ובמקום אחר הוא אומר ששת ימים תאכלו מצות לימד על שביעי של פסח שאינו חובה לאכול מצוה ובלבד שלא יאכל חמץ, ומנין שאף ששה רשות ת"ל שבעת ימים זו מדה בתורה דבר שהיה בכלל" וכו' מובא נמי בפסחים קכ. ע"ש היטב, ומשמע דאכילת מצוה כל שבעה רק רשות והוה רק כאכילת פירות או קליות, אבל רבינו הגר"א זצ"ל (מובא בספר, מעשה רבי) פירש שמצוה לאכול מצוה כל שבעה ומ"מ קרינן לה רשות דלגבי חובה רשות, ומיהו מצוה הוה, וכן פירש החוקני על החזרה פרשת בא.

ובעיקר. יסודו נראה להביא מכמה ראשונים דס"ל נמי שיש קיום מ"ע באכילת מצוה כל שבעה, דהרז"ה סוף פסחים מקשה למה מברכין בסוכה כל שבעה ובמצוה אין מברכין אלא לילה ראשונה לבד, ותירץ שבסוכה ע"כ יושב כל שבעה שאי אפשר ג' ימים בלי שינה וע"כ תיקנו ברכה, אבל במצה אפשר לאכול פירות או קליות וע"כ לא תיקנו ברכה, ולא תירץ בפשיטות דבסוכה מקיימין כל שבעה מצוה ובמצוה לא כמו שתירץ באמת המ"א ס"ס תרל"ט בשם מהר"ל, רק ע"כ ס"ל שבמצוה נמי יש מצוה רק לא תיקנו ברכה כיון שאינו הכרח כמ"ש, וכן מבואר ב, גמוקי יוסף" שנמ"ה (לו) שאין לשיין במי פירות כל שבעה שיש מצוה כל שבעה ובעינן לחם עוני, וכן מבואר בתרגום יונתן פרשת ראה, פטיר תכלו כל שבעה לשמיה" הרי מפורש שיש מצוה ומתקיים לשמה דוקא.

ולע"ד כן נראה נמי מפסק הרמב"ם בפ"ה דחמץ (ח"ט) דחובת ושמתם כל שבעה כיון שמקיימין מצוה כל שבעה, אבל ביותר נראה ראייה ברורה שכן דעת הרמב"ם שפוסק שם (הלכה כ), וביום ראשון בלבד הוא שצריך לזכרון לחם עוני, וקשה מאי קמ"ל פשיטא והא בכל שבעה אין מצוה כלל ולמה ניבעי לחם עוני דוקא, וע"כ מוכח דמצוה איכא וקמ"ל שאין צריך לחם עוני ואכמ"ל.

ומעתה ראוי להקשות למה לא נברר על מצוה כל שבעה, אבל יש לומר שרק במצוה חיובית תיקנו ברכה, אבל כאן כל שבעה אינה אלא מצוה קיומית בעלמא ולא תיקנו כה"ג ברכה, ורק בתרומה ושחיטה מברכין אף שאין בהו חיוב בגדר ברכת השבח וכתודאה תיקנו האסור, אבל כאן שהברכה על קיום מצוה כיון שאפשר ליפטר ממנה אין חיוב ברכה כלל, וא"ש שאין מברכין על מצוה כל שבעה אף שמקיימין תמיד מצוה קיומית.

ומעתה נסתפקתי מאחר שמקיימין מ"ע בכל כוית וכוית שאוכל כל שבעה בפסח. אי יש ענין למדקדק להרבות בפסח באכילת מצוה כדי שיוכה בהרבה מצות וכדמצינו בסוטה (יד), וכי לאכול מפריה היה רוצה משה אלא אמר משה מצוה שאוכל לקיים יתקיים על ידי ע"ש, הרי דיש ענין מיוחד להדר לקיים מצוה אף שלא נחתייב בה, וכן מצינו במנות (מא) גבי ציצית דיש להדר ללבוש ד. כנפות כדי לקיים מצוה ציצית אף שאינה חיוב גברא

וקוב
ק"ג:
כל ט
אמנו
הרמב
תבוי
דוקא
בחפיי
היום
לקיים
וז"ל
עניו
לפיכך
כך ה
או נ
מ"ע
אף ט
ללבו
כבר
לעשי
שאי
וכן
האם
שימצ
שנאמ
א
כפעם
כל היו
דסנתדו
קיים
נימא
מבואר
היום
מסוכה
ומקשי
אחת ב
יותר
קיומית
כמו ב
לחד נ
וכל פו
שנבנס
כמו כ

מוציא זמנים בשלם

חלק

כרוב"ט ל מצוה של רמב"ם

וקוב"ה מעניש בעידן ריתחא ע"ש (ובתוס' שבת לג: ופסחים קי"ג:), ולכאורה גם במצה מהנכון להרבות באכילת מצה כל שבעה כרי לקיים מצוה בכל כוית וכוית וחוריו בזה נשכר דעביד מצות הרבה.

אמנם נראה דבעצם אין צורך להדר ולזרו לקיים מצות כמו דלא מצינו הידור להיות שוחט אף שלדעת הרמב"ם מקיימין מ"ע כל פעם ששוחט (עיין היטב בדברי א"י תבוי"ש ריש הלכות שחיטה), ונראה דהיינו טעמא דבציצית דוקא דכתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', או בתפילין אפילו נימא כהפוסקים שגם מה"ת אין חיוב כל היום בתפילין דוקא, מ"מ היא אות ולכן עלינו להשתדל לקיים המצוה וכלשון הרמב"ם (פ"ד תפילין הלכה כ"ה) וז"ל, "כל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הרי הוא עניו וירא שמים ואינו נמשך בשחוק ושיחה בטילה וכו', לפיכך צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום שמצותן כך היא" ע"ש, ולכן ראוי להדר בהני מצות, אבל שחיטה או נשיאת כפים שנית וכן מצה כל שבעה אף אי מקיימין מ"ע אין צריך להשתדל אחריהם בקיומם, וכן בציצית גופא אף שמקיימין מ"ע בכל בגד ובגד, לא מצינו מי שיהדר ללבוש כמה ד' כנפות להרבות במצות, דמאחר שיש לו כבר בגד עם ציצית ונתקיימה מטרת המצוה דהיינו הזכירה לעשייה כמ"ש, אינו צריך כלל להביא עצמו למצוה קיומית, שאין צורך להביא עצמו למצוה קיומית אלא במקום שיש מטרה מסויימת כמ"ש.

וכן משמע בחולין (קל"ט:): דאיתא, "כי יקרא קן צפור לפניך מה תלמוד לומר לפי שנאמר שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא", ופירש רש"י ד"ה שלח, "לפי שנאמר ב' פעמים שומע אני לחזור אחר המצוה עד שתבוא

א) בעיקר השאלה במצות תפילין אי חובה כל היום או סגי בפעם אחת ביום, דמדברי הראשונים לכאורה מוכרח שחובה ללבושן כל היום דוקא מה"ת, שהר"ן ורשב"א פ"ד דשבת ובנמוקי יוסף פ"ח דסנהדרין הקשו מלישע נימא נהרג ואל יעבור ע"ש, הרי אף שכבר קיים מצות תפילין אותו יום שהתפילין היו על ראשו מ"מ הקשו נימא דיהרג ואל יעבור שמבטל מ"ע אם אינו מניח כל היום, וכן מבואר בתוס' סוכה (מה: ד"ה אחד זה) דמצותן שיהיו מונחין כל היום כראשו וזרועו ע"ש, ובמק"א הבאתי קצת סמך לשיטה זו מסוכה סו. דאיפליגו אי בסוכה מברך עלה כל שבעה או לא, ותליין ומקשינן מהפלוגתא גבי תפילין אי מברכין כל שבעה או סגי בפעם אחת ביום ע"ש, וקשה הא אפשר להלק דלא דמי, דבתפילין אין חיוב יותר מפעם אחת ביום, ולכן אינו מברך אלא בשחה, ומצד המצוה קיומית אפשר שאין צריך ברכה שאין חיוב אלא כשהיא בגדר הודאה כמו בשחיטה והפרשת תרו"מ וכדומה, ולכן בתפילין אם מניח שנית לחד מ"ד שאין חיוב אין צריך ברכה, אבל בסוכה חובה כל שבעה וכל פעם שאוכל ישן ומטיל מקיים מצוה חיובית ולכן מברך כל פעם שנכנס, וע"כ משמע דבתפילין נמי היא מצוה חיובית כל היום כולו כמו סוכה ושפיר מדברין ותליין להו אהודי וי"ל.

לידו" ע"ש, אבל בלי רבוי קרא לא ס"ד לחזור להרים וגבעות, והיינו טעמא דליכא חיוב להדר ולקיים המצוה כמ"ש, אבל באמת נראה דבשילוח הקן מתראוי להדר ולקיים המצוה (עיין פתחי תשובה ריש הלכות שילוח הקן), והיינו טעמא כיון דכתיב בה, "למען יאריכון ימיך" הרי הקפידה תורה על מצוה זאת, ולא ממעטינן אלא שאין צריך לחזור בהרים וגבעות, אבל אי נודמן לו קן צפור מהראוי לחזור ולקיים המצוה, משא"כ בכל מצוה אין צריך להדר ולקיימה.

ובמק"א אמרתי בזה ליישב המנהג שמביא הרמ"א (סימן ג"א) שלא לשכוב בטלית קטן, וקשה הא להרבה פוסקים כסות יום חייב בלילה בציצית וכן כסות יום ולילה חייב לדידהו כמבואר בראשונים, וא"כ טלית קטן דידן דהוה כסות יום ולילה דחייב גם בלילה והוה לן ליהודי בלילה ג"כ כמו ביום, וקוב"ה מעניש בעידן ריתחא ולמה שוכבים בלילה בלי ציצית וצ"ע לכאורה, ולפי מה שביארנו יש לומר שאין חיוב להדר להביא עצמו לידי קיום מצוה, אלא מפני שיש בציצית ענין מיוחד, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', אבל בלילה נראה שאפילו כסות יום חייב בלילה, היינו דנתרבה מדכתיב אשר תכסה בה לרבות כסות יום בלילה, והיינו דוקא שמחוייב בציצית ומקיים מ"ע, אבל אין צורך להדר להביא עצמו לידי חיוב, שיסודה רק דראייה מביא לידי זכירת כל מצות ה', ומירי לכ"ע ביום דהוה זמן ראייה ולא בלילה (והארכתי לפרש דמהאי טעמא אין אומרים בלילה פרשת ציצית לכ"ע אף דכסות יום חייב בלילה דענין וראיתם אותו שלא נוהג בלילה, ואנן אומרים פרשת ציצית רק מפני הזכרת יצ"מ) ואכמ"ל.

ומעתה נראה בנידון דידן במצה אי ראוי להדר בפסח לאכול מצה טפי לקיים מ"ע תלוי, שלשיטת התוס'

אמנם מצאתי בבה"ל (סימן ל"ז) בשם הפמ"ג דסגי בפעם אחת ביום, ובאמת כן מפורש בכסף משנה פ"ה דיסודי התורה שאין חיוב אלא פעם אחת ביום, ולע"ד ראייה מפורשת לשיטה זו מתוספתא פ"ו דברכות, מאימתי מניחן בשחרית, לא הניחן מניחן כל היום, ואי נימא דחובה מה"ת להניחן כל היום כולו אפילו הניחן שחרית מניחן כל היום ולמה מפרש לא הניחן שחרית מניחן כל היום, וע"כ משמע דסגי בפ"א ביום והיינו בשחרית, ורק אם לא הניחן שחרית חייב להניחן כל היום שמצוה כל היום, וכן בהדושי הרב אליהו בתוס' מנחות (לה:): שצריך לקשור כל יום מחדש הקשר בתפילין משמע שהחיוב תלוי בכל יום.

ואלולא המפרשים אמנא בפשיטות שתלוי אי לילה זמן תפילין או לא, שאי מה"ת לילה לאו זמן תפילין וכשיטת הרמב"ם, כיון שהלילה מפסקת החיוב תלוי ביום והיינו כל יום, דומיא דנשיאות כפים שחובה רק ביום וסגי פעם ביום, הכי נמי אם הניח פעם ביום סגי וכדעת הכ"מ, ואולי התוספתא קאי נמי להאי מ"ד, משא"כ לרוב ראשונים שמד"ת לילה זמן תפילין ורק מדרבנן אין להניח. החיוב תמיד ולא שיקר לכל יום ויום, וכן שמעתי מהגאון דבריסק זצ"ל שפירש בחיוב תפילין שאין חיוב כל יום דוקא רק החיוב תמיד וא"ש ודו"ק היטב כמ"ל.

במ"ק (יט. ד"ה רבי יוסי) דאין תפלין בחוה"מ פסח שמצות מצה האות דמלאכת חוה"מ רק אסור דרבנן, ואי אכילת מצה אית ראי להדר לזכות בה כמ"ש, אבל לרוב הפוסקים, האות רק באסור אכילת חמץ, וע"כ אין צורך להדר לאכול מצה לזכות במ"ע, אבל אולי מדכתיב מקרא מלא בדברים (ט"ז, ג) „שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזו יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך" הרי דמביא לידי זכירה דענין יציאת מצרים כל שבעה, וא"כ דומה לציצית דראוי להדר וכמ"ש וצ"ב.

והשנה בחוה"מ פסח נסתפקתי בדבר חדש, והיינו אם כדאי להדר לאכול בפסח לפעמים בסעודה כזית ממצה לחוד לזכות בהמצוה, ונימא דלא יאכל עמו תבלין דהיינו תפוחי אדמה או דבר אחר דהוה לגבי מצה רשות, ולכן מבטלין טעם מצה ואינו זוכה בהמצוה קיומית, שכן מבואר בליל פסח (בפסחים קטו.) שאין לאכול מצה ומרור יחד שמרור דרבנן רשות ומבטל טעם מצה ולכן לא יצא, והכי נמי אם אוכל עם מצה דבר אחר מבטל טעם מצה ולא זכה בהמצוה קיומית באכילת מצה כל שבעה, אבל האמת שהתוס' בנבחים עת. (ד"ה אלא) חילקו שרק במרור אמרינן דמבטל טעם המצוה מפני חזוק המרירות, או הא דמבטל מיירי באוכל כזית מצומצם דוקא, וא"כ כאן שאינו אוכל עמו מרור ולא כזית מצומצם אין לחוש לביטול טעם מצה, וכן בספרי של הגאון רבי חיים מבריסק וצ"ל (הלכות חו"מ פ"ו ה"ה) מפרש דטעם כעיקר לא מהני לאשוויי לחם, אבל כשכבר לחם לא נתבטל ויוצאין מדין טעם כעיקר, וא"כ הכא נמי אוכל כדרכו ויוצא מדין טעם כעיקר שנשאר עלה דין לחם, וא"כ יכול לאכול מצה עם תפוחי אדמה או תבלין כרצונו ויוצא מדין טעם כעיקר.

אמנם היינו דוקא אם אוכל רובו מצה והנשאר תבלין לא מבטל המצה מדין טעם כעיקר דלא שייך כמ"ש, אבל אם אוכל כשרובו תבלין והמיעוט מצה יש לומר כמבואר בירושלמי פ"ב ופ"ג דיוצאין במצה מתובלת אף על פי שאין טעם דגן ובלבד שיהא רובו דגן, הרי דבעינן בתערובות שאוכל רובו דגן דוקא, ופירש הגר"ח זצ"ל בספרו שם בשיתת רש"י והרמב"ם דמיירי במתבל לאחר שנעשית כבר פת, ולכן בעינן רובו דגן ולא צריך טעם דגן, אבל לפני שנעשית פת כשמתבל צריך גם טעם דגן דוקא למיחל עלה שם פת ע"ש, ועכ"פ מבואר מהבריו דגם לאחר שנעשית פת אם תיבל ורובו תבלין פקע מינה שם פת דלא שייך סברת גרירה ואין יוצאין, וא"כ גם כאן אם אוכל בפסח מצה בבת אחת עם הרבה תבלין כגון תפוחי אדמה ביצים וכדומה ולועס ואוכל כשהרוב מדבר אחר לא קיים מצוה כלל, וגם לשיטת הראשונים דטעם כעיקר בעלמא אינו כגוף האסור, רק אסור עשה בעלמא, וכ"ש אם אינו אלא דרבנן, ובמצה יוצאין רק מפני שיש ג"כ סברת גרירה, כאן דלא שייך סברת גרירה אין יוצאין, וא"כ לכאורה כדאי להדר לקיים המ"ע במצה לבד, אבל הענין צ"ע טובא ואין בידי כעת לברר, עיין היטב בסוגיא דטעם כעיקר וגרירה ודברי כאן רק להעיר לבד, והמעייין יוסיף לקח לבורר האי הלכה היטב.

והבאתי גם עוד קצת יסוד להדר ע"פ הלכה, דהא מבואר במ"ב סימן תס"ב ס"ק ט"ז ע"ש היטב בשע"ץ שיטה הפוסקים שגם לאחר אפייה הוה בעירב קצת תבלין כמצה עשירה, ובגמ' יוסף" (לו.) מפורש דשבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כתיב, ואין מקיימין המצוה כשעשירה, ולכן כדאי לאכול לפעמים מצה לבד לזכות במצוה קיומית בלי פקפוק ועדיין צ"ע.

סימן רסח

הפרשת חלה ממצות

הגאון בעל „נפש חיה" וצ"ל (יו"ד ס"ח) מביא מהידוש דין הלכה למעשה שהמציא שצריך ליזחר בהפרשת חלה ממצות ליקח מצה שלימה דוקא ולא פרוסה, ומביא שדרש כן בפירקא, ויסודו מסוגיית הגמרא בפסחים כמו שנבאר, ולע"ד דבריו אינם מוכרחים ולא נהגו כן, ונבאר כאן שורש הדברים.

והנה יסודו להחמיר מסוגיא דהואיל בפסחים (מו.) גבי כיצד מפרישין חלה בטומאה שמבואר בסוגיא ברש"י ותוס' וכן בגמרא שם להלן (מו.) דשרי לאפות ביים טוב עיסה טמאה ואחר כך לקרות שם, ואף שאם קורא עלה שם חלה האפייה ע"כ שלא לצורך יום טוב, מ"מ מדין הואיל צרי תיינו הואיל וראוי לבצוע מכל תרא ותרא פורתא דאו

שרי לאפות הכל, שרינן נמי אפילו אינו בוצע מכל חדא מדין הואיל, ותמהו בתוס' נימא באמת שיבצע מכל חדא וחדא ולא צריך הואיל דלא שרינן לכהזילה מדין הואיל, ותירצו בתוס' דכולי האי לא אטרחוהו רבנן ע"ש היטב, ותמה הגרע"א וצ"ל דמ"מ היאך שרינן לו להפריש עוגה שלימה לחלה, יבצע מאחת אחר האפייה ויקרא על הפרוסה שם חלה ואו לא צריך דין הואיל כלל (שבעוגה גופא שרי לאפות כולו בלי דין הואיל), והיאך שרינן להפריש לחלה עוגה שלימה מדין הואיל כשיש עצה בלי הועיל והנחת בתמימה והיא הערה נפלאה.

ומכאן המציא בעל „נפש חיה" וצ"ל שצריכים להפריש לחלה שלימה דוקא, והיינו אף בטמאה שעיקרה

לש
חלו
פרו
הדר
ומן
שלי
מהב
תתי
מייר
תיקי
דאו
שמב
ובפי
לשרי
שלא
דיבצ
היינו
ממנה
אבל
בכולו
שלימ
לו מ
הגרעי
גדול
ולשרו
והתו
א
דוקא ד
פ"ב הי
תמן א'
הבית מ
בחמץ
חשיבות
ומי
חלה בטו
מפריש
פחות מ
בטמאה
ובפרט ב
נרא

בהא דילפי מעשר בהמה ממעשר דגן שאין מעשרין משנה לחברתה ומימ כי דיראה לי דאם עישר בהמה משנה זו על שנה זו הר"ז מעשר שהרי לא הקפידה תורה צפי על מעשר בהמה שיהי שנה שנה והלח"מ שם הקי כיון דילפי ממעשר דגן ומעשר דגן גם בדיעבד מעכב אי"ש גם במעשר בהמה ראוי שיהי כן אמנם כפי החינוך מלוא ש"ס ביאר יותר דברי רמב"ם דכיון דאינו מפורש בגופי רק דילפי ממעשר דגן דיו שגלמד לענין לכחלה ולא לענין דיעבד וע"כ אינו מעכב שיי"ש ונלע"ד מקור לזה בירושלמי פ"ק דיומא מנינו דברים שאין מעכבים למדים מדברים המעכבים הובא בחו"ש יומא ב' ושיין שיה יחזק שם ואף דודאי לאו כלל הוא ויש כמ"ד להלמד דיש לגמרי מהמלמד מ"מ קוטע מיהו פלגא לענין כ"ד דאין הלמד מעכב את המפורש בחורה אך כיון דילפיני נמי ממלוואים ודמלוואים כתיב פתח אורח תקבו יומם ולילה הנה בדרשא זו גם נילה כתיב זה חיוב חדש ולגבי חיוב זה שמפאת דרשא זו שנה נעכב את אכילה ואם אי"ש לשינה אינו מקיים מלוא ישיבה בסוכה שמפאת דרשא זו כלל אבל מ"מ נשאר חיוב מפאת משמעותא דקרא דכתיב בסכות תקבו ז' ימים ושפיר יכול לברך לישב בסוכה מפאת זה וע' אדרת אליהו ר"פ משפטים ותמאל סמוכין לדברי ר' ונכ"מ י"ש דעה בחומ' ברכות כו' דמי שלא הזכיר של ר"ח בשמו"ע י"ח גוף השמו"ע ומ"מ מחזירין אותו ולכאוי קי איה מותר לו להתפלל כל השמו"ע ברכות [שכבר יאל יד"ח מהם] בשביל יעו"י לבד ול"ל דיש ב' חיובים בשמו"ע בר"ח. א' כמו שאר יום חול וא' בחורף ר"ח. ומלך מות ר"ח בחמת אינו יולא י"ח בשמו"ע בלא יעו"י ומ"מ שם שמו"ע עלה מלך יום חול דיש בכלל מאתים מנה ויום ר"ח י"ש בו גם מהות יום גדלמא וכע"ז כאן בכל אכילה בסוכה י"ש ב' חיובים א' מלך המפורש וא' מדרשא דמלוואים ומלך דמלוואים אינה מעכב ומ"מ הוא ג"כ מלוא מלך חיוב בסכות תקבו ז' ימים :

אי בעי יושב בביתו אי בעי הולך לזביתו המלואה הי"ג סוכה וכ"מ להדיא חומ' יקנים יומא יוד' ד"ה ר"י דמש"ה סוכה ל"ח דירת בע"כ משום דכשרולה הולך לזביתו עיי"ש וע"כ אין מברכין בכל פעם שנכנס לסוכה דל"ח הפסק כלל אדרבא מה שהי חוק לסוכה פעל וגרס שזמן היוסו בסוכה יתקב בעין תדורו ודומה להא דאמר"י הבא מלח הבא לפתן ל"ח הפסק בין ברכת המלוואה לסעודה שהוא מלרכי הסעודה מחמת שזמן טעם טוב בפת הי"ג כ"ד. מה שהוא פעם בזמן פעם בסוכה כחפלו זה נזמן טעם בהמלוואה שיחשב בעין תדורו יותר :

וסעד לדברי מלחמי בפי"ט לסוכות שכי דמקיימין מלוא סוכה ביציאותי ובציאותי ולכאוי תמוו ביציאותיה ניחא אבל ביציאותי מה קיום מלוואה יש בזה ולהכיל אי"ש טובא וק"ל :

עֵתָה עבאר למה מותר לברך על כל סעודה דהנה בסוכה כ"ז. ילפי" ט"ו ט"ו מתג המלוואה מה החם לילה הראשון חובה מלאן ואילך רשות אף הכא לילה הראשון חובה מלאן ואילך רשות משמע דילפיני מזה ב' דברים א' דלילה הראשון חובה ב' דמכאן ואילך רשות וכ"מ ברמב"ם. והנה ידוע מש"כ הגר"א ז"ל דלע"ז דז' ימים רשות אינו רשות גמור רק מלוואה של רשות אך מלוואה לגבי חובה רשות קרי לה וכ"כ בחוקיני על התורה. והנה בחומ' קדושין ל"א. דדעת ר"ת ז"ל דאשה יכולה לברך על מ"ע שהזמ"ג ובי' הר"ן משום דאלא אנשים הוא חובה וגם אכלה היא קלת מלוואה ומקבלת שכר ע"כ יכולה לומר ולזנו משמע דתרתו בעיני א' שיהי דבר זה אלל אנשים חובה וזו דגם בנשים קלת מלוואה וככה י"ל באכילה כל ז' בסוכה נמי תרתו איכא א' דגוף המלוואה דישיבה בסוכה מלוואה של חובה וא"כ שייך ולזנו אך דלענין הברכה ל"ח היסח הדעת וכאלו לא הפסיק דמי ול"ש ברכה אמנם כשאוכל דלזו י"ש קלת מלוואה באכילה בסוכה לבד גם זולת מלוואה ישיבה מפאת דרשא דט"ו ט"ו מתג המלוואה שהוא מלוואה של רשות [ונכ"מ דאפי' בירדו גשמים דאין חיוב ישיבה בסוכה הי"ד ישיבה בעלמא אבל באכילה לע"ג דחובה ליכא מ"מ אם יושב מקיים מלוואה כמו בליל ראשון של מג דחייב לאכול בסוכה אפי' בשעת גשמים אך דלזו יש חובה ובשאר ימים רשות דלגבי מלוואה זו של רשות דילפי" ט"ו ט"ו מתג המלוואה לא בעינן תשבו כעין תדורו. ולע"ד ל"ש בזה כל הפטור נק הדבר ועושהו נקרא הדיוט דזה שייך דוקא בלא שעת אכילה דלזו בעי' תשבו כעין תדורו וא"כ קלת מלוואה של ליכא מלוואה כלל משא"כ בשעת אכילה דאיכא מלוואה של רשות דלענין זה לא בעינן כעין תדורו לא נקרא הדיוט ואדרבא מלוואה קעביד ובהא אי"ש מנהא דריקים שקממתי ורלויי דשעת הגשמים בחמלע סעודה אפי' ברבוי גשמים אין יולאין. מן הסוכה ולהג"ל אי"ש. וכיון דבעל"ש שייך בזה ולזנו כיון דמקיים בזה מלוואה של חובה וגם לענין הברכה עתה יש קלת שייכות דהרי מקיים עתה מלוואה של רשות

ות"א הקי ע"ז דא"כ סוכה שאין בה רק ז' על ז' וכן במקום הקור יהי אסור לברך לישב בסוכה בסעודת לילה דזה הרי ילפי ממלוואים וא"כ שוב בעי שיהי ראוי לשינה ובמקום לינה שאי"ר לשינה אין מקיימין מלוואה בסעודת לילה. וליישב זה אקדים מה דלכאוי ק"ל על מה שקבעו לברך לישב בסוכה דוקא בשעת סעודה ולמה אין מברכין בכל פעם שנכנס לישב בה ועי' רא"ש מש"כ בזה ונלע"ד דהנה בסוכה כ"ז. רא"ש י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה ויליף מדמכ"ב תקבו כעין תדורו מה דירה א' ביום וא' בלילה אף סוכה א' ביום וא' בלילה ותכמים מה דירה א' בעי אכיל א' בעי לא אכיל אף סוכה א' בעי אכיל א' בעי לא אכיל הנה דגדר דירה שלא יהיה מוכרח במעשיו וכע"ז בפ"ק דיומא דירת בע"כ לא שמה דירה וה"ג מה שאדם הולך לפעמים חוץ לסוכה אין זה מנגד למלוואה אדרבא זה משוי שיהי כעין תדורו מה דירה

דלגבי זה ה קבעו **ועתה** נב אי כעין תדורו ט"ו ט"ו מן רשות דלענין גשמים דליה על סעודת ו ואפשר דגם בנמורה לאחד ח

דמה **ע"ד** הספ' הרמז בחמיונות וז' להיפך וכ"כ באין למו"ל הרב"כ ז"ל להסתפק אי הבית דלא י"ג כי דמי אסור משום כח"ל אותו למלווא בעלי העוסקים בי מרו"מ וא"

וגרע"ד דהא דבעי ב"י דיגון ל במידי דלא רק ע"י רז וא"כ ספיך אותו בקעב וואף שמו"ל משום דאין וכרמב"ם י למקום א"ע ובחמת מה בא"י כיון

האון ר"י אר"י צבי פראנצז נצ"ל ה"י ק
אלי"ז קאז'ל'אוב - ר"מ ג.י.ג.ר חבתי אולאין

לגבי זה הי' הפסק בין סעודה ראשונה לשל עתה ע"כ קבעו הדרכה בכל סעודה כנלע"ד בטה"מ.

ועתה נבא לכ"ד דאף אם נמא דסוכה שאין ראויה לשינה אין יולאין בה אפי' באכילה היינו משום שאינו כעין תדורו מ"מ עכ"פ איכא קצת מלוא מפאת הגז"ש ט"ו ט"ז מחג המלות דכל שבועה איכא עכ"פ מלוא של רשות דלענין זה לא צבי כעין תדורו דהרי אפי' בשעת גשמים דליה כעין תדורו מקיים מלוא זו וא"כ שפיר מברכין על סעודת הלילה בסוכה אף במקום שאינה ראוי לשינה ואפשר דגם בזה שייך קצת ב' טעמים כנ"ל אי' דיש מלוא גמורה לאחרים שיש להם סוכה טובה ראוי לשינה וגם אלאו קצת מלוא בשיבה בסוכה זו :

וע"י בפשיטות דאיכא ס"ס שמקיים מלוא אי' דילמא הלכה כח"ל דא"ל שיהי' ראוי לשינה שנית ראולי גם היום ראוי לשינה כאשר עיננו הרואות בכמה אנשים חרדים ששנים בסוכה גם היום בסכות דירן ואין הלילה מונעתם מזה ע"כ מותר לצרף לישב בסוכה בסכות דירן גם בסעודת לילה :

ורפ"י הנ"ל יעלה עוד דאף מי שיושב כסדר בסוכה מ"מ יכול לצרף לישב בסוכה בשעת סעודה [ועי' ב"ח ומג"ח סי' תרל"ט מש"כ בזה] דמ"מ לענין מלוא של רשות שיש בסעודה שזה חיוב נוסף על הישיבה גופה לענין זה שפיר הי' הפסק בין סעודה לסעודה ושפיר יכול לצרף :

סימן צט

בענין פירות א"י שיצאו לחוץ לארץ מה דינם לענין תרו"מ

להרחיב חוי"ב אבד"ק טעראסאלי שליט"א.

ע"ד הפסק בפירות א"י שיאלו לחו"ל דעת המל"מ בדעת הרמב"ם דאם נתמרחו בא"י ואלו לחו"ל חייבין בתרומות ומעשרות מה"מ ודעת הב"ח וי"ד סימן קל"א להיפך וכ"כ המנ"ח מ' ש"ה דעת הרמב"ם הוא דאפי' באין לחו"ל לאחר מירוח פטורין מה"מ אך כ' עס דעת הראב"ד ז"ל מפורש בהמל"מ [ולע"ד גם להמל"מ יש להסתפק אם סגי במירוח בא"י או צבי גמי ראיית פני הבית ולא נגמר לטבל רק בראיית פני הבית ופני צילה י"ב כ' דמירוח מועיל רק לחיוב לחו"מ אבל לא שיהיה חסור משום טבל וכ"כ השאג"א וא"כ י"ל דבמירוח נשאר בחו"ל אותו חיוב שה"י בא"י ולא יותר ומייב בתרו"מ למלוא בעלמא אבל אין חסור משום טבל אמנם משמעות הפוסקים בכ"מ דבלא ראיית פני הבית לא חל כלל חיוב תרו"מ וא"כ י"ל דאפי' מלוא תרו"מ ליכא אמנם הב"ח ומנ"ח חולקין על המל"מ כנ"ל :

על הפאמערמאלין הן נלקטין ע"ד לשלוח לחו"ל ודומה למעלה פירות מן הגליל ליהודה דפ"ב דמעשרות אפי' דאכל מהם עד שמגיע למקום שהוא הולך אך הרי במשנה שם עד שיגיע למקום השביחה וכו' עד שמגיעים למקום הלילה וא"כ כשי"כ אם מכניסין לבית במקומו במקום שיטבור עליהם שבת או מקום הלילה דיקבעו גם לשון המפורשים וגם ברמב"ם הנ"ל אפי' נכנס בהם בבית בדרך משמע דוקא כשכבר הוא בדרך לא חשוב ראיית פני הבית עי"ו אבל בעודו בביתו אף שדעתו להוליכן לדרך ולא יהי' אלא ספק אם ראו פני הבית בא"י הוי ס"ס בדאורייתא ובי' אי' בדרבנן אי' שמה הלכה כרמב"ם דאפי' נתמרחו בא"י פטורין בחו"ל ואח"ל כראב"ד ז"ל שמה לא ראו פני הבית בא"י דגם לראב"ד ז"ל פטורין ומו דלרוב פוסקים תרומת פירות דרבנן וא"כ הוי ס"ס בדאורייתא ובי' אי' בדרבנן :

ונל"ע"ד דכיון דעיקר החומרא נלמח מחמת ש"י הראב"ד והראב"ד ז"ל עלמו ס"ל בפ"ד מה' תרו"מ דהא דבעי' ראיית פני הבית היינו דוקא במידי דלא שייך ב"י דיגון אבל במידי דמדגן תלוי בדיגון ולפי"ה ה"ה להיפך במידי דלא שייך ב"י דיגון אין שייך בו שום זיקת תרו"מ רק ע"י ראיית פני הבית ולא תלוי בגמר מלאכתו כלל וא"כ ספיקו על פאמערמאלין וכדומה מהסתברא שמסדרין אותו בעקטטליך ע"פ השדה ואין רואין פני הבית בא"י. ואף שמוליכין אותו לסטאליע לבית הבאואזשן ואין טובלין משום דאין רואה ששאר עס כמבואר בפ"ב דמעשרות מ"ג וברמב"ם פ"ד מהל' מעשרות ה"א המולך פירותיו ממקום למקום אע"פ שנכנס בהם בביתם ובמארות בדרך לא יהטבו ובחמת מה"ט ה' מקום לרון לבאורה דאפי' הכניסן לבית בא"י כיון דלקטן ע"ד לשלוח לחו"ל כידוע דרובא דרובא

אמנם יש עוד פלוגתא בין רמב"ם לראב"ד דלרמב"ם פירות א"י שיאלו לחו"ל לגמרי פטורין מתרו"מ אפי' מדרבנן ולראב"ד חייבין מדרבנן ורע"ק לא פטרין אלא מחיוב דאורייתא וכיון דלראב"ד ז"ל אזוי' לא יועילנו כל הנ"ל דמ"מ חייבין מדרבנן :

ועד"י"ן יש לרדן דמ"מ הוי ספק דרבנן דהני פירות ממנ"פ פטורין מה"מ לרמב"ם תרומת פירות דאורי' הרי ס"ל תרומה בזה"י דרבנן ולראב"ד דתרומה בזה"י דאורי' הא סבירא לי' כרוב פוסקים דתרומת פירות [חזן דגן תרוש ויאהר] הוי דרבנן ואיך שיהי' הני פירות אין בזה זיקת תרו"מ רק מדרבנן וכיון דלרמב"ם פטורי' בי"א לחו"ל הו"ל סי' דרבנן ולקולא השתא דאתי להכי גם בפלוגתא הראשונה של הרמב"ם והראב"ד אם נתמרח בא"י ואלו לחו"ל אם פטורי' או לא י"ל ג"כ סד"ר לקולא :